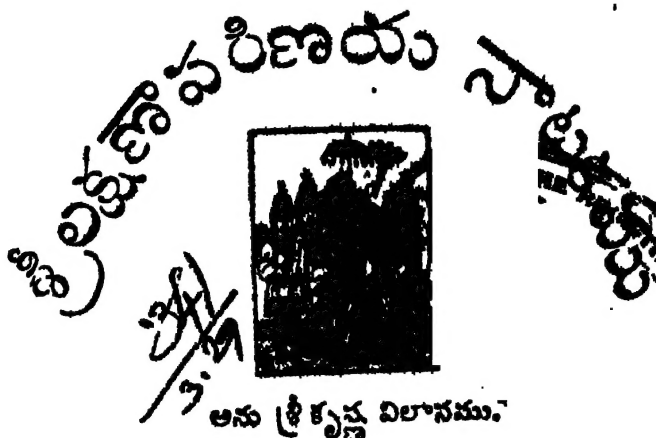

శ్రీ గణాధిపతయే నమః ।

కర్నూలుజిల్లా మార్కాపురం తాలూకా కటకానిపల్లె గ్రామం శ్రీరామచెండ్ల కంకితంబొనంగి మార్కాపురం తాలూకా రామనముద్రము గ్రామం కాపురస్తుడు బెడవాడ ప్రహ్లాదయ్యచాకలచే రచియింపబడి, నర్సారావుపేట గ్రామం కాపురస్తుడు స్తీడరు ఆలూయగోపాలరావు గారిచే పరిష్కరించబడినది.

గ్రంథకర్తలు { వెలుదండ పెద్ద ముప్పరావు,
వెలుదండ చిన్న ముప్పరావు,
వెలుదండ బాల ముప్పరావు.

ముదటి కూర్పు 250 ప్రతులు.

కర్నూలు పరిష్ అసామిడ్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది.

శా.సం. ౧౯౨౮ } 1928 { నెల ఆ. 0-౧౦-౧౧

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణాధిపతయే నమః

శ్రీకృష్ణపరిణయ చరిత్రము

అను శ్రీకృష్ణ విలాసము.

కర్నూలుజిల్లా మార్కాపురం తాలూకా కటకానిపల్లె గ్రామం శ్రీరామచంద్రుల కంకిలేంబానంగి మార్కాపురం తాలూకా రామనముద్రము గ్రామం కాపురస్తుడు బెజవాడ బ్రహ్మయ్యచామల్యులచే రచియింపబడి, నర్సారావుపేట గ్రామం కాపురస్తుడు బిడ్డను ఆలూరుగోపాలరావు గారిచే పరిష్కరించబడినది.

గ్రంథకర్తలు { వెలుండ పెద్ద సుబ్బారావు,
వెలుండ చిన్న సుబ్బారావు,
వెలుండ శాల సుబ్బారావు.

మొదటి కూర్పు 250 ప్రతులు.

కర్నూలు పబ్లిష్ అహమద్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది.

కాపీరైట్ } 1928 { వెల అ. 0-8-0.

శ్రీలక్ష్మీనామ సంకీర్తన నాటకము.

ప్రారంభము.

శ్రీరఘు వీరుడార్య జనసేవితృడాస్థిత రక్షణుండు గోత్రారి పురారి
స్థాత్యుడ సురాంతకుడౌ కటకానిపల్లెలోజేరి వసించు రాముడిల శ్రీకర
మొప్ప గృతార్థజేయు విస్థార దయాఘ్యలైన వెలుదండ కులోద్భవులగా
ముదంబునకా.

కం॥ శ్రీరామచంద్రునకుప్రియ ।
నారీమణి లోకజనని నలినాస్యశుభా ।
కారయగు నీతపెదను ।
బృహద్రావు బ్రాచుగౌత పరమప్రీతికా ॥

కం॥ శూరుమమతిమంతుడు సగ ।
నీగుడు హనుమంతుడధిక శేషోవలతుం ।
జారయ సతతము చిన ను ।
బృహద్రావునకొనగు భువిని బలమును యశముకా ॥

కం॥ మారారిప్రియ కళత్రను ।
చారిత్ర పవిత్ర భక్త సంస్థాత్రియునోం ।
కారియగు గారిబాలను ।
బృహద్రావున కొనగు శిరులు ప్రమదముమీరకా ॥

సీ॥ శ్రీకరంబై నట్టి చెన్నపట్టణమును మద్రాసుయందు సద్భద్రమలరు
కర్నూలుజిల్లా మార్కాపురీతాలూకయందున లక్ష్మీచెన్నందునట్టి కట
కానిపల్లెలో స్థాతరంబుగ నుండు బ్రహ్మవంశోద్భవుల ప్రాథమతులు
సత్యప్రతిజ్ఞానుచారులార్యహితులు విమలప్రభావులార్యలవారు । గీ॥ ఆట్టి
యార్యల వంశాభినవతరించి గణితశాస్త్ర ప్రవీణతగలిగి కవిత । గలిగి
భూమికామన్ననలగలిగి ధరణి । దండికీర్తిని గొనిరి వెలుదండవారు ॥

కం॥ ఆవెలుదండకులానికి ।
భావింపగ కళియనంగ పరమపవిత్ర
దీపసుధ జననమయ్యెను ।
కోవిదులలరంగ భూరిగుణులొక్కరుడుకా ॥

కం॥ పాత్యండన్నిటి కాశిక
గోత్రజును శత్రుహరుడు కోవిదమిత్రుం ।
దీప్రిజగంబులను సుచా ।
రిత్యండు పవిత్ర్యడ మిత్రనేష్ఠుండరయన్ ।

సీ॥ ఆస్తిరవిద్యజ్ఞవా ధారుడద్వైత భావనుండు ఘనుండు ధీవరుండు । విద్యా
తిశయముచే వెలయువాడ ఘనైరిగ్రంధార్థములనెల్ల గనినవాడు పండి
తుండొచారపరుడు చతుర్దేవ గోచరుడొదార్య గుణగణుండు । ఆదితప్ప
నివాడు నాశ్యమిత్రుడు నదా దైవభక్తి నటించు ధర్మశాలి ।

గీ॥ అంధ్రసం స్తృతము నకృతులల్లువాడు ।
భానులేజుడు నిరతాన్న దానపరుడటం
చు బుధులెంచుచుండంగ నలరెవంశ
భూషణుండైన వెలుదండశేషభుజుచూ ।

క॥ ఆమహనీయుని కలకాం ।
తామణి శీతమృత్యునగదనరుచునుండెన్
భూమిజయుననమమగునీ
భూమినియనియల్లజనులు బొగడుచునుండెన్ ।

గీ॥ ధవునినడ బాసి రావణోద్యానమందు
మునిగి శేలెను పదిమానములును దుఖః
జలధియందట్టి కవ్వముల్ చాలపొందినట్టి
నీలకునీనీల నెట్టుబోల్పా ।

క॥ రామునినతియై భూసుత ।
ప్రేమవిడిచి దుఃఖమొందె పృథ్విని సుగుణ ।
స్థోముడు శేషునినతియై ।
యేమాత్రము చింతనరుగదీ నీలమయన్ ।

క॥ ఆ దంపతులకు నరయగ ।
మోదంబలరంగ దత్తుపుత్ర్యడటంచున్ ।
మేదిని కీర్తిని గొన కవి ।

తాదక్షుడనంగ నతని దరమె పొగడగ్గఁ ।

ఉ॥ దానమునందు శౌర్యమున ధైర్యమునందు కవిత్వముందు
సుస్థానమునందు వేదమున నత్యమునందు స్వరూపముందునఁ
గానమునందు నీలమున గౌరవముందున పేరుగాంచుచుఁ
వేనుతిక్కెక్కెనాకభివీరుడు కొండమరాజు నన్నగ్గఁ ।

క॥ ఆతనికులనతి ధరప్ర

భ్యాసిగ నె నుబ్బమాంబయనువామమునఁ
ప్రీతిగ నెల్లారుజగ్గఁ
మూతయనుచు బొగడిరాత్మమమతనటింపఁగ్గఁ ।

చ॥ అనయముజీవి తేను చరణాబ్జముల మడినిల్పినాధుడే
ఘనుడని మోక్షకర్తయని ఘట్టిగనమ్మి భజించుచుండెనంచును
భవి నన్ననాగిరనసూయకునీమెకు భేదమేమిలేదనుచు
పతివ్రతామణులు నారభి పతిభక్తి యేమనుఁగ్గఁ ।

క॥ ఆజలజాక్షికి కొండమ ।

రాజునకుఁ సుతులులేమి రమణీయుడు రా ।
జ్ఞేజుడు చినతిరుమల రా ।
వీ జగతిని దత్తపుత్రు డేర్పడనయ్యెగ్గఁ ।

సీ॥ నకలవిద్యల పద్మసంభవుండే చిన్న తిరుమలరావు ధాత్రిని గనంగ
ఘనకృపామతియందు వనజాక్షుడే చిన్న తిరుమలరావు ధాత్రిని గనంగ
రాద్రంబునను కాలరుద్రుడే వర చిన్న తిరుమలరావు ధాత్రిని గనంగ
భోగంబునను నావురుహూతుడే చిన్న తిరుమలరావు ధాత్రిని గనంగ ।

గీ॥ ననుచు నజ్ఞనులేవేళ నభినుతింప ।

నరులలో శక్తి గాంచి యీ ధర జరించే ।
అట్టి చినతిరుమలరావున కలదునట్టి ।
నతినుమతి పుణ్యవతి పతివ్రత సుచరిత ।

క॥ గోవిందమాంబ యనగా ॥

నీవసుధను వన్నెకెక్కెనే ప్రొద్దును ప ।

ధ్యావమున పతిని నిల్పుచు ।

దావదలక గొల్చు సాటితరుణులు బొగడక ।

శా॥ భావింపక పదునాల్గులోకములలో పద్మాక్షులందీ ।
మహాలావణ్యంబును యీ మృదుత్వమును శీలంబీ
నదానందమీదైవ ధ్యానములేదులేదనుచు సత్యం
బంచువాడింతరీ గోవిందమృగుణంబులెన్నుటకు నా
గోవిందుడేగావలె ॥

గీ॥ అట్టిగోవిందమాంబగర్భాభినవత రించి
రిల హిమధాములటంచుమేటి గాంచ నెంచు
పరాక్రములంచు మువ్వరర్కతేజులు
శ్రీవిక్రమార్కయశులు ॥

వచనం॥ వారలెవ్వరనినా.

కం॥ పెదసుబ్బారావు మహా
నదయుడువ్యవహారపరడు శరణన్ననుదా
వదలడు శత్రువునైనను
ముదమలరగనటుల బోచుపుణ్యుడుగల ॥

క॥ చినసుబ్బారావన విల
యిననిభ తేజుండువెలకి ఇంగ్లీషున ప
రునుగాంచె నేర్పరియటం
చును నదుణశాలియనుచు నుజనులుపోగడక ॥

క॥ ధీరుడు సుకుమారుడు బలు
శూరుడు సుగుణుండు బాలసుబ్బారావి
ద్ధానుని సాధన్యునినె
వ్వారును బొగడంగలేరు ఫణిపతిదక్క ॥

గీ॥ వారిలో జ్యేష్ఠుడైన ధీవరుడు పెద్ద ।
సుబ్బారావు వరించెను సొంపు గులుకు ।
వెంకమాంబను రామ భూవిభుడు భూమి ।

జాతను వరించినట్లు విభ్రాంతిదనర ||

కం॥ ఆ వెంకమాంబ పుత్రుడు |

భావజుడే సుందరమున బాహుబలుండు |

ధీవరుడిల శ్రీ సుబ్బా |

రావనగను పేరుగాంచె రశికులు మెచ్చు |

కం॥ ఆ సుబ్బారావిలబలు |

వాసిగచేపట్టి విభుదవర్యులు మెచ్చు

శ్రీ సుందరాంబ యనగా |

భాసురముగ పురుగున్న పరమపవిత్ర |

కం॥ చిన సుబ్బారావు వరిం |

చెను వేంకటసుబ్బమను ప్రసిద్ధిగ మున్నా |

వనజాశుడు నై దర్శి |

వనజాస్యను జెండ్లియాడు పై ఖరి దనర |

క॥ శ్రీతిబాలసుబ్బారావుకు |

నతిఁజెల్పి శ్రీ శేషమాంబ సాధ్వీయనగ | స

న్నతిజెండ్ల నారమ్యుణ

వతులీమెను పొగడనట్టి వారలుగలరే ||

గీ॥ ప్రవిమలాత్ముడునైన యాబాలసుబ్బ |

రావు మమ్మలరప్పించి రమణతోడ |

బల్కెనిట్టుల బెడవాడ బ్రహ్మయాఖ్య |

నాటకంబులు రచించుమేటివయ్యా ||

క॥ అని లక్ష్మణాపరిణయం |

లను గ్రంథము బద్యగతిని ననయము నాక్ష |

వినవేడ్కగలదు నాటక |

మునుజేయుము కోరినాడ ముదముదలిర్ప |

వ॥ అని జాంబూనదాంబర తాంబూలంబులొసంగిన నందుకొని కృతికర్తలకోరికచే కటకానిపల్లి శ్రీరామచంద్రుని కంకితంబొసంగి ననౌనర్పం

బూనిన లక్ష్మణావరిణయంబను నాటకంబునకు కథాక్రమంబైట్టులనినా.

విజ్ఞాత్యుని స్తోత్రము.

మ॥ త్రిజగస్థాతృత్రినేతృహృత్ మలమందెల్లప్పుడు వేడుక॥
భజయ్యుత్ హిమవంతుపుత్రితనయ్య భక్తి కవిత్వాంశ క
న్నిజదేవు కరివ కృపాగధరుని నిష్ఠ జతుర్భాసనయ్య
జపుత్య గణరాధుగొల్తు కృత్యులదానంద మింపొందగ॥

దర్శన ఆదితాళము రాగము.

గణరాధా నన్ను బ్రోవరా కనుణించు వేడుచుంటిరా॥ గణ॥ ఘటి
రాజధరపుత్ర॥ పండితస్థోత్ర॥ ప్రణమింతు వత్సాత్ర పలుచూచునిన్ను
॥ గణ॥ కరిరాజముఖినికు చరణాబులేప్రాప్తు॥ మరువాకపూజింతు మ
ది నెంతు శ్రీ॥ గణ॥ పన్నుగవెలుదండ చిన్ననుబ్బారావు నన్నుత సీవు
నావిన్నాపమెంచు॥ గణ॥

ప ర స్వ తి త్ర పా ర్థ వ

చం॥ మృధుమధుశబ్దముల్ నొనగు మీనరసీమహాపాణి నాదు వాక్య
దనమునూడియ్య జలజగర్భునిరాణి సుకీరవాణి నీ పదముల గ
జ్జలందియ్య బాగుగ జంఝణ మ్రోతలివ్వ నాయుటను నృ
త్యచూడుచును యింపుగ దెల్పవేరాగవైఖిల్.

దర్శన రూపక తాళము.

ఓం జీతారదాంబ హేసారశృతి బోవుచుమ్మ ॥ ఓం॥ సారెకు సీపవ
ముయినే మారకగొలిచెదమనమున రారమ్ముము నావాక్కునజేసుమమ్మ
కోరితమ్మ ॥ ఓం॥ వాణీమ్రొక్కెద పల్లవపాణి భారతిపక్ష్మశరాణి విరిబో
ణి కల్యాణి నీలవేణిజనని ॥ ఓం॥ ఇంపుగపండితులను రక్షింపుచు నుడెద
వెప్పును సొంపుగ వెలుదండ బాలసుబ్బారావు నేత్రమ్మ ॥ ఓం॥

కథాప్రారంభము.

భటుడు దర్శన ఆదితాళం.

వెడలివచ్చెను వేగా భటుడూ వేడూకమీరగా॥ వెడ॥ వెడలివచ్చె

బహువదిగనడచుచును గడుసుడనంబున గడుముచుజనులను || వెడ || ధా
టిగమీనము దీటుకొనుచు నాసాటివారలెచ్చోటలేరుయని || వెడ || యౌ
తలమున కటకానిపల్లె శ్రీ సీతారాముల చేకొలచుచును || వెడ ||

పరిజనులు—స్వామీ మీరెవరు ?

భటు—నేను మద్రపురంబేలు బృహత్సేనమహారాజు చెంతనుండెడి భ
టోత్తముడనురా వారే.

పరిజనులు—అయితే తమరెచ్చటికి వచ్చినారు స్వామీ ?

భటు—ఇప్పుడు రాజుగారు కొలువుకూటంబునకు వచ్చెదరు గాన ని
క్కొలువు కృంగారించగలండ్లుకై వచ్చియున్నానురా వారే.

భటుడు. కీర్తన. ఆదితాళము.

జనులారా వినుడి మనజనఁజిహ్వాన్మెను గనుడి || జను || ఘనకరుణార
సమును గల్గిన సజ్జన రక్షణుడనుకొనుడి || జను || ఆదితప్పబోడూ దాన
బడిగిన లేదనడూ పోడిమితోడను బ్రోచును నరులను పుణ్యుడు ధర్మ
రుండు || జను || వాసిగకటకాని పల్లె నివాసుండోశ్రీని వాసుదేవుడే భా
వింపగ మనఁజువు బృహత్సేనుండూ || జను ||

వ || ఆహ జనులార సత్యశాంత దానపరాక్రమ సుగుణగుణ సమాహం
బుల కాటపట్టయిన మన బృహత్సేన మహారాజుగారు నేటిదినంబున కొ
లువుకూటంబున కేతేరదలంచి వచ్చుచున్నారు గాన మీరందరు సంతో
షంబుగా గృహంబులంకరించి కస్తూరిచే నలికించి ముత్యాల ముగ్గులుబె
ట్టించి పచ్చల తోరణంబులు గట్టించి మంగళవాద్యంబులతో పట్టణం
బెల్ల నలంకరించి జాగ్రతగా నుండుడి జనులారా. ||

రాజు. దదపు. దర్బారు. ఆదితాళం.

రాజువెడలేను సభకూనపూడు బృహత్సేనమహా || రాజు || రాజువెడలే
మహారాజయితడని భూజనులందరు బొగడుచుండగను || రాజు || కోటిభా
స్కరులకాంతిమించి భాసిల్లురత్నకిరీటముళిరమునందునుంచీ మేటి
పండితులుతనకి గడలను చాటుపద్యములు చదువుచునుండగ || రాజు || ఓ
ణికటకానిపల్లెపురిని వెలుదండబాలనుబ్బారావును బ్రోచుమరిని రాణి

దలచుచు రమణులు ముందర పోయె మిటింపుచు వేడ్కతో బాడగ || రాజు ||

రాజు—అహా మంత్రివరా

మంత్రి—ఏమి రాజేంద్రా

రాజు || గీ || మంత్రివర్య వినుము మనపట్టణంబున |

కలుగు విప్రవరులు మంత్రియులును |

యూరుజులును శూద్రులొనరంగ తమ |

కులచారధర్మములను జగవువారే ||

మన పట్టణంబునగల చతుర్విధవర్ణంబులవారు వారి వారి వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులు వదలక జార చోర మాకీస్పృటక భాదలంబొందక సుఖంబు గానున్నవారా మంత్రి.

మంత్రి—రాజేంద్రా వినుము.

సీ || ధర్మంబువల్లసాదంబుల వర్తిల్లు వాంఛించినప్పుడే వానగురియు ||
జగువులేవేళనుకొనిమీర ఫలియించు | బైరులుదున్నక పండుచుండు | దిరి
సంబు విరనమేసిక్కుననొదవడు | మొదవులు పిడుకకమున్నపితుకు | వ్యా
ధులు నభుమంబు వలనలై దూలించు | జింతింపగోర్తులు సిద్ధిబొందు.

గీ || మీరు సాలించు రాజ్యంబు మురియుచుండు | సతులకొరకును చిం
తించు పతులులేరు పతులకొరకును చింతించు సతులులేరు లేమిచేసుండు
వారలు లేరులేరూ.

రాజు || కం || మనమగ్రపురముననుగల

జనులందరు విమలసౌఖ్యసంపదలను బొం |

దిన వారలంచు విననా

మనమానందంబునొందె మంత్రివరేణ్య ||

రాజు || వ || మంత్రి మనమేర్పరుపంబడిన. దేవప్రాంతావృత్తులు సక్ర
మముగా జరుగుచున్నవా'

మంత్రి— తమయాజ్ఞానుసారము జరుగుచున్నవి మహాత్మ్య.

రాజు || వ || మంత్రివిశారద మన సామంతరాజులందరు మనకంపవలసిన

కప్పములన్నియు వాయిదామీరక బంపుచుండిరా.

మంత్రీ—వ॥ వాయిదామీరక పచ్చుచున్నవి రాజేంద్రా.

ప్రభావతి. దర్శ్యశహసరాగము. ఆది.

వెడలేప్రభావతి వేడుకమీరగ ॥ వెడ ॥ కడువేగా తన ప్రాణకాంతుని
కొల్వజేర ॥ వెడ ॥ చెంగావినరిగంచు చీరెను ధరియించి రంగులుగుల్కు
నట్టి రవిక నేర్పచురదొడిగి ॥ వెడ ॥ పరిమళగంధములు బాగాప్పనలదిమ
లై నకులు కీల్కొప్పనందు దురిమి నరివారుమెచ్చ ॥ వెడ ॥ శ్రీలచే వెలు
దండ ॥ బాలసుబ్బయనేలు ॥ శ్రీలోలుకటకాస్పలి శ్రీరామునమ్మచూ ॥ వెడ ॥

ప॥ హామనోహరా యిదే పదివేల పండనంబులాచరించెద.

రాజా కం॥ పరిల్లవె కాంతామణి
పరిల్లవెభ్రమర వేణి వరపికవాణి
పరిల్లు పైకతశ్రోణి
పరిల్లుమో పువ్వుబోణి వారిజపాణి ॥

ప॥ ప్రియసఖి యిటుగూర్చుంచుము కాంతానీచిచ్చటికే రాగతం
బేమి.

ప్రభా—నాథా?

చం॥ తనయులులేని ధామమును దైవనివాసములేని గ్రామముగా
విషయములేని విద్యయు వివేకముమాలినయట్టి వైద్యముగా
జనపతిలేని రాజ్యమును సౌఖ్యనిరోధకమైన భోజ్యముగా
గంజకములేని భాగ్యమును సుగంధములేని సుమంబువ్యర్థముల

ఆ పుత్రిస్యగతిర్నాస్తి ॥ అన్నట్లు మనకు కుమాన్లులేనందున గతులులే
నివారమగుచుముగదా! మహాత్మా!

రాజు—॥ వ॥ కాంతామణి ఆకొరంతనీకేనా? నాకు మాత్రము లే
దా? ధైవకృతము తప్పించు వారెవ్వరు? (నొసటా వ్రాశినవ్రాతకన్న
కలదా నూరేండ్లు చింతించినా) అనునట్లు మనకు సంతానప్రాప్తంబుం
డేనా ఆ పరమాత్ముడే యిచ్చు లేకున్న మనమేమిసేయంగలవారము.

ప్రభా—మహాత్మ! అట్లనియినచేల పూర్వకాలమున ప్రభాకరనిశాకర వంశోత్తంసులకు రాజ్యమూనా మునులెందరో ఆహార నిస్సరిమాని అరణ్యములపాలై అనేకవేల నువత్సరంలు ఆపరమాత్మ్యుని సూర్పితంబు బాచరించి సుపుత్రులగనినట్లు పురాణములు తామెరుగరా? మనశ్శక్తి కొలది భగవంతునికి సేవజేసిగదా వారికహంకారమువలసినది.

షడ్భిర్ మనుష్యయత్నానాం స్వ ముండైవ చింతి సం । బను నాశోక్తి క్తితామెరుగరా? గాన మనము యేదోయొక దేవునిసూర్పి యీదేహాభి నూనంబువదలి తిలంబుగావించుము అంతిల్ల పరమాత్మ్యునికి కనిణగలుగును తప్పకమనకు పుత్రులుగలుగుచునువాఁడా ।

రాజు—॥ న ॥ మహాహీ? అట్లునుచును తిలంబాచరించుటకేనునాడు బిక్కమహాసీయుని అట్ల తేనిది పోరానంబుగ అట్టి మహాసీయుండెన్వని మనకు ప్రాప్తిండునో? అప్పుడు గదా మన ప్రయత్నములు సాగును కల్హా రాజనంపతులు చింతించుచుండు సంతలో నారదుండు.

నారదుడు. దశపు. ఆటతాళం.

శ్రీ రామరామము దలచినవారికి చేకురనివస్తువు వేదిలోకమునా ॥ శ్రీ ॥ అండపిండండ్ బ్రంహ్మాండ లోకంబంత ఆ మహాసీయుని రూపామేగా ॥ శ్రీ ॥ మర్త్యమైపోమకుని వ్రచ్చి వేనముడచ్చి భాతాకుంబుచ్చినదీతాండగా । కూర్మావతారమునకు ధరమైతియు శ్రీరసాంధ్రముదరిపించిన దీతాండగా ॥ శ్రీ ॥ క్రూర రాక్షసుచౌకడు కుంభినిచుట్టగ వరహమై వాసీని వధియించెగా । సరబోజనునిజంప బాలూకుప్రాధింప సరసింహ్మన తారమెన్నెనుగా ॥ శ్రీ ॥ బలిచక్రవర్తిని రూపుమాపుటకును బాలూడ్డదితికున్భవించెనుగా । పెద్దలపగదీర రాజులజంపగ పరుశురామూడై పుట్టెనుగా ॥ శ్రీ ॥ రావణాసురులాది రాక్షసుల జంప శ్రీ రామూడై భూమినిబుట్టెనుగా । కంసునిదాడీకి భూదేవి ప్రార్థించ కృష్ణబలరామూలై పుట్టిరిగా ॥ శ్రీ ॥ కలియుగ మొచ్చిన బుద్ధావుతారమై కనులాకు గనపడకుండునగా, కలివెట్లినప్పుడు కల్యాణవతారమై కలుషములెల్లను శాపునుగా ॥ శ్రీ ॥ శ్రీ లచేతులతూగు కటకానిపల్లెలో శ్రీ రామచంద్రుడై వెలసెనుగా । వాసీగ వెలుగండ బాలసుబ్బయ్యను పోషింపుచుండెడి దేవుడుగా ॥ శ్రీ రామ ॥

సంధి.

ఇట్లు భగవన్నామస్వరూప వింపును యేతెంచువారదుంగాంచి రాజదంపతులు నారదుని యెరింగి యెచునుగానడిచి మహత్మా నారదమునీం ద్రా ఇదే పదివేలవందసంబు లాచరించెదము.

నారదుడు—శుభిభవ శుభిభవ రాజేంద్రా యిష్టార్థసిద్ధి రస్తు.

రాజు—ఈ సింహాసనంబున గూర్చుందుడు మహాత్మ్య.

నార—మంచిది, గూర్చుందును.

సంధి—అటులగూర్చుండి.

నార—రాజేంద్రా యెల్లరు క్షేమంబుగనున్నవారా? దంపతులేది యో దీక్షాబోచనతోయున్నటులున్నదే? నాకు తెలియరాని రహస్యమా? ఇతరులకు తెలియరానిదైన నే నితరులలోనించునా?

రాజు—మహాత్మా అట్టి గూఢ విచారంబేదియును గాదు.

నార—అట్లయిన మరేమి?

రాజు—మహాత్మా నారదమునీంద్రా నేను తమబోటిపెద్దల అనుగ్రహమునల్ల రాజ్యకలంబున సర్వభోగంబు లనుభవించుచున్నను,

చ॥ తనయులులేని భామమును, దైవనినాసములేని గ్రామము, వినయములేని విద్యయును, వివేకముమూలినయట్టి వైద్యము, జనపతిలేని రాజ్యమును, సౌఖ్యవిరోధకమైన భోజ్యము, గనకములేని భాగ్యమును, సుగంధములేని సుమంబువ్యర్థముల్.

అన్నట్లు యీభోగంబులన్నియు వృథాయనియు, (ఆపుత్రవ్యగతిర్నాస్తీః) అను నారోక్తి ననుసరించి ముందుపరమందు నహా నాకు గతులులేవని యు విచారించుచుంటిమి. యింతలో మాపూర్వజన్మసుకృతం ఈ నారద రూపకముగా నాకు ప్రత్యక్షమాయె, ఇంక నా విచారములేరు యోచన జెల్పుదురని ఆకగలుగుచున్నది గాన నాకు సుతులుగలుగు యోచన జెల్పి మచ్చులక్కతాగుల చేయుమా, మహాత్మ్య నారదమునీంద్ర.

నార—రాజేంద్రా! మానవుండు ఏకోరికతో భగవంతుని ప్రార్థించునో ఆ కోరికదీర్చుదనని ఆ వైకుంఠవాసుడు కంఖణముగట్టుకొనియున్నవాడు ఇంక భక్తులకోరిక దీరుటాకదుర్లభమా? ఆ మహానీయునిగూర్చి మీరు దంపతులిద్దరు తపంబాచరింపుడు తప్పక ఆ మహానీయుండు మీకు సంతానంబీయగలండు, రాజా తడవాయె వెల్లెనను బ్రహ్మసభకుబోయి రావలయు అని వెళ్లును.

ప్రభావతి—నాథా! వింటివా మునిసింహునివాఖ్యంబులు నాథా మనము తప్పక తపంబాచరింపవలసినదే, మీరు రాచకార్యంబులన్నియు నేడే మనమంత్రి స్వాధీపముచేయుడు, శేషమనము అరణ్యప్రయానము చేయుటకు మంచి ముహూర్తము. మనోహరా ఇంక ఆలసిందిన ప్రయోజనము లేదు, తప్పక వెళ్లవలయును.

రాజు—మంత్రి విశారదా.

మంత్రి—చిత్తము మహాప్రభో.

రాజు—మంత్రి! నేను సంతానములేని కొరంతచే విచారింపుచుండగా దేవరుషి నారదులవారు విజయంచేసి రాజేంద్రా! శ్రీ విష్ణుమూర్తిని గురించి దంపతీయుక్తముగా తపంబాచరించిన సంతానముగలుగుచని ఖండితముగా చెప్పిపోయినాడు, నేను తడమాచరించి లబ్ధిసంతానండునైతిరుగావచ్చువరకు యీ రాజ్యమునకు సర్వాధికారివై న్యాయముగా రాజ్యపాలనంబొనర్పుచుండుము. ఇదియే నాశిఖావుంగరముచేకొను మంత్రివర.

మంత్రి—చిత్తము తమయూజ్ఞ శిరసావహించి వర్తించెక రాజేంద్రా

రాజు. దరువు ఏకతాళం.

విను మంత్రివరా! దెలిపెద || పల్లవి ||

రైతులవల్లను మితమైనపన్నుగొని రక్షించే భారము రాజుదెల్లప్పుడు || విను || ప్రజలను తనయొక్కబిడ్డలమాదిరి కరుణతోజూచిన ఘనకీర్తిగల్గును || విను || దేవబ్రహ్మములకు హానిచేయబోకు తప్పదెప్పటికీముప్పుముమ్మాటికి || విను || ఇలయందు కటకానిపలెయందు నెలకొన్న శ్రీ రామచంద్రునిచేరి వేడుచుండూ || విను ||

వ! మంత్రి మనసేవకులమును కఠినస్వభావము చూపగాను, మహా దరణ్యములయందు తపంబుజేయు బుష్పాక్షులకు హానిచేయు దుష్టమృగంబుల వేటాడుచుండవలయును, దుష్టశిష్టాశిష్టపరిపాలనే రాజులకు ముఖ్య లక్షణము, విచారణలందు న్యాయమైనపుత్తర్యంబు పాలింపుచుండుము. మన సామంతరాజులందరియొద్ద కష్టంబులు సక్రమముగా పర్యాయించేయు చుండుము, మంత్రివరా!

మంత్రి—చిత్తము రాజేంద్రా ॥

రాజప్రభావతులు. అరణ్యప్రయాణం.

రగడ! కాననంబులకును నారు కదిలిరి వేగమునా జెబ్బులువెలుగులు బొబ్బమెకంబులు, కస్తురిమృగములు, ఖడ్గశతభములు, గండకఖగము లు, కొండయోనుగులు, సారంగంబులుగారెను బోతులునడవిపందులును హయచయంబులును, నక్కలరణ్యపుగుక్కలు దువ్వలు జెవులపోతులును జెలగుబాతులును, కోతులగుములును, కొండముచ్చులును, దాసరిపాములు నూ సరజెల్లులు పెనుశివంగులును బునుగుబిల్లులును నుడుములు మిడుతలు నుడుతలు నెలుకలు ఘూకచయంబులుగా కలగుంపులు మొదలగు మృగములు సదమలపక్షులు భూతగణంబులు భేదాకంబులు బ్రహ్మరాక్షసులు పై పై నాధ్వచు తిరుగుచు జనులకవారరాకుండెడి కాననంబులకును నారు కదిలిరి వేగముగా ।

రాజు. నరకపు. ఆటతాళం.

కాంతా వినుమా యీ వనమూనుకలయగనుగొనుమా । పల్లవి ॥ చంపకపున్నాగ చామంతివృక్షముల ఇంపు గుల్కెడి కోవెలమొత్తములతోడ । కాంతా । మల్లెలుమొల్లలు మంచి సంపెంగాలు కొల్లాగగలచిలట కోరినట్లులా ॥ కాంతా । మనులు స్థాపించిన సాపానములుగలుగు మందీరంబులు జూడుమా । కాంతా । ఆమాదీరంబులకును యిందూనిబోలిన మానిఖ్యములు జూడుమా ॥ కాంతా । ధరణిలో కటకానివల్లెపురమునందు వెలశియున్న శ్రీరామమనోహరుండు కోరికలన్నొసగుచుండు ॥ కాంతా ॥

వ! అహా కాంతామణి వజ్రములు దాసిన పచ్చరాశిసాపాక్షులు లగ

లిగిన మంచినీటి సరస్సులెన్నియో యీ వనంబున లెక్కకు మి
క్కుటంబుగా నున్నవి ఆహారంబున కుపయోగించు ఫలవృక్షంబు
లుగలిగి మనంబునకుల్లానంబు గలిగించు యీ వనరాజంబు మన
తపోనిష్ఠకు మిగుల సనుకూలంబుగా నున్నదిగా? తలోదరీ ।

ప్రభా—చిత్తము నాథా.

॥ రాజనంపలులు తపోష్టలోనుండుట ॥

శా॥ ఆర్యుల శంతనువుత్పై విరుదుపై సకూరుపై గుబ్బపై నరుపై
ద్రాపదిపై కుచేలుపయి నందవ్రజశ్రేణిపై బరగ్గ గల్లు భవ
త్కృపారసము మా పైకొంతరానిమ్ము నీ చరణాబ్జంబులు నమ్మినా
ము జగధీశా కృష్ణభక్త ప్రియా ॥

ఉ॥ ఎన్నటిబాంధవుండు భృవుడెన్నటి చుట్ట మహాల్య కుబ్బ మీకెన్నటి
యిస్తురాలిభకులేశ్వరుడెన్నటి భృత్యుడిట్టి మీ యున్నత సత్కృ
పాగరిమ నెంచున కారణభాంధవుండవై మన్ననబ్రోచు నీ కరుణ
మా తరమే నుతియింప నచ్యుతా ।

శం॥ వన్నెలుగల పచ్చడమట

క్రొన్ననవిలుకాడు ముద్దుకొడుకటవడకు

వెన్నెలకిరసటకన్నులు

నెన్నుడవటసికు నవతువేలుపువేరీ॥

రుక్మా

సీ॥ డాచంకవేత్రదండముతోడ బంగా । రుజలజాత భృంగారమలవ
రించి॥ మొలపట్టుకాశలో మురళీకానాశంబు । బానిసి బిగ్గరదిం
డు పెసచికట్టి దధిమిశ్రితంబైన ధవళాన్నకబళంబు । నవ్యచాస్త
మునందుసంతరించి॥ రత్నాంగులీయక ప్రభావనర్జినవేర్ల । నం
దినొక్కక వడపించెయునిచి ॥ గీ॥ గోపసుతులనడుచు గూర్పుం
డినవృషు । నఖిలయాగబోగివైతనర్పు । దేవసిపు చద్విత్రిశుల
నోహర । నారగించులీలభినుతింతు॥

తాజ.

కీర్తన.

దరువు.

రూపకం.

హరిమాపతే బ్రోవరా ॥ హరిమాపతే ॥ సుతులులేకున్నమాకు గతు

లు లేవనూచుజెప్ప గతినిపున్నావటంచు మది నందితిమయ్యరామ ॥ హా ॥
 మచ్చు నీప్పుడు బ్రోవకున్న మిమ్ము వీడగజాలమయ్య నమ్మతిగా సుతుల
 నిచ్చిచామ్యన్నను బోయెదము ॥ హా ॥ పగవాని తమ్ముఁజొచ్చి పగజెంది
 మ్రొక్కగానే అగణితముగ వాని నీవు తెగువతో రక్షించలేదా ॥ హా ॥
 గతులకొరకు వేడుమమ్ము మదిలోదయయుంచి వచ్చి సుతులనిచ్చి బ్రోవ
 వయ్య బ్రతికినన్ని నాల్గు గొల్తు ॥ మోర ॥ యిలయందు వెలుదండకులజు
 బాలనుబ్బయ్యూర్పు సలలితముగ బ్రోచు కటకాన్పలిపురీశ పాపనాశ ॥ హా ॥
 సంధి—ఇట్లా రాజదంపతులు నిద్రాహారంబులుమాని కందమూల ప
 రాశనులై శతపంచత్తర పరిమితకాలంబు తపంబుగావించి నంత పరమద
 మూర్తియై, విష్ణు ॥ కీర్తన ॥ ఆదితాళం.

ప్రత్యక్షమాయనపూడు శ్రీవిష్ణుమూర్తి ॥ ప్ర ॥ ప్రత్యక్షమాయనపుడు
 బ్రూహ్మ తేనునికోర్కె బాగుగదీయ ననుచు బ్రంహ్మదులైబొగడ ॥ ప్ర ॥
 రాజాదంపతుల నిష్టరయమూన మేచ్చుకొనుచు వేడూకతోడ తగిన వర
 ములిచ్చెదనని ॥ ప్రత్య ॥ ఇలచు కటకానివలై పురమూన వెలసిన వెలుదం
 డ పెద్దసుబ్బయ్య వినతుడై నట్టి స్వామి ॥ ప్ర ॥

విష్ణు—జీహ్వా బృహత్సేనదంపతులారా లెండు మీ తపంబునకు
 సంతసించితి మీ కిష్టంబగు వరంబులిచ్చెద కోరుము లెమ్ము రాజేంద్రా
 లని చేతిఱిట్టను.

నంది—యింతలో రాజదంపతులు కంట్లు తెరిచి,

కం॥ వందనముతో పరాత్పర ।

వందనమిదె నానుదేవ వరగుణసాంద్రా ।

వందనముదీనరక్షక వందనములు జేతుమిపుడు వందలువేలుకా ॥

విష్ణు—రాజేంద్రా ! ఏల యిట్లు ఘోరతపంబాచ రింపుచుంటివి చె
 వ్యము నీ కోరికదీర్చెద కోరుము.

రాజు—మహాకవి

సీ॥ కులవర్ధనండగు కొడుకుగాననియట్టి లాఘవాన్పడుని యాలయ
 ము లయము ॥ సిరులకునొడవైన వరసుతుబడయని ॥ ఘనకలు

మాతృ జీవనము -వనము । పితురుల ఋరణముదీర్చెడు సూనుశిశు
దని దౌర్భాగ్యశీలు గోత్రమ్ము త్రమ్ము ॥ రహిని హవరనుఖప్రదు
బుత్తు నెత్తని వరపుణ్యపోనుభవమ్ము వమ్ము । గీ । పలుబలుకులే
ల నిఖలమ్ము ఖలమునూనె । యాత్మజులులేని వారికోయయ్య వి
నుము । తరమెయన పత్మ్యవై వర్ణమరయ నలని యఖలమును ని
ట్లు ముఖవర్ణహనిజెందూ ।

ప॥ గావున మహాత్మా నన్నట్టి దుఃఖపముద్రంబునక ముంపకసుతుల
గాంచునట్టి భాగ్యంబొనగూర్చి రత్నంపుము తండ్రి మహానుభావ.

విష్ణు—రాజేంద్రా ! నీకు పుత్రసంతానము గలుగదు గాని నన్ను సంత
సింపజేయు నొక్కబాలికారత్నంబు గలుగును, అ కన్యకామణివల్ల నీ
కు యుహవరసుఖమ్ములును, వంశపావనమును గలుగును, గాన చింతను
బాసి సుఖంబుగా రాజ్యపాలనంబుజేయుము రాజేంద్రా.

(అని అంతర్ధానమగుచున్నాను.)

హాజా క॥ వ్యాప్తింజెందక నగవక ।

ప్రాప్తంబగు లేకమయిన పదివేలనుచుక ।

దృష్టింజెందని మనుజుడు ।

నప్తద్వీపములనైన జక్కంబడునే ॥ భాగ ॥

అన్నట్లు కాంతామణి మనకు ప్రాప్తంబున్నంతవరకు భగవంతుండను
గ్రహించినాడు చింతించి ప్రయోజనం లేదు తక్కువనోమునోమి ఎక్కువ
ఫలము రమ్మన్న వచ్చునా ?

ప్రభా—చిత్తము.

నంది—ఇట్లు రాజవంశపురుష ప్రవేశంబొనర్చి రాజ్యపాలనంబుజే
యుచుకొంతకాలము సుఖంబునునంత భగవదనుగ్రహంబుచే ప్రభావతి॥

నీ॥ తనుమధ్యయనుమాట దప్పింపగాబోలు

బొర లేక నడుములు పొడలతోచ్చ

గుచములు బంగారు కుండలోయనుమాట

కల్లగా నగ్రములే నల్లనయ్యె

జాద్రాన్యలనుమాట నరవిమాన్యగభోలు

గళల విలాసంమ్ము పలుచనయ్యె

సుందరులనుమాట వందియంబుగభోలు

గర్భభారమ్ముల గాంతిదప్పె.

శే॥ ననుచుగనుగొన్నవారెల్ల నాడుచుండ

గట్టుచీరెల వ్రేకంబుపుట్టుచుండ

నానతినిజాచి యాదరు నలరుచుండ

కాంతకును నపు గర్భంబుగానుపించే॥

న॥ ఇట్లు పూర్ణగర్భిణీజ్ఞేయమున్న, నిజదారంగాంచి బృహత్సేనుండు ఎప్పుడెప్పుడు తన భార్యయందు పుత్రికాజనసంబగునో యని యువ్వెట్లా రుచుండ ననుమానంబులు పూర్తియగుటయు ప్రభావతి ప్రసవవేదన బడుచుండెనటా యటువలెనూ॥

అంత ప్రభావతి ప్రసవవేదనతో. ప్రవేశము.

ప్రభా॥ కీర్తన. దరుపు. ఆటతాళం.

తాళగజాల యీభాధాకు॥ తాలా॥ తాలాగజాలాను బాలామః
లార జాలామేలమీకు నీలావేణుబార॥ తాలా॥ నిన్నాటినుండియు నన్ను
కొంగులార విన్నాగళయనూడు నన్నుబ్రోవడాయె॥ తాలా॥ యీలాటి
భాధనుచు మేలుగడలేసి తే అలాగుఘోరతపము యేలాజేయుదుమమ్ము
॥ తాలా॥ ఈ గండమీడేరిన కొండమీడవున్న దండిమారెమ్మకు గండ
దీపముమోతు॥ తాలా॥ ఇలయందు కటకాని పలెయందు నలకొన్న బా
లా గోపాలుడే పాలించవలయు॥ తాలా॥

అమ్మాచలికత్తియలారా యీభాధకు నేనోర్వగజాల గాన తగిన
మంత్రసాని యవై నవున్నయడల విచారించి పిలిపించుడితల్లులారా॥

అంతట చలికత్తియలు మంత్రసానినిపిలుచుట చింతానాగమ్మ కొన్ని
మంత్రసానిదప్పెనలతో ప్రవేశించుచున్నది.

ప్రభావతి మంచికాలమందు కన్యకారత్నంబును ప్రసూతిఅయినది.

ప్రభా— అమ్మా చలికత్తియలార యీశుభవర్తమానము రాజుగారి

ః తెలియవరచండి తల్లులారా.

చెలులు! చిత్తము.

చెలులు—రాజేంద్రా పదివేలవందసంబులు మహాత్మ్య యీచినం సూర్యో
దయానంతరం పదిభుగియలకు ప్రభావతిదేవిగారు అడవిశువు
నుప్రసూతిఅయినది.

రాజు—అహ! పరఃధాముని నాకర్తవ్యములుతప్పరా! ఒకేభటులార మీ
రుతక్షణంవెల్లి మనపాఠోహితీలను పిల్చుకొని వారికి శుభవ
ర్తమానంచెప్పి తీసుకొనిరాండి భటులార ||

భటు—అహ! చిత్తము రాజేంద్రా ||

అయ్యావిప్రీతములారా ప్రభావతిదేవిగారు ఈపునయం అడవిశువు
ను ప్రసూతిఅయినది జన్మవక్షత్రం వగైరాలాచూచి శుభాశుభములు ని
రూపించుటకుగాను రాజుగారుమిమ్ములను పిల్చుకరమ్యన్నాకు గాన దయ
చేయండి స్వామీ ||

పిచ్చిబొట్లు—ఒకేనుబ్బాయారారా రారా మన రోజులు పండినవి లేకలేక
మన రాజుగారింట్లో పుత్రికామహాత్మ్యము అయినది.
భూదానము, గోదానము, కన్యాదానములు, సువర్ణదాన
ములు మన దరిద్రవిచ్చిత్తు అగునట్లు చిక్కును.

సుబ్బావధాని—కక్కనాయనగారూ రాజుగారు మనమోకోరిన అది ఇ
చ్చురా !

పిచ్చి—ఏమి కోరదల్చుకున్నావురా? యేదో గొప్ప యెత్తుబెట్టుకున్నావే!
యవరికి యేగుబెట్టినావురా?

సుబ్బా—యేమి లేదు కక్కనాయనగారు తీగవేట్లో కొంచెం భూమి నా
కోట్లోకలుస్తుంది అది పట్టాకుయిస్తారా.

పిచ్చి—రాజుగారు మనసుబట్టిన అది ఒక లెక్కా!

సుబ్బా—ఇంకొక్కటి వున్నది కక్కనాయనగారూ.

పిచ్చి—అదియేమిరో? యింకా యేదోపెడుకున్నావే!

సుబ్బా—ఒక వర్తకుడికి నాకు కొన్ని భూముల విషయంలో చాలా వ్యవహారమున్నది, అందులో వారినహయ్యం కావలయున్నది.

పిచ్చి—ఆ భూముల సంభంధమేగదా! యిదివరకు మేస్త్రీలు వ్యవహారం నహజరిగియున్నదిగదా!

సుబ్బా—అవును కక్కనాయి నగారు?

పిచ్చి—అవ్యవహారంలో వారిదయ్యివ్వడు క్రొత్తగా సంపాదించనక్కరలేదు యిదివరకు వారి అంతఃకరుణ యున్నందువల్లనే మేస్త్రీలు దావాలో వర్తకునివల్లనీకు రు. 20-0-0లు పరిహారం యిప్పించడమున్ను ఆదావాదాఖలా భూములన్నియు సాగుచేస్తుని నీవు చాబ్బితి నడము లేకున్నవాడు సామాన్యదా! అబ్బో నిన్ను బ్రతుకనిచ్చునా!

సుబ్బా—కక్కనాయి నగారు వాస్తవమేగాని మనము త్వరగా పోదాము పాండి రాజుగారు కోపముచేయుదురేమో.

పిచ్చి—పంచాంగము పట్టుకొచ్చావా?

సుబ్బా—ఇదియే సంవత్సరం కక్కనాయి నగారు.

పిచ్చి—ఇదియూ! తారణ సంవత్సరం వెళ్లగా క్రోధి క్రోధి వెళ్లగా సాదారణ సాదారణ వెళ్లగా ప్రభవ సంవత్సరం గడరా!

సుబ్బా—జీహో కక్కనాయి నగారు తమకు సంవత్సరం లపేర్లు వహిస్తారు సగా రాకున్నను యీ సంవత్సరం ప్రభవ సంవత్సరం అని గుర్తుగా చెప్పినారే!

పిచ్చి—గుర్తా బండలా మావాడు అంఘం లేనివ్నార!

సుబ్బా—అట్లైతే అయితే రాజుగారు పిలిపించేపని మనయిద్దరివల్ల కానట్లే ఎట్లైతే గతి.

పిచ్చి—దానికేమి పర్యాయం మనలను రాజుగారు ఎంతవద్దు అడుగుదురో అంతవద్దు నేను యిదివరకే పూర్తి విచారించుకొని వ్రాయించి పెట్టినాను.

సుబ్బా—నరే అష్టయిన పోదాముపాడి కక్కనాంబుగారు.

పిచ్చి—పంచాంగం పట్టకొచ్చావా!

సుబ్బా—క్రోధననంశత్వరం బాబతు పాతపంచాంగంవుంటే తెస్తున్నాను.

పిచ్చి—పాతదెందుకురా భ్రష్టా.

సుబ్బా—రాజుగారికి చెప్పవలసిన సంగతుల మీధు వేరేనాయించినానని చెప్పితిరిగదా! పంచాంగం కొత్త దైనను పాతదైనను అంతకష్టము లేదుగదాయని పాతతే తెచ్చినాను కక్కనాయనగారు.

పిచ్చి—అష్టయిన నరే రా పోదము.

సుబ్బా || పిచ్చి || ఈ విధముగా మాట్లాడుకుంటూ కొలువుకుంటము చేరుదురు వేదము చదువుచుందురు.

రాజు క | చనుదెంచిన భూసురులన్ |

గనుగొని భయసంభ్రమములు గడలుకొనంగా |

విషయమున నెదురుగాజని |

జననాథుడు విప్రులకును జయ్యనమొక్కన్ ||

సీ | ఆరోగ్యమస్తు దీర్ఘాయురస్తు యశోస్తు శ్రీరస్తు సంకల్పసిద్ధిరస్తు హరి భక్తిరస్తు సుస్థిరతాస్తు మహిమాస్తు విప్రవసాదోస్తు విక్రమోస్తు విఖ్యాతిరస్తు దిగ్విజయోస్తు సామ్రాజ్యమస్తు బోధోస్తు కల్యాణ మస్తు విభవోస్తు సస్యాభివృద్ధిరస్తు పయోస్తు దానశీమోస్తు సత్సాం తిరస్తు .

గీ | ధనకనకవస్తు వాహనధాన్యపుత్ర |

పౌత్రలాభోస్తు నిత్యసౌభాగ్యమస్తు

ప్రతిభతాగమయోస్తు భూపాలనైక

కక్తిరస్తు నదైవతేజనవరేణ్య ||

తాజా—అయ్యా! విప్రోత్తములారా! యీ దినం సూర్యోదయాసంతరగ ౧౨ఘడియలమీదట నాభార్య ఆదేశితువును ప్రసూతి అయినది గన్ము ఫలములు నిర్ణయించండి స్వామీ.

విప్రో—పంచాగింవిప్పినట్లున్ను, ఘడియలు లెక్కించినట్లున్ను నటింపుమా
రాజేంద్రా! యీ అమ్మాయి మహాలక్ష్మణవంతురాలు, జన్మన
శుభ్రం వగయిరాలు చాలా మంచివి, మానవ చైత్రమాసం ప
క్షం శుక్లపక్షం, తిథి నవమి, వారము శుక్రవారం, నక్షత్రం
పుత్రరాహుధలగ్నం మిథునలగ్నం గాన యీమె జన్మనక్షత్రము
నకు అయిదు గ్రహములు ప్రచ్ఛనకయందున్నవి గనుక యీమె
ఒక మహాత్మునకు భార్యకాగలదు ప్రపంచంబున యెన్నిమంచి
లక్షణంబులందునో అన్ని లక్షణంబులు మన అమ్మాయియందు
గన్పట్టుచున్నవి గనుక రాజేంద్రా యీ అమ్మాయికి లక్షణా దేవి
యను నామకరణంబొసంగుడు.

రాజు—చిత్తము.

సంధి! అంతట లక్ష్మణాదేవి చెలికత్తియలచే గారాబంబుగా పెంచు
చుండగా లక్ష్మణాదేవి శుక్లపక్షచంద్రనిభాతి దినదినవ్రవద్దమానడై పి
దగుచుండ పన్నెండువత్సరంబులు పూర్తియైన ||

ప్రభావతి—నాథా మనకూతురగు లక్ష్మణాదేవికి యుక్తవయస్సునచ్చియు
న్నది గమ్మ తగినరాకుమారుని విచారించియున్నారా నాథా
వినాహమునకు సకాలమునచ్చియున్నది ఆలసించుట ధర్మవి
రుద్ధము.

రాజు—కాంతామణి నేనున్నా అదేప్రయత్నంబులోయున్నాడ,

లక్ష్మణ.

దరువు.

అదితాళం.

లక్ష్మణాభామ తరలివచ్చేను ||వర|| లక్ష్మణా || పద్మాక్షి యాహాయ
టంచు పండితులరగామది || లక్ష్మణా || తొల్కారిమరువులోని తల్కెన
||యాతొల్కా|| యాచిల్కారాతునిచేచి చిల్కా యీచిన్నదీయన || లక్ష్మణా ||
ఇలనూ కటకానివల్లెయూశుడో || యీఇల || శ్రీ వెలుదండ పెద్దనుబ్బయ
వినుతూని పృథగజేయుచు || లక్ష ||

కం॥ బలకంబాడియు బల్లరు

వలువధరించియు సువర్ణవస్తువులెల్ల

పాలుపొందడాల్సియును బల
నలతోవేంచేసి లక్షణగోమలియుగా ।

వ! ఇట్లు వచ్చి కొలువుకూటంబున మాటలాడుచున్న తల్లిదండ్రులం
గాంచి.

లక్షణ క! వందనమిదె తండ్రి జన ।
వందిత భూజన వినోదివర కవిమిత్రా ।
వందనము దీనరక్షక ।
వందనములు గొనుము సత్యవర్తన సుఖగా ।
తండ్రి పదివేల వందనంబులూచరించెద.

రాజు—దీర్ఘాయురస్తు సుమంగలీభవ.

క॥ వర్ణిల్లుము వరగుణవతి ।
వర్ణిల్లుము దివ్యగాత్రి వారిజనేత్రి ।
వర్ణిల్లుము సుచరిత్ర ।
వర్ణిల్లుము నాదుపుత్రి వర్ణిల్లుముతర్క ॥

అమ్మా! పుత్రికారత్నమా యే కారణంబున ఈ సభకరుడెంచితి
వి తల్లీ.

లక్షణ—జనకా నానఖులకాగూడి మనయుద్ధానవసంబునకేగి అచ్చటకా
గలవేడుకలెల్లంగాంచి మనోరంజనార్థంబుగా గానంబుచే ప్రా
ద్దుబుచ్చుకొని మదికింపుగలిగించు ఫలపుష్పంబులు సంగ్రహిం
చుకొనిరావలయునని కోరికగలిగి తమయాజ్ఞపొంది పోవలయు
నని యిచ్చటికిఁ నొచ్చితిని గాన కలవిచ్చిపంపుముతండి ।

సంధి! నారదుండొచ్చు విధంబెట్లనినా?

నారదుడు కీర్తన ఆదికాశం.

వందానమిదిగో శ్రీ గోవిందమాధావా ॥ నా వందా ॥ సుందారాకార
సత్యనందకీకవా ॥ వందా ॥ సందీపాహసవిమల నందాశ్వకూపాహూని
బృందాసేవిత నంద నందా నా గోవిందా ॥ వందా ॥ భండన విజయోద్ధం

దనిసాచర ఖండనహరి భూమండలేంద్రమత దండివాడవా ఖండలస్థాత్ర
 వినుండు నాదుమొర నిండుదయను మూర్తాండతేజ బ్రహ్మాండమూర్తి
 పరమండవీపు ॥ నా.వంగా ॥ పారధని భగంభీర పరాక్రమ భూరినద్గుణవి
 హరపరాత్పర రార నిన్ను మదికోరిభజించెద ధాడణి శ్రీ వెలుదండ చి
 న్ననుబ్బారావున కాధారమైన సువిచారబ్రావుమోశ్రీరమణా! నావంగా ॥

రాజు—మంత్రి విశారదా యెవరోనొకమహానుభావుండు మనసభాస్థలి
 కేతెంచుచున్నాను నిదానించి జీహ్వాబ్రహ్మ మానశపుత్రిం
 డగు నారదులవాడే!

మంత్రి—చిత్తమురాజేంద్రా మనమెదురేగి వారినితోడైచ్చిన మంచిది.

రాజు—మంత్రి అటులనేబోవుదముపద అని యెదురేగి

రాజు॥ మంత్రి—మహాత్మా నారదమునీంద్రా పది వేలనమస్తారంబులూచరిం
 చెదము.

నారదుడు—రాజేంద్రా దీక్షాయుష్మంతృతై వర్ధిల్లుకు.

రాజు—మునీంద్రా యీసింహ్యాన సంబలంకరింపుడు.

నార—అటులనేకూర్పుండెద మీరునుకూర్పుండుడు.

సంధి, ఆండడను కూర్పుందురు.

రాజు—నారదమునీంద్రా తమరాకచే సాగృహమును దర్శనంబున సాజన్య
 యుసాధాక్షమైనవి తమరు యెచ్చటినుండివచ్చితిరి! యేయేచిత్రం
 బులుగాంచివచ్చితిరి యీశిష్యుండు గావించవలసిన కార్యంబేమ
 యిసాగలదా!

నారదుడు—రాజేంద్రా! స్వర్గపట్టణమునుండి వచ్చితి విశేషంబులు యే
 మియులేవు మార్గమద్యంబున నున్నందున చూచి పోవలయు
 ననియే వచ్చితి.

నారదుడు శీర వ కన్నడ రూపకం.

దేవకీతనమా గోవిందా గోవికప్రియ ॥ దేవ ॥ రామాగుణధామా ర
 గాభీమా భువసామా ॥ దేవ ॥ ధారుణివెలుగండ పెద నుబ్బారావును పా

లించెడి । దేవు ! ఈజానీపలిహాసా కముఖమానోహరా దేవ !

ఉ : ముదనజీయ్య భక్తజనవందిత గోపికసుందరాంగ గోవిందుము
తాళి హస్తరకనివేశకమేశ భజంతునయ్య యోమందరధీర నాహ్వా
గోయితుండిరమందు వసింపుమయ్య అనందముజెందుదుకా స్థితి
యొనగ్గుదు వేడుదు నంద నందనా ।

కారదుడు ॥ క్రింద చూడకము ॥

జీం జీబాలశ్చక్ర నిలమేఘశ్చక్రము రామ , జీం జీ ॥ చాలగి నామనము
ననిను శ్రీ లోలాదిలచెడ నను పాలించుము మొరివిని కగ లాలాధీవి
తాల ॥ జీం జీతాల ॥ నరమునిహృదయ వివాహా వామనభక్తిహాసా పరి
మాత్మా నదయాత్మా కాలసుబ్బరావైహి । ॥

సీ ॥ తలచివయంతనే ద్రాపదిమానంబు । విలువజాయకయ వలెవ
లొనగి కరణన్నమాత్రాన కగిరా నావకా । ఘనచక్రగౌరవ న
క్రంబుదునిమిశలడన్న నూత్రాచ కలుగుకా కంబం । చంద్రుని
హలాదుడానందమొంద । కనుగొన్నమాత్రాన కష్టకాష్ట్రంబు
రావణానుజని దద్రాజ్యమునకు ।

గీ ॥ శ్రీహరికి సాటిదైవంబు వృష్టిగలడె । హరిప్రయోగించ జెకుగు
నధికముహిమ । హరికి గ్రోధంబురా నెవ్వడ చలించు వాడు నిలు
చుట యరిది జీవంబుతోడ

ఇట్లు కారదుడు భగవన్నామస్మరణ చేయుచుండగా లక్ష్మణదేవి త
న మనంబున ఇట్లు తలంపగొడంగె.

లక్ష్మణ—ఈ కారదుడు వర్ణించుచు హనుభావుండు యెవ్వరై యుండును ఏ
వ్యధననేల నేను యిగిపరకు పెండ్లాడవలయునని సంకల్పించియు
న్న శ్రీ కృష్ణుడు గదా !

ఇదియోమోగాని నామనంబు ఆమహత్ముని విడిచిరాదాయె, రాకు
న్న నేను వారినేపెండ్లాడి ముఖంతమన్న నాకు ఆమహాత్ముని గూర్చువా శేరి
ఎక్కడైతెనున్నను ఆమహత్ముండంగీకరించునా ! అంగీకరించిన నా దనని

జనకులు నమ్మకొంటురా! భార్యనమ్మకొంటున్న నన్ని నమ్మకుడు కనిపించునా! గాన నేనేమిసేయుదు నేనాతనిభార్యవై ముఖము భాగ్యంబున్న దోలేదో అటుగాకున్న యీశరంబునిడిచెదా! గాని మరుల పెండ్లాడునున్న నేను బేవించుట యొక్క అనిదీనత్వము వహించి కొలువునందు జరుగు ప్రశంసములు వినుచుండె.

నారదుడు—రాజేంద్రా యీ అమ్మాయి యెవరు.

రాజు—ముసీంద్రా విష్ణుమూర్తి అనుగ్రహంవల్ల నాకుగలిగిన కన్యకారత్నముగదా యీమె.

నార—ఓహో అటులనా యింతలక్షణవంతురాలు యెవరోననియోచింపు చుంటిని ఆమహాత్ముప్రసాదమే నామహాలక్షణవంతురాలు రాజేంద్రా.

రాజు—తమబోటి పెద్దల ఆశీర్వాచనముగదా! మహాత్మా.

నార—రాజేంద్రా! యీమెకు వివాహమయ్యుదా!

బృహత్సేనుడు—వివాహము చేయలేదు ముసీంద్రా!

నార—అటులైన విచారించి తగిన రాకొమరునకిచ్చి వైవాహికంబు త్వరగా చేయుము రాజేంద్రా! మాబోటివారికింత ఆహారము చిక్కును గన్ము చెప్పుచు గూడను.

బృహ—ముసీంద్రా! తగిన రాకొమరుడు చిక్కనందున యింత కాలము పోషించితి తాము త్రిలోకనంచారులు గదా! ఎచ్చటనైనా మన అమ్మాయిని పెండ్లాడలేగిన రాకొమరుండుండిన దయయించి నతెల్పిన యిప్పుడే పిలిపించి తమయిష్టప్రకారము వైవాహికము గావించెద మహాత్మా.

నార—నీ మనంబున కోరినవారి కిచ్చిన బాగుండును గాని నా యిష్టమని న నాకిష్టమయిన పురుషుడు నీకిష్టముగ నుండునో లేదో రాజేంద్రా.

క॥ మునివరులమైన మా కొ.

ప్రీతి పురుషుడు నీకు చూడ వేడుకలేదో!

వినుపించెది విను మాలెడు!

ఘనుడందురు నిల్లవారు ఘోరల నాథా ||

కం॥ అతండీతరుణీమణి

కలికినవాడంచు మోగవం దెగమదిలో

శ్రీతిసాథా ద్వారకపురి

నతలమునేలెమఘనుడు సర్వోముస్వామీ ||

రాజు—ఓహూశ్రీకృష్ణుడా! మహాత్మానేను చంద్రవంశమగుదుడనియు
చిన పుత్రమక్షత్రయుండెనై గొల్లనికిపుల్లినచ్చిన కులంబునకు హా-
నియు సరివారుహాస్యముచేయుటయు లోకులఁ దిందుటయు గ
లుగుగదా! మహాత్మా.

నార—రాజేంద్రానీనె శ్రీ అమాంగుక పు అంగులైన నీనాన గతిచెప్పి
దువా! అమహాహ్నిని గాధ నీ కీమహా శీతలము నా వారిచోత్రి
మహాదివ్యమై ఆఘహరింపై యలరామ.

రాజు—మునీంద్రా ఆశ్రీకృష్ణుని చారిత్రంబుసాగరంబుగా నాకెరింగించి
నామనంబునందుండు కొర తదీర్పిన సేధస్యండినయ్యెడ మహాత్మా

నార—వ! రాజేంద్రా పూర్వకాలంబున కంస నరకాసుర ధేనుకాసుర
బకాసుర దుర్యోధన జరాస ధ మొదలగు దుష్టరాక్షసులు ప్రబలి నంచ
రింపుచుండగా భూదేవి దుర్మాంగుల భారమునహింసలక ఒకనాడు స్వ
ర్గపురమునకుచేరి దేవేంద్రునితో మొర పెట్టుకొనిను అప్పుడు ఇంద్రుని
భూదేవితో అమ్మా యిట్టిదుర్మాంగుల బాధమాన్పుటకు నాతిరముగాదు
నేనున్నావారిబాధ నహింస లేక పట్టణముమాని అడవులయందు నంచరిం
పుచున్నాను మనభాదదీక్షుటకు అవైకుంఠవాళుడే శక్తి పరుడనిచెప్పి ము
ప్పదిమూడుగొట్లదేవతలతో బూదేవినిదోడ్కొని వైకుంఠపురంబుజేరి శ్రీ
మన్నారాయణమూర్తిని స్తోత్రముజేయగా అంతట విష్ణుడు కృష్ణుండన
చరసాలయందుంచబట్టి కంసునిచలియలకు దేవకిగర్భమందుద్భవించి ఆ
చ్చయిండ్ని కంసుడేమి కీడుకలంచునోయని తనమహాత్మ్యంబున చరసాల
యు యమునానదియు అర్ధరాత్రంబున జనులెరుంగకుండ గడచి అచ్చట
యశోదయను గోపికాంకిగర్భమందు అప్పుడుతన అష్టమేరకు యోగమా
య జన్మించియుండగా యిరియలకు తెలియనీయక తానా బాలింతప్రక్క

న మానవ బాలునివిధంబుగానుండి అచ్చటజన్మించిన యోగమాయయను
మాయాకన్యను చెరసాలయందుండు తనతల్లి దేవకీప్రక్కన యుంచియుం
డగా చంపగలండుకు కంసుడాకన్యను ఎగురవేయగా ఆకాంతమంటనిల్చి
దుర్మాడ్లుడా కంసానిన్నుజంపువాడు బాబుడై లేవలైయందు పెరుగుచు
న్నాడనిచెప్పి ఆదేని అదృశ్యుడైపోయిన అనంతరమందు కృష్ణునిజాడకను
గొని కృష్ణునిజంపుటకుగాను కంసునివలన బంపబడిన పూతన శకటాశుర
తృణావర్ష మొకలగు క్రూరరాక్షసులనెల్ల గీటడంచి తదనంతరమందు న
రకాసుర వృషభాసుర ప్రలంభాసుర హిడింబాసుర బకాసుర కాలయవ
న జరాసంధ శిశుపాల దంకవక్త్ర దుర్యోధన యిత్యాదిమహా దుర్మాడ్లు
లందరిని న్యహస్త పరహస్త ములజఃపి చంపించి దేవతలనెల్లరక్షించి యి
ప్పుడు ద్వారకానగరంబును పాలింపుచుండు మహాత్ముండు యాకృష్ణుం
డేగదా! రాజేంద్రా కృష్ణునిగొల్లవాడనడవేల!

రాజు—మహాత్మా! ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి, మహానుభావ శ్రీ కృష్ణునిచరి
త్ర యింత ఆఘాదమని నేనెన్నడు కని విని యెరుంగ నా జన్మపా
వనంబయ్యె నా పుత్రినిచ్చిన ఆమహానుభావునకే యివ్వవలయు
ను గాన యీ వైవాహికంబు అటంక దూష్యములపాలు గాకం
డునట్లు వ్రాసేరు యోచన దెల్పు మహాత్మా॥

నారదుడు దరువు రూపకం తాళం.

భూపవర్య వినుము కృష్ణమూర్తి నన్నగా ఆపద్బాంధవు డడియుగాక
రూపవంతుడు॥ భూ॥ మదనాకారు డతని సాటివెడకిచూచినా పదునాల్గు
లోకముల లేరు పలుకూలేటికి॥ భూ॥ భూమిని కటకానివల్లె ధామూడైన
యా స్వామికిచ్చి నీ పుత్రిని నటపూపెండిలి॥ భూ॥

క॥ ఆ పుష్కాడగు కృష్ణం॥

డీ పణికి తగిన జోడుయే నెరుగుచు నీ॥

పల్లనొక తహస్యము॥

భూపా త్వరితముగ దెలుప బుద్ధి బొడమెడుక

కం॥ గొల్లండని గోపాలుని

నెల్లజనుల బలుకుచుండుకీ భూమిని భూ

వల్లభయానిందకు శ్రీ

వల్లభుడరుజుండుగాడు వాస్తవ్యముగా ॥

ప॥ రాజేంద్రా నీకుమార్తెకు స్వయంవరముహూర్తం నిశ్చయించేసి
అపంగతి నల్లరకు తెలియనట్లు దేశంబులయందు చాటింపుజేయించితివేని.

గీ॥ నీకుమారి తనువడించి నిఖలధారు । శివతులువత్తురప్పుడు నీవుమత్స్య ।
యంత్రమునుగట్టి దానిస్వతంత్రమునను । దృంచువారికి సుతనిత్తు
నంచుప్రతిస । జేయుమిదియెయిపాయము న్యాయమధిప ।

రాజు—మహాత్మా అటులైన నాకోరికదీరుట ధృడమనుటకు వీలులేదుగ
దా! మర్త్యయంత్రప్రతిస నెరవేర్చినవారికి యవ్వరైనను సుతని
వ్వవలయుగదా! ఆ కృష్ణుడేకొట్టునని నమ్మకమా! మదియొకరెవ
రైనగొట్టిన మనమావలజేసిగీజేమి నారదముసింద్రా.

నార—అదియా నీసందేహము

క॥ ఆయుర్పురవిధినిగల

యాయంత్రము లాఘవముననంబున నరుకన్

కాయబాచనకుడేశక్తుం

డీయవసిపతులు నేరరిన నమలేజా ।

క॥ యీరేడు జగములొక్కటై ।

బోరిన వెనుదీయబోడు భూరిబలుడు శ్రీ ।

నారాయణు డరిమరను ।

డారయ నాతండు స్పృహ నీకుతగున్ ।

హే బృహత్సేనమహారాజా నీనిదే పోయివచ్చెన.

రాజు—చిత్తము మహానుభావ.

రాజు—మంత్ర విశారదా!

మంత్ర—చిత్తము రాజేంద్రా.

రాజు—మన భటవర్గబంతయు సిద్ధముగా నున్నారా!

మంత్ర—సిద్ధంబుగానే యున్నారు రాజేంద్రా.

రాజు—మంద్రపురాధీశ్వరుండగు శ్రీబృహత్సేన మహారాజాగారు తనపు

త్రికారత్నంబగు శ్రీలక్ష్మణాదేవికి చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమి చిత్రానక్షత్రమునాడు మద్రపురంబున రాజాగారికొల్లవ్రకూటమునందు స్వయంవర మహాత్మవము జరుపునట్లుల నిశ్చయించినారు గాన యాపత్తుమంది రావలయుననిన్ని స్వయంవరంబున విజయము నొందినవారలెవ్వరై నను సరే లక్ష్మణాదేవినిచ్చి వివాహంబుగావింపుమరనియు మనపట్టణంబేగాక యేబది యారుదేశంబులయందు పట్టణంబులు పల్లెలు ఏధులు మొదలగుస్థలంబుల కెల్ల దెలియులాగు చాటింపుజేయించుటయేగాక లిగినవారందరికి శుభలేకలువంపుము మంత్రివరా !

మంత్రి- చిత్రమురాజేంద్రా! ఒరే భటత్తములారా అంగ వంగ కలంగ కాక్కిర నేపాళ బర్మర కొంకణ లుంకణ కోసలమత్త మరాట సార్యమగధ ఘూర్జర మొదలగు యేబదియారుదేశములకు మీరుపోయి చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమి లక్ష్మణాదేవి స్వయంవరంబు చాటింపుజేయుచు ఆయాదేశంబులయందుండు రాజులందరికి యీ శుభలేఖలుయిచ్చి స్వయంవరంబుకు తప్పక రావలసినది చెప్పి తాండిభటులారా.

భటులు— చిత్రము మహాప్రభో!

సంధి—అంతట లక్ష్మణాభామ విరహవేదనతో ప్రవేశించును.

లక్ష్మణ కీర్తన రూపకతాళం.

ఏమీసేతూ న్గులసైని నేమిదోచదే భామాలార చింతగలిగె భావామందునా || ఏమీ ||

చెలులు దరువు రూపకం.

నాతీ నీ కాచింతయేమో మాతోదెల్పుమా || ప్రీతీగలుగు చెలులను మ్మ వెలదీసీకునూ || నాతీ ||

లక్ష్మణ దరువు రూపకం.

హోసీశ్రీ వెలుదండ చిన్నసుబ్బరావును రాణితోనేలిన సీతారాములతోడూ || ఏమీ ||

అహ కాంతలారా ! నేను జీవింపనుగదా !

చెలులు—అమ్మా ! విషయం చెప్పుకున్న మేమేమి జేయంగలవారము.

క॥ ఏమమ్మ లక్ష్మణా నీ ।

ఏమాట్కిని చింతనొందు టేకారణమో ।

మా మదికి తెలియదాయను ।

ఏమాత్రంబైనగానీ యింతిరో డెల్పావే వువ్వబంతిరో ।

దంతిగమన మేమెంతయడిగినను పంతమమాతో బల్కవడేమే ।

॥ యింతిరో ॥

కందార్పం॥ నిగనిగమెటసెడి నీనగు

మొగమునకళదరిగి దేహమునకళగలొడవో

మృగువరో చంచలమతివె

యగపడియదవివుడు మా యమ్మరో

యిదియేమేపైడీ బొమ్మరో

కమ్మవిల్తునివికారముగా మా నెమ్మపమ్మనను నమ్మెకమే మా యమ్మరో

వ॥ అమ్మాలక్ష్మణా నీయంతరంగంబునక గలచింత నీయింతులమయి
న మాతోడెల్పుటకింత భయంబేలనమ్మా అట్టి భయంబెంతమాత్రంబు
నీమదికదలపెట్టక నీకుగలవిచారంబేమో వచింపుము మీవారలెవ్వరి
కిడెలియకుండా నాలోచించెదము బాలామణి॥

సంధి॥ అని గృచ్చిగృచ్చియడిగిన నాచిన్నది యిట్లనియే?

లక్ష్మణ॥ కం॥ మీకంటేహితులెవ్వరు

నాకోడెలులారమిమ్మునమ్మినదానక

మీకోప్పని కార్యంబుది

కాకలొనైన నంచనమ్మచే నందియమునెలికిజమ్మరే ।

ఇమ్ముగ నే మీకెరుకజేయకను నమ్మినదాచను నిజమీమాట నమ్మరే ।

వ॥ మీరు దలంచిన నాకోరికదీచ్చుట మీకెంతవోనిది వినుండు,

క॥ ఘనుడగు నారదముని నూ ।

జనకుని యాస్థానమునకు జనుడెంచియు నా ।

తనిముందర హరిచర్యలు ।

వినిపించుచునుండగా నే॥ వింటిని॥ ఆ ఘనుని ముకుళకొంటిని

కంటకూర్కురాదంటి నా గతేమంటి మరువురాదంటి నందుకూ॥ వింటిని॥

చెలికత్తి యలు న!—అమ్మా! యింత మాత్రంబునకా యింతచింత మీ
తండ్రిగారు నీకు స్వయంవర మూహుర్తము నిశ్చయించినారు గమ్మచిం
త సేయవద్దు తంతిగమనా.

లక్ష్మ—అమ్మా! స్వయంవరంబున కా మహానీయుండు రాకున్న మనమా
వల జేసెడిదేమి అదియుకాగాక నమ్మరాంతకుని యందు దెందం
బుగల కుండరవన లెందరోగలరు మందగమనలార.

ఇంతకు యీ శరీరంబుతో ఆ మహాత్ముని పెండ్లాడు భాగ్యంబుండవల
యు గదా నఖిలారా!

లక్ష్మణ దరువు ఆటతాళం.

అతడేలననురోరు అతియాపవతులైన నతులు పూర్తి గనుడగ || అత ||
హితవుగల్గగ విజయుండిచ్చుచు వికునక సతతముజూచిన సరస రుక్మిణి
యుండ || అత || మాటల కేటల మనసు గరగించేటి బోటిరాధయుండగా
కూటామునై కనులుగీటూచు నుండేటి మేటి నరజాణ యా మిత్రవింద
యుండ || అత || లాలించియును కాముకేళీకి బిలచేటి కాళిండియుండగా
నూ | వాలాయముగ మోహవాద్ధీనిబడి గోపాబాలానికై సత్యభామా
గుండగ నవుడు || అత || కనులకెచ్చటనై నా గనుపడ్డ చైబట్టికొని లాగికొ
నిపోయేటి ఘనసుందరులు గొల్ల కన్యలెందరోయుండ || అత || ఇలయందు
కటకానిసలెముగు ఘనసౌఖ్యములను వెలయుచునుండేనా చెలువుగ వె
లుదండ చిన్నసుబ్బారావు నలరంగ నేలేటికలికి కృష్ణుడుగదవే || అత ||

దరువు ఆదితాళం.

ఇకతాళజాలనే | ఇక || శుకమీలన్ని వికలికగూయగనిక || తాళ || గ
డుసుకనమునను కంతుకునపై వికువదలంచెను విరిశరంబులిక || తా ||
కొమ్మలార యీ తుమ్మెలన్ని గ్రమ్మికూయ తలదిమ్ముగలిగె||నికతాళ||
బాలసుబ్బయ్యాంబ్బయ్య నేలిన గోపాలునిదయ నా పాలలేదే | ఇకతాళ||

మన్మథదూషణ.

లక్ష్మ గీ! ఎంత దుర్మానడమ్మ యిక్కంతుడివ్వు |
జెనుటనిచ్చియు కత్తికి పడునుకట్టి |

దూకుచున్నాడు నాపైకి భీకరభాగ !
నేమి నేయుచు చిక్కు నా కెవ్వరయ్యా ||

గీ॥ ఇట్టి దుశ్చేష్టితుండుగా బట్టి వీని ।
హరుడు తన కంటిమంటచే హతముజేసి ।
కామహరుడంచు ప్రఖ్యాతిగాంచె వీడు ।
మంచివాడంచు నొకరైన యంచలేమే ॥

క॥ మగవాడైనను వీడు నగజాతిపుత్రో నదిర్చి వారసముల తాపగ
బూనివేయగూడద । మగువలపై తారశిల్లి । మండునూ మీసం
బుదీటుచుండునూ । దండివాడనని తలచునేమో నీచుండు రండ
యనుచుండు తెరుంగకా : మండునూ ॥

లక్ష్మ దరువు ఆదితాళం,

హరికొమరుడు వీడు । గననరనుడేమొ కాడు । వశన వివిగురై రుగళ
తిరిగిటి పరమకిరాతకుడు । హరి । ముద్దియలనునేచు బహు బుద్ధిహీనుడ
నుచు పెద్దలెప్పుడనుచుండును వీని పేరడంగిపోను ॥ హరి ॥ ఎంతదిట్టిలేమే
వీడు పంతంబిడడేమే దంతిగ మన కటకానిపల్లె పురధామండ్ల నట్టి ॥ హ॥

చంద్ర దూషణ.

ఆహా వాయుదేవుండగ్నికి నహయ్యంబైన చందమున నల్లునకు తోడి
తించితివా చంద్రమా !

లక్ష్మ దరువు రూపకతాళం.

సోమా యింత క్రూరమేమిరా । నాపైన నీకు । సోమా । తామసము
న ధనశరుముల నామిదికి నరుడెంతవు । సోమా । నీ యల్లునకే భయపడి
నేనుండగ నీవచ్చితివా యానంబెక్కవాయె వ్యాయమేమి లేక పోయె
॥ సోమా । చుల్లనిజ్ఞాడవంచును పకలజనంబులు బల్కుదురెల్లప్పుడు బహు
వేదమి యల్లునీల్లుచున్న వేర । సోమా । గురుభార్యను బట్టిన దుశ్చరితుడ
కటకానిపల్లెను పరిత్యక్తిని జెందునట్టి పద్మనాభునేత్రమైన ॥ సోమా ॥

గీ॥ ఇట్టివాడవు నీవు గాబట్టినన్ను ॥
ముల్లుచుండును ప్రతియేట భుజగ మొకటి ॥

కర్కుడపు నీవు నీమోముగాంచ దోమ ।
మంచు సురగురు శిలువెల్ల నంపె చంద్రా ।

గీ॥ చెడ్డవాడవు గాబట్టి శివుడు నిన్ను
రథమునకు చక్రముగ జేసె పృథివిమీద
నప్పుడైనను చేటురాదామె నీకు
కళలు దరగంగ నేనీవుడుగాంతు చంద్ర ।

క॥ తరుణుల నేడ్పించెద రెవు
దరయగ మదనుండు నీవు నదియొక ఘనమే
పురుషుండై జనియించిన
పరపుగ బ్రతికినదె బ్రతుకు పాపపుసోమా ॥
(అని చెలులను గాంచీ)

గీ॥ శుకవికముల ఘోరికు నే
నిక నిల్వగజాలనమ్మ యేటికి మునినా
యకు జేగుదెంచి మా లం
డ్రీకజెప్పెను వినగ నేను కృష్ణునిచరితల ॥

క॥ విన్నంతలోన నా కా
వెన్నునిపై గలిగెనమ్మ విరహంబివుడుక
కన్నులు మూసుకపోవుచు
నున్నవి మైకంబు నొచ్చెనో చెలులారా ।

సంధి—అని లక్ష్మణాదేవి మూర్ఛబోవును.

చెలులు వ॥ ఆశ్చర్యంబున అయ్యో యీరాచపుత్రి యావెన్నునిపైగం
మోహనముద్రంబున మునింగె మనమయిన కొంతవరకు కైత్యో
పచారంబులు గావించి దరిజేర్చుదము రండమ్మా నెలులారా!

చెలి దరపు ఆదితానం.

ఎన్నడు యిట్టి కష్టమొకగడిబాలా ॥ ఎన్న । కన్నుల రెప్పలెత్తాకు
న్నాదీ కర్మమేము । ఎన్న । చలువాగంధంబు దీసి చనులబూయారే
లుమొకగలాగు పైన పన్నీరు జల్లరమ్మ ॥ ఎన్న ॥ కార్పిచ్చుబోలు విర

దూకుచున్నట్లు చేర్చుకొనింతు నిదుర జెందిన మేలుకయ్యె॥ ఎన్న!
 నేమి నేయము ర్తి॥ మొక్కొడో యమ్మ పొందుగ బువ్వ కిన్
 గి॥ ఇట్టి పరమ్మ ॥ ఎన్న ॥ ఊరే వెలుదండ భాలనుబ్బరావునూ॥ రా
 హ

—అని చలువదనంబు గలుగు నుపచారంబులు నల్పుచున్న కొంత
 వడి॥ కన్నులెత్తి చలికర్తియలతో నిట్లనియె.

క॥ ఎవ్వరు కృష్ణుని దెచ్చెద
 రెవ్వరు హరిదర్శనమున కే నెంచును నే
 నెవ్వరి బంపుదు ద్వారక
 కెవ్వరు నా బాధదీర్తు రెటుదోచదుగా ।

(ఇంతలో కృష్ణుండు కన్నులకు గోచరించిన)

వ॥ హా! కృష్ణా! ప్రాణవాధా! నిన్ను నమ్మినకాంతను నన్నింత భా
 ధపెట్టుట ధర్మమా! నీకు కాంతల చింతనొందించుట స్వాభావమా! మృ
 తిజెందుదునన్న దయతోవచ్చితివా! అని కాగలిగించబోయి నివ్వెరవడి
 కృష్ణా! యెటుబోతివి, మోసగించితివా! ఛీ నా మైకముల్లు గనుపరిచెగా
 ని కృష్ణుడెచ్చట! నేనెచ్చట! ద్వారకయెచ్చట! మద్రపురంబెచ్చట!
 ఆయదృష్టమెచ్చట! ఈ దురదృష్టమెచ్చట! ఆ మహానుభావుండు యి
 ప్పుడు యే మందయాన కాగిటియందు జిక్కియున్నాడో యిచ్చటికెల్లు వ
 చున్న కృష్ణుడు వాస్తవముగా యిచ్చటికి లాలేను.

ఇట్లు మిలిలేని చింతాసాగరంబున మునిగి తేలుచుండ తన పెంపుడు
 చిలుక పచ్చనటా యెటువలెనూ॥

కీరవాణి దరువు అదితాళం.

నెడలీవచ్చెను కీరవాణి లక్షణకడకు ॥ నెడ॥ నెడలీవచ్చెను చాలా
 వేదూకతోడూత నడచూచూ లక్షణవడతి దుఃఖముమాన్ప ॥ నెడ॥ పొం
 దూగ భూషణములు మెడను దాల్చియు కాళ్లనంచేసి బెట్టి ముచ్చటగను
 సుందారామాగూ తా నా ముదీరంబూను వీడి కందర్పాచే బాధాజెం
 దూ లాక్షణకడకు ॥ నెడ॥ ధశనీయందూన కీర్తిజెందూ కటకానిషల్లవు

రమూనందూన । శీరూపాపందూ । పరగాశ్రీ వెలువంద బాలనుబ్బరా
పు నికుపూగ నేలేటి హరినిధ్యానింపూచు । పెద ।

తనలో! ఆహ! ఈ కాల తన మనంబున ఆ ద్వారకాపురివాసుడగు శ్రీ
కృష్ణమూర్తియందు మితిలేని అనురాగంబుంచి బాధపడుచున్న
ది చిరకాలనవానాంబు జేసియు కప్ప పద్మసారభవము గ్ర
హింపజాలనట్లు నన్నుతాను వెంచినదయ్యు తనకు ఆ శ్రీకృష్ణుని భ
ర్తగాజేయు సామర్థ్యము నాకు గలదని యుగము గాభోలు, పా
పము నేనక్కార్యము నటులనైన నమకూర్చెద.

ప్రకాశము—అమ్మా లక్ష్మణభావా నీ వేదియో గొప్ప చింత వహించి
యున్నదానవు, అం చింతనోంద పనిలేదు, నీ అంతరంగంబునగల కో
ర్కెడెల్లిన నీ యిష్టంబు దీర్చుటకై సిగ్గుంబుగాయున్నాను తల్లీ.

లక్ష్మ—అమ్మా! కీరవాణి నాకు నీకన్న బంధువులు గలరా! గాన నీకు చె
ప్పనిరిహస్యమా? తల్లీ! నందనందనుడగు శ్రీకృష్ణమూర్తిని
నా భర్తగా గోరి ఆ మహత్ముని నందర్శనముకొరకు పరితపించు
చున్నదాన నాకోరిక దీర్చవారెవ్వరు కీరవాణి.

కీరవాణి—అమ్మా! ఇంమాత్రంబున కాయితచింత ఆ శ్రీకృష్ణమూ
ర్తిని తోడ్చుచువారెవ్వరనియా? నీ విచారము,

కీరవాణి దరువు కమాచిరాగం ఆదితాళం.

వినుమమ్మా లక్ష్మణ! వికచాంబు జేయ! మనమునగల పగమాని
యింక । విను॥ ఆనఘుడైన కృష్ణునిచెంతకు నే । బని నీ చరితము విను
పించెన । విను॥ వరకటకాన్పలి పరిపాలకుడగు । హరికిభార్యవై యలక
జేతు । విను॥

క॥ ద్వారకపురి నేలేటి శ్రీ
నారాయణుడైన నంద నందనుడతనికా
నారీషాణి నేనరుగన
దారెరుగన చేర లేన తరతెన చెవవే॥

క॥ మాటల పొంకంబెరుగన

నేటుగ నీయందు ప్రేమ నేబుట్టించే

పాటెరుగన బోటిరో యీ

లాటపనులు మాఖగంబులకు దగునమ్మా !

క॥ నలుదమయంతికి నఖ్యత

గలిగించిన దపుడు నరయ ఖగమేగాదా

ఇలజనులకు మావలెపనులవడు నాకార్యనక్షులముమేమమ్మా !

ఎలువంటి కోటపేటలనైనా సతిక్రమించిదాటిపోగలము మాకసాధ్యం
బెందైనా లేదుగాన నీవుచెప్పవలసిన సంగతులుచెప్పము నేవెల్లెద శ్రీకృ
ష్ణుని తోడై చెప్పజనుకుమారీ ॥

లక్షణ.

దరువు.

అదితాళము.

రమ్మనుమీసామిసీ ॥ రమ్మ ॥ కొమ్మకునతివిన్నహమ్మగల్గె ॥ రమ్మ ॥ క
మ్మనిల్లునిశరమ్మలకే మాత్రమ్మసైవ లేకమ్మగువకు భారమ్మనినిన్నే న
మ్మినదని నీసామ్మాచెలిజాలమ్మవలదు ॥ రమ్మ ॥ మొక్కితిననుమీమో
హంభుదిలో చిక్కితినను మీచిత్తజాధాటికి సాక్కితినను మీశుకమాత
సకకా దక్కితిననుమీతరలమనుమి ॥ రమ్మ ॥ ధారునిశ్రీ కటకానిపల్లె వె
లుదండ చిన్నసుబ్బారావునకు కోరికలోనగెటి నారాయణునిను కోరితినన్న
ది కోమలియని ॥ రమ్మ ॥

లక్షణ—అమ్మాకీరవాణి నీకు తెలియనిదేమున్నది యెవ్వధంబుగానైన

కార్యము నఫలత జేసుకొనిరావచ్చు తల్లీ.

కీరవాణి—అలాగేవెట్లుచున్నాను అని వెట్లును.

శ్రీకృష్ణుడు.

దరువు.

అదితాళం.

శృంగారమూర్తి యైయున్నాడు సాధమునకృష్ణుడు ॥ శృంగా ॥ కనకాం
బరములు ధరియించియును ॥ జల్తారురవికల్ ఘనమోడమలర దొడిగియు
ను ॥ అనువుగదక్కిని ఆలనుడంతయును వనజనేత్రి జాంబవతి సత్యనో ॥ శృం॥
బెట్టియుశిరమునను మకుటంబు ॥ ఫలమునకస్తూరి బొట్టుదిద్దియును గుల్మ
ముడంబు ॥ పట్టుధుకులాంబరములు నీటుగ ॥ గట్టిమీన శ్రీగంధమునలది
యు ॥ శృంగా ॥ బంగరుపచ్చలపతకము తళితళితరంగుగ మెరయ యురంబు
నహాయలుగ ॥ శృంగా ॥ భూనీసాఖ్యములుచెందూమందు కటకానిపల్లెకే

రి సత్కిరి నెలయుచుండు ధారుణి శ్రీవెలుగండ పెద్దసుళ్ళారావును మేల
గోరటి శ్రీహరి కృంగార.

వ! నుండరులారా! మన మెల్లరము మన కేలికోద్యానవనంబున వన
విహారముజేయుటకు వెళ్లవలయును గాన మీరు మీ మీ ప్రయాణనన్నా
హంబులతో సిద్ధముగానుండుడి కాంతామణులారా.

కృష్ణనిభార్యలు—చిత్తము ప్రాణనాథా.

నారదుడు దడవు ఆదితాళం.

రామా రఘుకులజ్ఞానా శ్రీరమణా సుగుణస్థానా || రామా || ప్రేమ
బాగు రణభీమా నినువేడెన కోనలభామ || రామా || వారిధిని భగంభీర
భవ వర్జితముదనాకారా శ్రీ రామా || పటుతరముగ వేడండా మునుపాలిం
చిన దేవుండా! స్పృటతరముగ వెలుగండ పెడసుబ్బయ నేలుకునుండా||రా||

వ! ఆహా! యీ మాహానుభావుండు యిటుల నెల్లప్పుడు స్త్రీ సమూ
హంబులతో వాలలాడుచుండి వారల కలహంబులు తీర్చలేక త్రి
ప్పలుపడుచున్నాడు వీరికితోడు ఇంకొక్క యితినిగూర్చి కలహం
బును యింకనుపెంచి అప్పుడప్పుడు నాబాజ్జ నిండించుకొనుచుండెద.

కృ—నారదమునీంద్రా! నిదేపదివేల వందనంబు లాచరించెదను మ
హాత్మా

కృష్ణభార్యలు—నారదమునీంద్రా! వందనంబులు.

నార—సాభాగ్య శిశ్తిరస్తు అండ పిండ బ్రంహ్మాండ నాయకుండవగు నీ
మహీమూర్తికేయంబు గొనియాడ ముప్పేడిమూడుకోట్ల దేవతల
కైవ తరంబుగాకుండు గదా! కృష్ణా.

కృ—మునీంద్రా! యీ సింహాసనంబలంకరింపుడు, మునీంద్రా తా
మెచ్చటనుండి యెచ్చటికి పోవుచు యెచ్చటికి వచ్చితిరి విశేషం
బులేమయిన గలవా! ప్రపంచంబున ప్రజలు సుఖంబుగానుండి
రా మహాత్మా!

నార—కృష్ణా! నేను మద్రపురమునుండి స్వర్గమునకుపోవుచు స్త్రీలు వి

సరాధి యొక పరమ రహస్యంబుండి మీలో ముచ్చటించుటకు
గాఢముచ్చటికి వచ్చితి.

కృ—కాశీలార! యీ రోజు మనప్రయాణం అగిపోయినదిగాన మీ
మీ యంతఃపురములకు బోండు నభురాలా.

కృ! భార్యలు—చిత్తము అని వెళ్లుదురు.

కృ—నారదమునిండ్రా మీకు ముచ్చటించదలంచిన విషయంబులన్ని
యు నిరాటంకముగా మాటలాడవచ్చును మతెవ్వకునులేదు.

నారదుడు. సీనపద్యము. కృష్ణానినుము.

కాశీరమగధాండ్ర కాంభోజకరహటః|ఘోటమాళనమత్యలాటకుకుర|
ఘూర్జరకర్నాట ఘోష్టాణకురుమద్ర | కేరళసావీరశూరసేన | సింధుమ
హారాష్ట్రచేది పాంధ్యవిదేహ | కుంతలద్రావిడావంతినిషధ | వంశాంగ
మరుచోళ బంగళసేపాళ | పాంచాల సాశ్వబర్బరమరాళ ||

గీ॥ శకవిధర్పాది వివిధదేశములగులుగు
పట్టణప్రాతములలోన పారకీర్తి
నఖిలసౌభాగ్యవైభవాంతనమగుచు
జగతిబాగడొండగు మద్రపురవరంబు ||

కం॥ సురపురికినరయదీప్తై
ఒరగిన యామద్రపురము పాలించెటియా
నరవరుడు బృహత్సేనుడు
వరకవిమిత్యుడు సత్యవర్తనుడుహరీ | ఆరాజచండ్యుడు |

మ॥ భరపాలించెబురారపుర వగరుని డైకంఖుని హైహయ
పురుకుత్సున్నలు సంబరీఘరఘురాముర రంతిసంగుమనుత్తుర
ఘూర్జనసుభగీరడు బృధునుహారాత్యున్నాహుషి భార్గవు
భరతిహృది పునిదిలీపుగయు మాంధాత కళిబోలుచు |

సీ॥ దోషాకరత్వంబు తుహినాకరనియంద మదవిక్రమంబు సామిజ
ములంద | విప్రలంబము విటీవిటజనంబులయంద కుటిలత్వమిం
తుల కురులయంద | మధువనంగతి వుచ్చుచుంజరీతతులంద | ఘ

రణంబులు హాటకములయంద రాగాతిశయ వికారంబులుగాయ
కులంద । వర్ణనాకరములు వ్రాతలంద ॥

గీ॥ పక్షపాతంబు నీడ సంభవములంద
గుణపరిచ్యుతి మార్గణకోటియంద
సన్నుతికి నెక్క సమ్మహా సార్యభాము
డవని బాలించె బుధవర్ణ మభినుతింప ॥

క॥ అరనినొక కూతురుగల
దతినుందరగాత్రి త్రి జగమందున సరయే
ప్రతి గనుపడదాయెను యా
సతికా యందంబు బొగడ సాద్యమె మాకు

సీ॥ బిహ్వోకవతి గచ్చిగుబ్బదోయినిజూడ । మతిమాలి బతిమాలుయతి
యురతియు॥ ఉడురాజముఖకంటబడి దానిజడజూడ । జడదారిపెడదారి జ
నగదివ్రుకు॥ కన్నమిన్నజెడంగు కన్నునన్నలు గన్నగన్నవాడును చాల్చి
నున్నజేయు॥ గల్గిముద్దులుగుల్కు చిల్కవల్కులకుల్కి బల్కరింపగజూ
చు గల్గియైన ॥

గీ॥ నొంటిపాటున జెలికడనుండనేని
వత్తరంబున వేదాంతిమెత్తవడును
జెలికరీరమ్ము నొకపరిచేప్పళింప
బుద్ధమొదవింపజేయు సప్తంసకుసకు ॥

నారదుడు కీర్తన అదితాశం.

అనుందారియందాము నేనేమందు గోవిందానీకునై తె మేల్ పనందూ
॥అనుందా॥ గండు తుమ్మెల బోలునట్టి కురులు లచ్చితమ్మునిమిరేటి
మోముకళలు సారసమ్ములకునన్న మిన్నకనులు నాళికమ్ముజూడ నూగు
బువ్వహాయలు శ్రీ కరమ్ముల దీతైన కర్ణమూలూ ॥అనుందా॥ శంఖ మ్ము
ను ఎదిరించిన గళమ్ము బొగ రమ్ములెకనుగొనగ కుచయుగమ్ము సిం
హ్మమ్ముకడుము సాటియో మధ్యమ్ము భూచక్రమ్ముచు మించెటి కటిచక్ర
మ్ము పాదమ్ములు తాబేళ్లతో నమమ్ము ॥అనుందా॥ బల్ పాందూగ క

ఓ కానిపల్లెపురినియున్న యిందీరచేదియు నై నగాని, త్రిభుగవందిత వాణీయు
నై నగాని, యా వందీవాహనూని నలియుగాని, యాపురందాద సుందర
యైనగాని ధానియందామునో బోలనా నేబూనీ || అనుచు ||

గీ॥ భాల్మకును మొట్టి మెడబట్టి బయటగొట్టి
యవ్వనము రా భయంబున ననగ జెలికి
చనులు చంకలు దూరెను కనులు చెవుల
దూరె నడుమెటకేగెనో తోచదహహ॥

గీ॥ కనకముచకును పరిమళమును లభించు
నట్లు గుడిపై శిఖరమెత్తి నట్లు సొంపు
నలరు నా నతిసీ కచ్చిన్బులైన
బోయురావయ్య నీయందె బుద్ధి తనకూ॥

ప॥ కృష్ణా యా కాంత నీయందుగల మోహంబున నెవరినై నా బంపు
నేమో అటులబంపిన నీవాచెలిని తప్పక గొనుము నీ లక్షణంబుల
కా యింతి తగియున్నది నేనిదెపోయివచ్చెద.

సంధి—అని నారదుడు వెల్లిపోవును.

కీరవాణి—అహా ! నేను లక్ష్మణభామ శలవుపొంది ఈ ద్వారకాపురమునకు
రావలయునని ప్రయాణంబై యిప్పట్టి మూడు దినంబులాయె
నేటికి ద్వారకకుమాత్రము చేరితి ఇంక నా మహాస్మృండగు కీ
కృష్ణనిమదిరంబుగదా కనుగొనవలయు నా మహాత్మునికేది
నొకయిల్లునిరుకా ! యేగోపికాగ్రహంబున నుండునో యే భా
ర్యామణి గ్రహంబుననుండునో ॥

సంధి॥ అనియిల్లువిచారింపుచు ప్రతిగ్నహంబును వదిలీలింపుచు చని చని
క్రీకృష్ణనిమదిరంబు దావుజేరి లోవలకాంచి నివ్వెరవని యిట్లు
తలంచె॥

కీరవాణి॥ ఓహో ఇదియేనా క్రీకృష్ణనిమదిరము అనింహ్మనసంబున వం
టరిగాగూర్చున్న మహానుభావుడా క్రీష్ణండు కాడు కాడు అక్రీ
కుష్ణుడే ఆయనవదహారు వేల గోపకాంతలుండ యేడ్చు భార్య

లుండ అధను మొకరిద్దరయిన కాంతలుండక కృష్ణుడొక్కరుండుండునా? కృష్ణుడు కాడని యోచించుదునా ఆ నీలవర్ణము, వత్సశంబున మణియు, చేతుల శంఖచక్రములు, నూవియందు పిల్లనగ్రోవియు, పద్మములవంటి నేత్రద్వయంబును మోమున కస్తూరితలకంబును, శిరంబున నదిలిపింభమును, యీ అల్పకారంబులుగల పురుషుడు న్వప్తముగా శ్రీకృష్ణుడే, ఇట్టి పురుషుడు యీ లోకంబుననే గాదు న్యర్థ మర్థ పాతాళంబుల నిదివర్కు కని విని యెరుంగుదుమా, నిశ్చయముగా కృష్ణుడేనని యడుట వ్రాలి,

కీర—దేవా శ్రీశ్రీష్టా ఇదేపదివేలవందనంబు లాచరించెదను మహాత్మా.

కృ—ఓహో నారదుపల్కులు ప్రత్యక్షంబాయగదా!

కం॥ రమ్మా శుకమాయితలశు
భమ్మూర్మిలక్షణకును పరిణయమెపుడా
కొమ్మమది నేనృపాలుని
ఇమ్ముగగోరినదొ తెల్పుమెరిగదనివుకా!

కీర—శ్రీకృష్ణానుహానుభావా తామెరుంగనిసంగతి ధరణియందుగలదా!
అయిన చెప్పమంటిరిగదా!

కందార్థము॥ నారదుడొకదినమున నిం
పారగ జనుడెంచి మాబృహత్సేనునితో
నీరూపు నీప్రభావము
తీరునువర్ణించగమా దేవి
భ్రమగల్గెనీ కమ్మొనికీ
యేవసుదాధిపునందు కెన్నునోదేవా నీపై దిగులుజెం దేనూ దేవికీ

క॥ మరుదురువడి విరిశరములు
నురమునగ్రుమ్మంగ మోహముప్పలిగ మా
తరణి నిను తలచి తలచియు
ఋతి కాపముజెందు, గోపాలకా
వెన్నలకగకు తాళకా

పాలకృష్ణయని పలుమరుదలచును పాలుమాలునే బ్రతుకననుచుగోపాలకా

క॥ భృంగములన బెదిరిపడు ని
జాంగనలనగ నరిక్కించెందుడన్న
భంగంబై తినియనునో
యంగజనకా శ్రమనేనే మందునూ చెప్పతరముగా ధండునూ
జండుమదిని గోవిందునెవుడు నేకందునంచు బహుకలువరించునే మందునూ

క॥ మరుడువడి విరిశరంబుల
నురమును గాడంగనేయ నోర్వక నీకో
సరమై రేయింబగళులు
కరమరుదుగ నెవుడు యెదురూ గాంచునూ
నీపై మోహము పెంచునూ తాళనని చిం తించునూ మించిన తమిళరి
యించననుచు వగ నించును నిను ధ్యానించుచు త్రోవా గాంచు॥

కీరవాణి దరువు రూపకం.

చెప్పతరమూ గాదు మాధవా ! ఆ కాంతచింత । చెప్ప ॥ ఎప్పుడు నిను
మనినెంచును ఎటు నే బ్రతికెడనంచును త్రిప్పలపాలైతిని కడలేర్చువారలె
వ్వరనును । చెప్ప ॥ కనులకు నిద్దరగానదు వనితలతో మాట్లాడదు ఘన
మోహాబ్ధినిబడి గరిగాంచ లేనటంచు నెంచు ॥ చెప్ప ॥ ఎప్పుడు కృష్ణునిగాం
చెద నెప్పుడు భాషించెద నతడెప్పుడు ననుగాంచును పెండ్లెప్పుడొనటంచు
నెంచు ॥ చెప్ప ॥ రమ్మా నా వెంటను లేలెమ్మా వేగమై పయనము గమ్మా
తడవేటికి కటకానివల్లెపుర విహార ॥ చెప్ప ॥

కృ—శుకమా ! మీ కాంత మనంబట్లుండ మీ రాజు బుద్ధి యెట్లుండెనో
గ్రహించితివా ?

కీర—గ్రహించకేమి వారిబుద్ధియు నీ యందేయున్నది మహా క్షా.

కృ—శుకమా ! ఆ చిన్నదాని పెండ్లెప్పుడు ?

కీర—కృష్ణా ! స్వయంవరముజ రిగిన తర్వాత గదా ! ముహూర్త నిశ్చ
యంచేయుట.

కృ—ఓహూ ! స్వయంవరము వేతురా ?

కీర—చైత్ర శుక్ల పౌర్ణమి బుధవారము చిత్రా నక్షత్రంనాడు మగ్రపురం

ఋన రాజుగారి కొలువుకూటమందు స్వయంవర ముహూర్తం జరుగును స్వయంవర శుభ లేఖలు తీస్తుని చాచులు రాలేదా !

కృ—లేదు నేడో లేవో వత్తు రేమో అటులైన స్వయంవరంనాటికి తప్పక వత్తును పోయిరమ్ము.

కీర—కృష్ణా ! నిశ్చయమేనా ? చేతిలో చెయి వేతురా ?

కృ—కీరవాణి సమ్మవేల ముచ్చాటికి నిశ్చయమే.
(అని చేతిలో చెయి వేయును)

కీర—చిత్తము వెల్లెను.

సంధి॥ అచ్చట మద్రపురంబున లక్ష్మణదేవి చెలులను గాంచీ,

అహా ! చెలులారా ! మా కీరవాణి జాడ తెలియలేదు గదా ! తల్లులారా ! నే నేమి జేయంగలదానను.

లక్ష్మణ

దరువు

అదితాళము.

చిలుక రాజదేవో ఓచెలియచాలా తడవాయనేపోయి చిలుకలికి కృష్ణనిగ నెనోలేదో పలుకరించను భయమాయనేము చిలుక తోటిపక్షుల గూడియది యాటలాడుచున్నదోయేమో తోటిబోవనమాటలు నీటిలోమూటలుజేసి యెచ్చోటనున్నదోకాని చిలుక మేలుకకటకానిపలెనేలుచుండెడి శ్రీ వెలుదండ బాలసుబ్బయ్యవరదుడోగో పాలునితోగూడి భాషించెనో లేదో చిలుక॥

ఇటుల చెలులతోబలుకుచుండ లక్ష్మణదేవికడకు శుకోత్తమంబే తెంచి సమవృత్తించి యిట్లనియె ।

కం॥ చందనగంధిరో నేగో

విందునిజేరంగబోలి వినుపించితిని

చందము నానేర్చుకొలది

మందర ధీరుండువచ్చు మాటలికేలా

లక్ష్మ—అహా ! ప్రియమిత్రమా ప్రాణదాన పరాయణ యీ సంతోషకరంబులగు వాఖ్యంబులచే వాడినపైరుమీద వర్షంబు కురిశిన చం

దమాయ గదా! నామనికి కీరవాణీ ఈదినంబెంతయో పుణ్యదినం.

గీ॥ సంతసంబాయగాని యాస్వావిసీతొ
వత్తుననిచెప్పి రాడేమొ భావమునకు
సంశయముగల్గె శుకరాజచంద్ర నాకు
మనసుబట్టగజెప్ప మేమననెశోరీ॥

కీర—హా! సుందరాంగీ నీదెందంబున సందేహంబునొందకు సంద సందను
కుతప్పకవత్తునని నాహస్తంబున హస్తంచిడి ప్రనూనంబుగాబలికి
పంపించె నదియునుంగాక నమ్మినవారిసామ్మగదా యమ్మరాంత
కుండు కోరిక ఫలియించును సంతసింపుము నారిమణి!

లక్ష్మణ—కీరవాణీ యామురాంతకుండు యింక నేనేమినిన్నడిగె నీవెల్లప్ర
త్యుత్యరంచిచ్చువి అదియెల్లపూసగ్రుచ్చినట్లుచెప్పము ఆము
రహరునివాక్కులు యెంతవిన్నను నామనంబు తృప్తిజెందదు
గాన యింకను నాస్వామివచ్చువరకు ఆమాటలచే ప్రోద్దుబు
చ్చుము తల్లి

కీర—అమ్మా ముమ్మాటికి స్వయంవర ముహూర్తంబున కా మధుసూద
నుండు తప్పకవచ్చు సందేహంబులేదు గమనా యాసంబుచేదప్పికా
యె పోయి దాహంబార్దుకొనివచ్చెద అసంతరమాదు మాటలా
డుకొనవచ్చును॥ (రాచపుత్రీ) కలవిమ్ము నేనిదే పోయివచ్చెద)

లక్ష్మ—పోయిరమ్ము మిలీమా.

బృహ—మదిని నారదుడాడెడు మాటలెంచి సుతకు హరిపైన మోహం
బు నతిశయిల్లు! తెరిగి మనమున యోచించి యిట్టులనియె! సం
భ్రమంబున మంత్రితో జనవరుండా!

అహ! మంత్రీ వికారదా! నా పుత్రియైన లక్ష్మణాదేవికి స్వయంవర
ముహూర్తంబు నిశ్చయించిన సంగతి శుభలేఖలు దేశ దేశంబులకు పంపు
మని చెప్పియుంటినే పంపితివా!

మంత్రీ—రాజేంద్రా! తమ యాజ్ఞానుసారంబుగా నప్పుడే పంపితిని పోయి
న చారులింకను రాలేదు మహానుభావ.

రాజు—మంత్రి! స్వయంవరంబునకు రాజాధిరాజులందఱు మన వీటికి తెంతురు గదా! గాన మన పట్టణంబెల్ల నలంకరించి, కస్తూరిచే నలికించి, ముత్యాలముగ్గులు బెట్టించి, పచ్చలతోరణంబులు గట్టించి మన పట్టణంబలంకారము చేయించుము మంత్రివరా.

మంత్రి—తమ యాజ్ఞానుసారము చేయించెదను స్వామీ.

రాజు—మంత్రి! మన కొలువుకూటంబునకు దాపుగా సూరుగడంబుల యెత్తున స్థంభము నాటించి దానికొసన బంగారు మన్యమొకటి కట్టించి ఆస్థంభము మొదట కొంచెము జలముపోసి నొకబంగారు పల్లెము బెట్టించి నచ్చట జాగ్రతగా ఖాబ్దారియించుము మంత్రివరా.

సంధి! ఇటుల మద్రపురంబున రాజుగారు సర్వప్రయత్నములు చేయుచుండగా || (అచ్చట ద్వారకయందు క్రీకృష్ణుండు)

కృష్ణ. దరువు. ఆదితాళము.

నేనవుమాజూచెద నానతిని మదవతిని | నేనవు | యెప్పుడుజూరు నేనవు
దుబోదు పలుకెపుడువిందు మదికపుడుప్రీతి || నేనా | ఒకఘడియాజూడగ
యగమా యె నటుజేయా || ఒక | కడువిరహాబ్ధినిబడితి నన్నదాతరుణిని నా
తోడపెనిడికొని | నేనా || బహుమేలు గుల్కెకేటి బలియుండు వెలుదండ || బ
హు | బాలసుబ్బయ్యాంహ్మయ్య నేలెటిగోపాలమూర్తినిక తాళజాలనేనా ||

సీ || ఆరాజవదనశృంగారంపు చక్కిఁళుల్ వేడుకచే ముద్దులాడుటెపుడో
ఆచిన్నదాని తియ్యనిమోవిరమి దీకగ్రోలగల్గెటి మేలుకూడుటెపు
డో ఆకాంతతోడగు నేటెనటియారెవికముడి నాకరంబులవిడుచు
టెపుడో ఆకుందరదన నాణ్యముగల్గునడుము నానందిటంచుక
భోగమందుటెపుడో || గీ || అరయభూచక్రమున కన్ననందమలరు లలనక
టిచక్రమును జూడగ్గుటెపుడో రంభలనుధిక్కించు నారమణిలోడలు
వైఖరిని గనుగొనడి నాభాగ్యమెపుడో |

శ్రీ కృష్ణుడు దరువు ఆదితాళం.

రమణినిజూడక నే నటుతాళుదు || రమ || సుమతర ఘాతకు సోలితివ్రా

లిలి తమకముమించెను చాలా । రమ ॥ చిలుకలు కిలకిలబలుకగ తలకును
గలిగెను భారము బలముగ ॥రమ॥ ధానుని శ్రీ వెలుదండ చిన్నమబ్బారా
వును నేలధీరుడ ।రమ॥

సంధి॥ ఇట్లు శ్రీ కృష్ణుండు లక్ష్మణాభామమీడి సూహంబున నెద్దియుం
దోచక ఆహారనిద్రలు వర్జించి లక్ష్మణాదేవి స్వయంవర శుభలేఖలు యె
ప్పుడు వచ్చునోయని దినమొకయుగముగా గడువుచు పరితపించుచుండ
గా మద్రపురాధీశుండగు బృహత్సేనుని చాచులగుడెంచి॥

చారులు—మహాప్రభో కృష్ణా ! మేమిదే సమస్కారము లాచరించెము
మేము మద్రపురాధీశుని భటులము. మా రాజు పుత్రి లక్ష్మణాదే
వికి యీ శుకపార్థవమి బుధవారంబోజు స్వయంవరము యేర్పా
టుచేసినారు. మిమ్ములతోడైమ్మని సంపిన వచ్చితిమి యిదియే
శుభ లేఖ చిత్తగింపుము (అని చేతికిత్తురు)

కృ—శుభ లేఖ నందుకొని చదువుకొని, చాచలారా ! స్వయంవరంబున
కు సకలదేశాధిపతులు వచ్చియున్నారా !

చారులు—మహాప్రభో! కొండరుయిదివరకే వచ్చియున్నారు కొండరిశ్శ
డువచ్చుచున్నారు ఇంకనుకొండరు ప్రయాణంబులగుచున్నారు
ప్రపంచంబునంగల రాజులందరితో వైత్రశుక్ల పార్థమి నూను
ద్రపురము శోభాయమానముగా వెలుంగగలదు తామెప్పుడు
ప్రయాణం.

కృష్ణ—చారులారా మీరాచపుత్రి స్వయంవరంబునకు మీరాజుగారు
యేమిపందె మొడ్డినారు.

చారులు—అదిమేమెకగము గాని కచ్చీరిముందర పెద్ద మొగరమొకటి
నాటించినారు దానికొనకు ఒక బంగారుచేపనుకట్టినారు ఎందుకో

కృ—ఓహో మత్స్యయంత్రమానరే మీరువెళ్లండి నేనువచ్చెదనని చె
ప్పగా భటులు పోవుదురు.

రాజపుత్రులు దడపు అదితాశం.

రాజపుత్రులు వెడలిరపుకు శ్రీమద్రపురికి ॥రాజ॥ రాజనుతులు రవికే

జములరగ భూషణులరగ భూషణులమొప్పగ ||రాజ|| కోటిభాస్కరుల కార
తివెలయ ధరియించి కనక కిరీటంబులు శిరములందు మెరయూ | ధాటిగ
మీసముదీటుచు భువి మాసాటివార లెచ్చోటలేరుయని ||రాజ|| భూకా
ల్పటులు నడచుచుండ కరితురగములెన్నో తేరులేపార గడలుచుండ భేరి
మృదంగము భోరునమ్రోవగ భూజివణకగ వారిధులరగ ||రాజ|| ఓ
నేకటకానిపల్లెపురిని వెలుదండ బాలనుబృహద్రావును బ్రోచుమాని రాణ
తొడలచుచు రమణులు ముందర వీణెలుమీటుచు వేడ్కతోబాడగ ||రాజ||

వ! వరే! ద్వారపాలకులారా!

ద్వార—అహా! ఏమి భూపాలోతములారా!

రాజు—మీ రాచపుత్రి వ్యయంవర ముహూర్తంబునకు వచ్చియున్నాము
గాన నూరాక మీ బృహత్సేనమహారాజుగారి కెరుక జేయుమురా.

భటు—చిత్తము.

సంధి! భటులు బృహత్సేన మహారాజునుంగాంచి||

భటు—రాజేంద్రా! కరితురగ రథ బృందంబులతో రాజాధిరాజులందఱు
వకలపైస్య సమేతులై వచ్చి మన కోటవెలుపట నిండియున్నారు
మహాప్రభో.

రాజు—అహామందిది మంత్రివిశారదా రాజాధిరాజువచ్చి యున్నారట
వారినితగిన మర్యాదచేత మనపట్టణంబులో తగిన భవనంబుల
యందు విడియించి బోదనతాంబూలములు కొరంతలేకుండా వి
చారింపుచు నారి వారియొద్ద శేవకావృత్తి కొరకు కొండరుపరిచా
రకుల నుంచుము మంత్రివరా || మంత్రి చిత్తము.

లక్ష్మ—సఖిమనులారా రాజులందఱుయే తెంచిరి కృష్ణంబుమాత్రం రాకబో
యె స్వయాంవరమూహూర్తంబురే పేగదా కృష్ణంబు రాకపోవుటకు
కారణంబేమో తెలియదు చెబులారా సేనేమిచేయుదు అని యటల
నో ఆరాత్రిగడపియు మరునాడున్ను కృష్ణుడురాకున్న చెలులంగాంచి

లక్ష్మణ

దరపు

ఆదితాళము.

నుందరాగూ డేలరాకా పోయెనే రాజు లందారేతిందినారేవేళనే నా

దెంచామందూన దిగులుబెంచేసేసేమిచేతు. సుంద. నామీదదయలేదేమొ
సామీకి వత్తు నంచుచెప్పినవితాసేటికి యాకామాజనకూని రాకకై చూ
చుచున్నదాన సుంద. నమ్మించి జెకుచుతాదాకృష్ణుడు తనను నమ్మియుం
డీవదాననేప్పుడు న్యాయమూర్తివిడవాడి మోసమూర్తిజేయవాయేమి || సుం.
ధరణి కటకానివల్లెనుండెటి శ్రీ నెలుదండా చిసనుబ్బరావునాలెటి శ్రీవారి
నికామించియుంటి నరుదెంచడింతకును సుంద.

క. జగధీశులెల్ల వచ్చిరి. తగనుద్వాహంపువేళ దాకొనవచ్చెన్ జగ
దేశ వీరుడగు వారి. మగువరొ యీవరకురాడే. మందునే శౌరి
నన్నపుడు పొందునే తమి నెటులాసైచీ. యుండునే. నందనుతు
డు రానందుకిపుడు బలునందియమయ్యెను స్వాంతంబుననే || మందుసే.

దరువు

అదితాళము

రాజవదనరొవినగదవె దిన రాజతేజుండై నకృష్ణుడు రాడుగా నన్నుజూ
డగా చేతచెయ్యిడినాడునీతో జేయుబాసలుదప్పేనేమీ సేతునే తమి నెటు
సైతునే || రాజు || సుందరాంగునిగందుననివా దెందమునవా నందమొందితి
సుందరి కంబుకంధరి వీవగనుగూడెదను సుబ్బారావునేలో కటకానివలివురి
దేవునీ దివ్యప్రభావునీ ||

దరువు

అదితాళము

లక్ష్మణ—తరుణులారా తమిథరింపతరముగాదిక శరగునకృష్ణునితోడనర
నమాడకా || తరు ||

చెబులు—నరసిజాతీ మీరరాని జాలియేలనే. కోరినకోరిక దీర్చు సారసా
క్షుడు || నర ||

లక్ష్మ—ఎన్నడుననుజేరు కోర్కెలెన్నడుదీరూ కన్నులవిలుకాని బాధగానరే
మీయా || తరు ||

చెబులు—నన్నుతాంగి మునుపటి బాసలను మరచునా నిన్ను కనులజూడ
కచట నిలచియుండునా || నర ||

లక్ష్మ—అందముననా కన్న మిన్నలైన కాంతలు యెందకోగల రతనికిప్పుడే
టి మమతలు || తరు ||

చెలుట — కందువగాదమ్మ శ్రీ కట । కాన్పరిశునీ । కందు । వ చిర కాలమున
కా ఘనఘరాంగుని । నర ।

సంధి । ఇచ్చట ఇట్లుండ, అచ్చట ద్వార కాపురంబునా ।-

సీ॥ బంగారు మకుటంబు శంగుగా ధరియించి తళతళ కర్ణకుండలముల
మర । తారహారావళుల్ ధగధగ దీపింప పై పచ్చడము హోయల్ బరగు
చుండ । మైనిండ నలవిన మంచి గంధంబును ఘుమఘుమ పరిమళంబును
చుండ । రత్నదీప్తులమించు రాశించు కంఖణాల్ కరయుగ్మమున మహా
కాంతిజనర ।

గీ॥ దీవిజవక్త్రము మింట గీర్తింపుచుండ
హస్తమంచున చక్రంబు నమరియుండ
భావమంచున లక్ష్మణభాష మిచ్చి
మమతలుప్పొంగ హరివచ్చె మద్రపురికి ।

శ్రీకృష్ణుడు॥ దరువు మన్యనూపతి అదితాళము.

నందానందనుడు వెడలేనపుడు శ్రీమద్రపురికి॥నందా॥ పొందుగనన్నర
నుండరీమనులు ధింప తక్క తకధిమియని నాడగ॥నందా॥ కోరికతో శృం
గార మొప్పగను తారహారములు ధరియించియుశ్రీ॥నందా॥ పరగడుకూ
లాంబరములు గట్టియు నరభసముగమేల్ శాల్యధరించియు॥నందా॥ ధా
రణి శ్రీజెలుడండ బాలనుబ్బారావుకు బల్ కోరికలొనగేటి॥నందానం
దనుడు వెడలేనపుడూ॥

కృ—నరే! ద్వారపాలకా!

ద్వా—అహా స్వామీ.

కృ—శ్రీకృష్ణుడు వచ్చినాడని మీ బృహత్సేన మహారాజుకు చెప్పమురా
వరే.

భటు—చిత్తము అని రాజునుసమీపించి ద్వార కాపురము నుంచి శ్రీకృష్ణ
మూర్తిగారు వచ్చి మన కోటవాకిట నిలచియున్నారు స్వామీ.

రాజు—అహా! ఆ మహానుభావుండు రాలేదని నిరీక్షింపుచుంటి ఇప్పుటికి

నాడెందఁబున కానందంబైనది చదండి వెట్లదఱు అనియేతెంచి కృష్ణునిగాంచి॥

క॥ మీ దర్శనమున మనమున
మోడము విలసిల్లె సకలభువనములకు నీ
వే జేవుడవందురు భుధు
లోదానవత్తైరి మమ్ము నొప్పుగా
బ్రోహము దయతో మెప్పుగా ।

తప్పుక నిను భువిధ్యావించిన మది తిప్పలులేవని శెప్పుదురార్య నొప్పుగా॥
సంధి॥ యిట్లువినుతింపుచు దోడ్కొనివచ్చి యొక దివ్యమందిరమున శిం
హ్మాననాసీనుఁగావించి యిట్లనియే॥

రాజు—ఆహా స్వామీ దేవకీనందనా.

కృ— యేమోయి బృహత్సేన మహారాజా.

రాజు—మహాత్మా తాముయీభవనంబున నివసించి మేమిచ్చునాతిధ్యం
బుగొని మమ్ములగృతాగులజేయుము ప్రార్థించెదము నేను వెల్లడ
సెలవిమ్ముమహాత్మ॥

కృ— ఆహా వెట్లము యీసందడికాలంబున నొక్కరినే మరియాదజేయు
టకు వీలుగాదుపొమ్ము.

సంధి॥ ఇట్లుకృష్ణునిచే శలవుపొంది కొలువుకూటంబునకేతెంచి వచ్చినరా
జులందరికి తగినమర్యాదలుజేయుచుండే అంతట చలికర్తియులు ల
క్షణాదేవిని సమీపించి

గీ॥ కృష్ణుడే తెంచిరాడమ్మ కీరవాణి
రాజవర్షలలో మహారాజనంగ
భూరినక్షత్రములమధ్య పొల్పెనంగు
చంద్రుడోయన గన్పించె జలజనయ

క॥ మృగములలోన చరించెను
మృగ రాజన వెలయు ముద్దు కృష్ణుడు నివుడి

జగతీవాదులలోగన

మగువా నీభాగ్యమేమి మగదాయెగదే ||

లక్ష్మ—అమ్మా ఆనందనందనుని అందచందములు నారదుడు మా తండ్రికి
నిరుపించుచుండగా విన్నదేగాని యింతవరకా మహనీయుండు
యెట్టివాడైనది నా కన్నులతో జూడలేదుగదా నఖిలారా ||

చెలులు—ఇంక చూచెదవులేవమ్మా లక్ష్మణా.

బృహ—ఆహా చెలులులారా !

చెలులు—ఏమి రాజోత్తమా !

బృహ—గీ॥ ప్రేమచే మన లక్ష్మణభామ నివుడు
జలకమాడించి బంగరు వలువ గట్టి
భూషణములు ధరియించి పొందుగా
నలంకరించుడి వేగ నాలస్యమేలా !

మంత్రి విశారదా !

మంత్రి—చిత్తము రాజేంద్రా.

రాజు—గీ॥ మీనయంత్రము నొకటి నిర్మించి భువికి
చాలయత్తున గట్టుడి వరభనముగ
దాని ద్రుంచిన భూపాల తనయునకును
యిచ్చెదను నా సుపుత్రికనిచ్చ మెచ్చి ||

మంత్రి—రాజేంద్రా ! ఆపని యింతకుముందే సిద్ధపరిచియుంచితి.

రాజు—మంచిది, ఈదినము పగలు 12 గలటలప్పుడు స్వయంవరము జరు
గునని మన పట్టణంబున యెల్లచోటుల దంపూరా వేయింపుము
మంత్రివరా.

మంత్రి—చిత్తము రాజేంద్రా.

లక్ష్మణ నరువు. ఆదితాళం.

తెరలేలక్ష్మణ తరుణీసభకు వరగునతండ్రి శలవుపొందియున్నది కురులు
దువ్వి జడజట్టి వరసా గరము మొనలుయైనట్టి మేల్ బంగరపుచిక్కలను బె

ట్టి ధగధగ మెరయ మణులుస్థాపించిన కమ్మలు ధరియించియు కర్ణములకు
సాంపుగ || తరలే! కనకచేలముగట్టి వేగ వనితాలిడుప్రక్కలజేరి నడువగ
కనులకాటుకదీర్చి సోయగ మున తిలకంబునమర్చి కరకం ఖణములు చెలు
పుగాచాల్చి విడియం బును జేయుచుమేనున శ్రీ గం ధమ్మ బూసియుమో
హినికన్యకయన || తరలే! చరణాబ్జముల స్వర్ణకడియాల్ ధరియించియును
స్థిరముగాను మురిపెముతో నడచుచును వేగమె తరులరమ్మంచును సా
రకు హరినిజూతమంచును కీర్తినిబరగుచుండు వెలు దండబాలసుబ్బయనే
ల సీతా పతిని భజించుచు || తర!

వచనం|| జనకా యిదేపదివేల వందనంబులు.

క|| వందనమిదె తండ్రీ జన
నందిత భూజనవినోద వరకవిమిత్రా
వందనము దీనరక్షక
వందనములగొనుము నత్యవర్తన సుగుణా ||

రాజు—దీర్ఘాయురస్తు సుమంగలీభవ.

క|| వర్ధిల్లుము వరగుణవతి
వర్ధిల్లుము దివ్యగాత్రి వారిజనేత్రీ
వర్ధిల్లుము సుచరిత్రీ
వర్ధిల్లుము నాదుపుత్రీ వర్ధిలుముతగళా ||

అమ్మా యీ రాజపుత్రులలో నీ మత్యయంత్రంబెవ్వకు దృంచుచురో నీ
వామహాసీయుని భర్తగావరించి యూతనికంతంబున యీ పుష్పమాల వే
యుము అని పుష్పమాల యిచ్చుచు ।

లక్ష్మ— భాగ్యముజనకా అని మాలగై కొనును ।

రాజు—ఒరే బటోత్తములారా మునలముగ్ధరతో మరభిండినాలాదియా
యుదంబులు ధరియించి జాగ్రత్తగా నీ లక్ష్మణాదేవివెంటవుండి ఈ
మత్యయంత్రమునరికిన రాజకంఠీరవుని కంతంబున నున లక్ష్మణాదే
విచే నివృష్టమాలవేయించి నృత్యగీతాది నమస్త మంగళ వాయి
దలంబులతో వీరిదరిని పట్టపుటేనుంగుపై గూర్చడజ్ఞాకొని మ

న అంతఃపురమునకు బాగ్రతుగా తీర్చుకొనిపోవలయు భటులారా!
భటులు—చిత్తము మహాప్రబో

సంధి॥ అప్పుడురాజులందరు మీనయంత్రమును పారజూచుచు సిహ్మనసం
బులధిష్టించియుండిరి క్రీకృష్ణుండుగ్గ గద్దెయపై గూర్చునియుండె
నంతా॥

స్వయం వర మహాత్మ్యము .

శూరసేనుడు. డరవు అటతాళం.

ఎంతోవింతగానున్నది యీ యంత్రమునుగాంచ ॥ఎంతో॥ అంతరిక్ష
మందు సగుపడకున్నది ఎంతదృష్టించిన ఎట్టులదిదృష్టించేది ॥ఎంతో॥ క్రింద
జూచి గగనమందాలి యంత్రంబు సంధించి శరమున దృఢంచందరమెవ్వరి
కైనా ॥ఎంతో॥ చెలువుగ వెలుదండ చిన్నసుబ్బరావు సలరంగనేలేటి క
లికికృష్ణునిసాక్షి ॥ఎంతోహర॥

జయసేనుడు—రాచవిద్యలకు దగి నటియించెడి రచ్చయిదే కల్లనగా ।
చూచెడిరాజులు చోద్యముకొందగ శూరతజూపనుతరిగా॥

శిశుపాలుడు—ఎవరికీ బృహత్సేనుని సుత లభియించునో తెలియగరాదూ ।
అవసీనాయకులేతెంచిరి యీ యంత్రము సాధ్యముగాదూ॥

సంధి॥—తక్కినవారిలో,

క॥ కొందరు దృఢతు మటందురు
కొందరు సేమనక యూరకుందురు తమలో
కొందరు భ్రమచే గుఱుచు
నందడనుచు ప్రాప్తి లేదటందురు మదిలో ।

శూరసేనుడు—గీ॥ నీటిలోజూచి యామింటినాటియున్న
యంత్రమెట్టుల సరికివేయంగవచ్చు
కానిపనిఇది దీనికై పూనగూడ
దై సగురినిల్చి శర మొక్కపై నవిడతూ ॥
అని నేర్పుగలిగినట్లు బాగా లక్షముంచి శరప్రయోగము చేయును ॥

జయసేనుడు—శూరసేనా! యిదియా నీ శరవిద్య నీచేవిడువంబడిన ఆయుధము రెండు మాడు మూరలయెడముగాపోయినది యింకేమిజేయగలవు అటుగూర్చుండి చూచుచుండుము ॥

క॥ చూడుడి యీ యంత్రంబును

పోడిమి మెతయంగద్యంచి భూపకుమారిక

వేడుకగుల్కుగ నెఱెం

జ్ఞానెదనటుగాక నృపుడటందురెనన్ను

అని మహా వీరునిపోల్కిలేచి శరంబువిడిచినది వ్యర్థమైన కూర్చుండును!

శూరబాహుడు— జయసేనా! శూరసేనుని పరిహసించినవాడవా నీవు రాచపుట్టుకపుట్టితివా అయిదారుగజములు వృత్త్యాఽముగా ఆయుధంపోయినదే నీ ధనుర్విద్యగాల్పవా?

కీర్తన

అదితాళం

ఓ నరవరలారా యిపు డీ నరపతిబన్న మీనయంత్రమును దృఢపరచి పోయిన హానిపరువునకునూ ॥ ఓనర ॥

వ॥ నాకంటేముందు యిద్దరు ముగ్ధులు రాజులు యంత్రమును గొట్టడలంచి విఫలమనోరథులయి కన్నుల నీరిడుచు చూచువారలు నవ్వుచుండగా అధోముఖులై కూర్చుండిరే కాని కార్యంబేమియు లేకపోయె, మిగత రాజులొకంబు మాటచూడ, యీ ప్రయత్నములో (సాపము మాకు సాధ్యముకాదని కాబోలు) నున్నటులే లేదు, ఇప్పుడు యిచ్చట్టి సేను రాకున్న యీ యంత్రమును గొట్టువారెవరు? అని శరప్రయోగముచేసి వృధామైన జీచ్చవడియుండును.

కృ—క॥ ధీరవరుండును జగదో

ద్దారుడు కంసారి ఘోరదనుజ హాసం

దుర్గ! భూరిపరాక్రముడా హావ

శూరుడు కృష్ణుండు నందసుతుడటదెంచె॥

ఇట్లు మీనయంత్ర సమీపంబునకువచ్చి బృహత్సేనునితో శ్రీకృష్ణుండిట్లనిన

శ్రీకృష్ణుడు

దరువు

అదితాళం

జననాథాయీ ఆ నిమిషయంత్రంబును దృంచుటయొక ఘనమాట
హో గనినీటను యాకనమునగట్టిన ఘనయంత్రముగొట్టిన నధికుండా
జన॥ మీనయంత్రముద్రుంచు పృపాలునకే నొనగద సుతనని నీవుబూ
నుకొనినపని నే నెరవేర్చెదగాన గనుడి మీమాననమలరగ జన॥ కోరి
రాజులను రప్పించితివిది గొప్ప శక్తిగాదోచెననీకు ధాతని శ్రీకటకానిపల్లె
పురధాముడనే రణభీముడనైతి జననాథా॥

సంధి॥ ఇట్లు బలుకుచున్నకృష్ణుని గాంచి రాజులందరు హేళనగాబలుకదొ
డంగిరి॥

గీ॥ మనకసాధ్యమైన మత్తయంత్రంబును

గొట్టరలచివచ్చె గొల్లడితడు

ఇతనికితగచ్చు లేటికినూరక

నుండడామె గాయుచుండిపశులా

ఓహో కృష్ణాయేముఖజోవుచున్నావు గొల్లభామలు చల్ల జేయుచున్నార
నుకుంటినా! పాలకడవలు దొంతులు దొంతులుకాబెట్టి పుట్లుగట్టినారను
కుంటివా! గొల్లభామలు చీరలుగట్టునవుంచి జలక్రీడలాడుచున్నారనుకొం
టివా! అచ్చటనీకు వుపయోగించు వస్తువులులేపురమ్ము మహాపరాక్రమ
వంతులమై బలవంతులమై ఉత్తమక్షత్రియవంశంబున జన్మించి మేమేని
లుపుగండ్లుబడి చూచుచుండగా యింకనీవా ఆ యంత్రంబును గొట్టునది
చూచువారలు నవ్వరా అని హేళనగా బల్కుచుండగా॥

కు) — గీ॥ మొలకమీనంబు దీటుచు మురహుండు

శరము సంధించి ధనువున చలల సురలు

వాహ్వో మేలఁగళియని బ్రస్తుతింప

మత్తయంత్రంబు నవలీల మాదిరిగచు

ద్రుంచె భూపాలకులు తలలొంచుకొనగా॥

అప్పుడు లక్ష్మణాభాయో శిగ్గుపడిన భావంబుతో కృష్ణునిచంత కరిగి ఇట్లనిన॥

క॥ స్వామీ దేవకినందన

కామజనక వీనపాల గడుడతురగ నే

ప్రేమతో వేసిన గొనుమా

నీ మెడనిదె పుష్పమాల నిరజవాభా ।

అని పుష్పమాల కంఠంబున వేసి భూరిభేరి వినదంబులు నింగి ముట్టినప్పుడు అచ్చటనున్న రాజులు,

గీ॥ ఈజవడలారా గొల్లడు గాచకన్య
వెలిగొనిపోవ తిగ్గులేదేమి మీకు
రండు భీతిల్ల కాజధర్మంబు గాదు
వీని గర్వంబడంచెయు వెలసిన తగు
భూతలాధిపుడు పెండ్లి వేతమిపుమా ॥

రాజు

దగువు

అది కాశం.

రండి రండి భూరమసుర భండనముచకును బలేనమయమిది ॥రం॥
దండిమగలు భూమండలాధీశులుండి గొల్లనికోగుటతగునే ॥రం॥ గొప్ప
రాజులమునునమైవచ్చి గోలుపోయి నత్కిరినియిచట మొప్పెగొల్లడా
ముదితనుతీసుక ఒచ్చగవెళ్లగ నోర్వనశమేమిది ॥రండి॥ ॥రండి॥ ధాక్షిణి
శ్రీవెలుదండ బాలసుబ్బారావును పరిపాలించెడియా ద్వారకపురహరధా
ముని నెదిరి పోరుజేయుదము పోనియవలదు ॥రండి॥ ॥రండి॥

(అని పలుకుచు బ్రహ్మచేసమహారాజునుగాంచి)

క॥ ఆ వెలిగొల్లనానికి

నీ వసుధను రాజులుండ నిచ్చితివి సుతక

భావింప వెచ్చు తగ్గులు

నీ వెరుగవు తెలివిలేని మ్రుచ్చదపు దలవక ॥

అని బ్రహ్మచేసమని నిగింపుచు రాజులంద రొక్కమొత్తంబై కరితురగ
రథకాల్పలంబులతో క్రుచ్చునిపై విజ్రంభించిన గని లక్షణాభామ భయకం
పితమానసురాలై । (శ్రీ క్రుష్ణుని గాంచి)

లక్షణ

దగువు

అది కాశం.

ఏమి జేసెదను నా నోసుఫలంబిది ధీమనంబున నే తెచ్చితి శత్రులు

||ఏమి|| సామజ్యహోటక సైన్యముగ్రమ్మెను సామీ సీవక్కడవే శమరము గల్గెనే ||ఏమి|| బెట్టడుపెడబొబ్బ లట్టహాసమున గట్టిగరాజులు జాట్లు కొనిరి నే నేమి త్కౌరలమందు కట కానివల్లెపురి భ్యాతిగ నేలు యోగాన నిలోలా!ఏమి! (అని దుఃఖంపుచున్న లక్ష్మణావేదనిగాంచి కృష్ణుండిట్లనియే)

కృ—కాంతామణీ! నా పైకివచ్చు రాజాధములను గాంచి యేల చింతించెదవు నొక్క సింహ్యంబుకుగని పెక్కు గజంబులేమి నేయంగలవు గాన యీ దుష్టాత్ముల భంగపాటును గనుగొనుచుండుము.

చక్రము కేలదాల్చి వరే రాజాధములారా!

క॥ తెలపగ కార్పిచ్చునబడు
శలభములన మీరు నాదు శరవేడిమికి
బొలియుదురు కలహమున మిము
దలపడినను వదిలిపేట్ట తాధ్యమూ
నను గల్వామికా సాధ్యామూ

సాధ్యపడను నిశ్చయమిది మీ శరవిద్యలన్ని విడివెట్లకు మేలూ! తాధ్యా॥

రాజు—వరే గొల్లవాడా!

క॥ గొల్లలగ్రహములు జొచ్చియు
చల్ల పెగుగు డొంగిలించు శౌర్యంబున గో
వల్లభ జూపకు మిచ్చట
వెట్లము యీ సఖని విడిచి వేగమే
లేకుంటే వ్రాణా త్యాగమే

బాగుపడవు భూపతులమైన మా తో గర్వించక తొలగిపోరబలు వేగమే!

కృ—ఒరే రాజాధములారా!

క॥ చచ్చెనరని జెప్పిన మీ
మచ్చరమును విడువలేక మాపైకనిక
వచ్చెదరిటు నాచే మీ

రిచ్చటనే జచ్చుకొరకు సేప్పుడు! నన్నెరుగారా మీరేప్పుడు! మొప్పెర నమునను మోహించితిరి గొప్పకొంచమును గుర్తెరుగకమీ రేప్పుడు॥

రాజు—హోరే ఆలగా పరీ.

క॥ గోవులగానుక భువిబ్రతి | కేవాడపు యుగ మేటికిరసికును మా | చే
వ నెరుంగవు బల్కెద | వీవేళను బంటుప్రజ్ఞ వేలనూ | విమనారా
నీవీబాలనూ॥

ఆలమూదునిన్ను హఠముజేసెదము బాలకృష్ణ యీపంఠముబూనూ |
టేలనూ |

కృ—క॥ ధరణీస్థలినకయగ భీకరముగ హరితో నెదిర్చి కలహంబునకుఁ
బర తెంచిన కరుల నబా రరుడెంచితి రాజకోపరాధములారా |

(అని చక్రంబుకేలగ దాల్చి)

కృష్ణుడు దరువు అదితాళం.

గనుడినాక శ్రీ మీరాలివుడు రాజాధములారా |గను॥ భునతురగంబు
లు కరులరదంబులు తునియతాను నా దోర్బలమొప్పుగ |గను॥ పనిబడితే
మిమువదలిపెట్టనని వినజెప్పితినిక | వికువను ద్రుంచెద |గను॥ ధీరవరుల
మని జేరవచ్చితిరి పోరునల్పుడిక పారగ నేటిక |గను॥ ఘోరదనుజాలను
ధారుణిగూల్చిన భూరిబలుడ నా పేరెరుంగరా |గను॥ పలుకులేటికిక కల
హమునందున నిలువుడి మీ తల లిలనురాలెచ్చెదను |గను॥ ధారుణి శ్రీ వెలు
దండ బాలను | బృరావునకాధారమూర్తినిక |గను॥

ఇట్లు ధుమికి సైన్యంబు చీకాకుపరచి అట్టహాసంబుగావించిన ప్రతిమ
నుజున కొక్కొక్క కృష్ణుండు చక్రధారియై యెదుటనిలువంబడి పైకి యు
గ్గంబునకు కాలుదువ్వవచ్చుండీన నా రాజులందరు ప్రాణంబులు దక్కవని |

రాజు—ఓహో! రాజులారా! ఇట్టి కన్యలు మన పట్టణంబుల నెందరోగ
లరు అదిన్నిగాక ఈ లక్ష్మణాదేవియందు దుష్టలక్షణంబులు కొన్ని
గలవు అందువల్ల బొత్తిగా మనకు పనికిరానిదే అని పారిపోవుదురు.

శూరభానుడు—పారిపోవుచు అన్నలారా లక్ష్మణాదేవి నాకంత లక్షణవం
తురాలుగా కనుపడలేదు :

జయసేనుడు—అది అటులుండ గొల్లవాడు కోరిన శ్రీ మనమువిరించుట
కరుహురాలగునా |

శూరసేనుడు—భార్యతో కష్టముగానున్నవుడు ఇంకా భార్యలుకావలయునా

శూర కామలు — ఛీ ఛీ ఈ కాంతను మనము తలచుకున్నను కొంతదోషము సంభవించునుగాన మనమనస్సులయందు సహతలంపరాదు.

(అని రాజులందరు వెళ్ళిపోవుదురు)

అంతట బృహత్సేనుండు కృష్ణుని సమీపించి

ఉ॥ దేవమహానుభావ రణ ధీరపరాత్పర వేదవేద్య సద్భావవిచార దుష్టజనభంజన కంజదళాక్ష మీరల్లీభూవరులందరికీ దరిమి భూ తలమందున భ్రాతృగొంటిరో దేవకినందనా మిమునుతిచెద గృహమునకేగుదెంచుడి॥

కృ—అహ పదండ వెళ్ళుదము మామగానా॥

సంధి॥ అంతటకూతును అల్లునిదోట్కొని గృహమునకరుదెంచి చెలులక గాంచి బృహత్సేనుండిట్లనియె॥

బృహ—యీకృష్ణస్వామికి లక్షగాదేవికి తలలంటి స్నానముగావించుడి చెలులారా॥

సంధి॥ అప్పుడు శ్రీకృష్ణుని లక్షగాదేవిని పీటలపై గూర్చుండజేసి తలలంటి రెట్టనినా॥

చెలులు

దరువు

అటతాళము

తలలంటుదమురారే॥ తరళాత్పులారా॥ జలజాత్పునకును మనకలికి లక్షణకు॥తల॥ ముల్లోకగురుడూయీ॥ నల్లనిసామీ॥పల్లవాభరలారా పరమాత్మండరయా॥తలలంటు॥ నలుగిడరారమ్మ నలివాత్పులారా॥ కలికి కృష్ణునకు మనకలువంబులగు॥తలలంటు॥ పరగశ్రీకటకానిపల్లె శ్రీహరియు పరగున లక్షణసతిని పెండ్లాడు॥తలలంటు॥

బ్రాహ్మణులు

దరువు

అదితాళం.

ఒచ్చిరిభూసురవరులు బహు-మోచ్చుగజదువుచు పనవల్॥ఒచ్చి॥ స్వచ్ఛమైననన్యంబు మదిమెచ్చుచు పీల్చుచువడిగా॥ఒచ్చి॥ సురచిరముగ వెలుదండ చినుకబృహదాపును నేలుహరినిదలంచుచుమదిని మురహరుని పెండ్లిజేయుచ॥ఒచ్చిరి॥

పిచ్చిబొట్టు—ఓరే సుబ్బాపుధానీ!

సుబ్బా—ఏమి కక్కనాయి నగాదూ?

పిచ్చి—ఎన్నాళ్లకన్నాళ్లకు మనపంటఫలించి మనలోళ్ల కలిశివచ్చినవిరా!

సుబ్బా—యేమి కక్కనాయి నగారు.

పిచ్చి—ఓరి పిచ్చిష్టు యీలోజరాజగారింట్లో పెండ్లిముహూర్తంగదా!

సుబ్బా—ఓహో! అష్టాగా, మన రాజగారిదేనా!

పిచ్చి—ఓహో! మావాడు రాజగారి పెండ్ల చేయుఁచున్నాడే కాదురా

భ్రష్టా.

సుబ్బా—కక్కనాయి నా యింకెవరిదే!

పిచ్చి—వారికుమార్తె లక్ష్మణాదేవిది.

సుబ్బా—ఓహో! అష్టాగా యెవరికిచ్చునో!

పిచ్చి—(తనలో) మావాడికేమి యీ సంగతి బొత్తిగా తెల్సినట్లులేదు ఇట్లా ఇల్లుతిరిగి గొండుగొండులు శోధించి పోరోహిత్యంవల్ల నేను సంపాదించుకొని వచ్చిన దాంట్లో మాత్రం ఒక్కపోకచక్క అయినా విడువకుండా భాగం మాత్రం వడుచాడు వాడు తెచ్చి నది నాకు యేమిన్నిచూపాడు మా పిల్లకాయలు అర్భకులయినందున నాటనుండి నాకు బాగాటోపిపెడుచున్నాడు ఇంక వీడితటలు సాగవులే, మా పెద్దవాడు చాలా అసాధ్యుడు వీడు కోడిని తిండామంటే మా వాడు కోడి, గ్రుడ్లు, కుంపటి కూడా మ్రింగుదామంతాడు అట్లాటివాడిదగ్గర వీడితటలు సాగవులే, మా పెద్దవాడు చాలా అసాధ్యుడు వీడికిగురువు వాడే కాకున్న నాకు వీడి ముందర బ్రతుకుడెరువు వున్నదా!

ప్రకాశము—వరే సుబ్బాపుధానీ యేమీ నీవునన్నడిగినది రాచపుత్రినివరికిచ్చుననియో! నిన్నటిదినముమనపట్టణంబున జరిగిన న్యాయం నరమహాత్మవంబున ద్వారకాపురవాసుడైన శ్రీకృష్ణభగవానుడు మత్యయంత్రమునరికినాడు అందువల్ల మన రాచపుత్రిని ఆ మహానుభావునకు ఇత్తుమని నిశ్చయించినారు వారి

దేవువ్వుడు జరుగబోవు పెండ్లి!

సుబ్బా—అయ్యో నిన్నమనవట్టణమున స్వయంవరమహోత్సవం జరిగినదా! నేనులేకపోతిని నాకాస్వయంవరమహోత్సవం జూచు ప్రాప్తములేకపోయెనుగదా. అందులో యేమోవచ్చినట్లు నాలుగుదినములనుండి రాత్రింబగళ్లునాకా ఆరుకలకళ్ళంతో తీరక పోయెనాకు ప్రాప్తములేకపోయె నేనేమిచేయుదును!

పిచ్చి—నూ వాడు యెవ్వుడు యింతే బహునమ్మకం లేనివాడు ఆరుకల కళ్లమట నాల్గురోజులనుంచి ఆ కొండక్రిందనే గాని యిల్లు యరగడు, కడుపుకు ఆహారంగాని, కంటికి నిద్రగాని యరగడు, యిదే కాదు ఒక తోటవున్నది ఆ తోట సజ్జకారుచేసిన రైతులు మిర్చ చెట్లకులేదు, మిర్చచెట్లు వేస్తే రైతులు రాగెకారుకులేదు, పిల్లి పిల్లల తిప్పివట్లు రైతులను త్రిప్పచాడు పాపము ఆ రైతులేమిచేయగలరు, కారుకారుకు యెన్నోపంచాయితీలు జరుగుతూ వుండువున్నవి కాలావతి వచ్చినదంటే యక్కడచూచిన యీ పంచాయితీలే, నమ్మకంలేని రాజుకు సుఖములేదు, అను పెద్దలవాఖ్యంబులు తప్పనా! (ఇటులనుకొనుచుండ)

రాజు—అయ్యో! భూసురోత్తములారా! వందనములు.

భూసు—రాజేంద్రా! ధీర్ఘాయురస్తు శుభం.

రాజు—అయ్యో భూసురలారా! ముహూర్తం మించిపోకుండా యీ పరిగయంబు జేయించుని విప్రోత్తములారా!

భూసు—అలాగే జరిపించెదము రాజేంద్రా; అమ్మా నారీమణులారా!

నారీ—ఆహా యేమి అయ్యోవాహా!

భూసు—గీ॥ భూషణాంబరములను పొల్పొందడాల్సి లక్షగాదేవిని జలజాతనుకును దీసికొనిరండియిచటికి తేజమలర వేగజనుడెంచె నుముహూర్త వేళకిప్పుడు ॥

అలాగే తోడుకొనివచ్చెదము అయ్యోవారు! అని కృష్ణుని లక్షగాదేవిని ఆలంకరించుకొని తీస్సునివచ్చి పెండ్లిపీటలపై నివశించజేయుదురు.

భూను

దర్శన

ଉଦିତାଂ.

పెండ్లి జేయించసాగిరి విప్రవర్యులు లాఠాణాదేవీకిని జలజాక్షునకిని
పుసుల్కగఁగఁ పెండ్లి॥ పెండ్లి జేయించసాగిరి ప్రేమగుల్కంగఁ పువ్వుబోం
డ్లూ మంగళమటంచు పొందూగబాడుచుండ ॥ పెండ్లి॥ కంఠాణుబులుధరిం
చి క్రమమొప్పవేకవిధిని పొంకామాతోటి వాద్యంబులు చాలామ్రోగు
చుండ ॥ పెం॥ ఇలనూ కటకానీవల్లె నేలూచూనుండునట్టి వెలుదండ పెద్ద
సుబ్బయ్యవినుతుండైనట్టి వారికి॥ పెండ్లి॥

అప్పుడ విప్రులు మాంగల్యసూత్రంబు కృష్ణునిచేతికిచ్చిట్లనిరి॥తోహర॥
మురహర నీవీమంగళసూత్రము తరుచికంఠమునగట్టి మురిపెముతో తల
బ్రాలుబోయు మేముమ్మారును నీవట్టి తోహర॥ అమ్మాలక్షణ నీవీతల
బ్రాలమ్మరాంతకుని తలపై ఇమ్ముగబోయుము ముమ్మారును ఫలియించె
ను నీతపమిలపె ॥

వ॥ అని వధూరులచే తలబ్రాలు నొకరిపై నొకరిచే బోయించిన అంగనామణులు ముగళహారతులుబాడిరటా యెటువలెనో,

మంగళహారతి నమస్సు ఆదిత్యా,

మంగళంబనిపాడరే యదువుంగవునకు మనలక్షణకు । రంగదంబున నే
త్రునకు । సంగీతలోలునకు సారంగనయనలారా జయ ॥మంగ॥ ధీనునకు
జగదాధారునకు మారకోటి సువిలాసునకు ఘోరకలుష విదూరునకు సా
రసాత్మునకు నర్హిచారునకు నేడు జయ ॥మంగ॥ మేలుగను కటకానిప
ల్లెవురి నేలుచునుండు మహాత్మునకు । చాలదయచే వెలుగండ బాలసుబ్బ
రావునవుడు పాలించుకొరికి జయ ॥మంగ॥

ఇట్లు విడుదలయ్యే పరిణయంబాసరించి వధూవరుల కేలీకాగ్రహం
 బునకు పంపించినవారలు కాముకేలీవినోదంబుల ప్రొద్దులుబుచ్చుచు లక్ష
 గాభామమీడి ప్రేమలో కృష్ణండు మద్రపురంబున కొంత కాలమునివసించె.

అచ్చట ద్వారకాపురంబున శ్రీ కృష్ణభార్యలు. రాధాదక్కిని, సత్యభా
మ, మిత్రవింద, నగ్నజిత్తి. జాంబవతి, భద్ర మొదలగువారు శ్రీ కృష్ణుం
డెచ్చటి కేసినది తెలియక నూనాంబు భరింపజాలక విచారించుచుండ నా

రమందు హరినామస్మరణజేయుచు వీణ వాయింపుచు ఆ కాంతలను జేరుచున్నాడు.

నారదుడు దరువు ఏకతాళం.

నారాయణ నారాయణ నారాయణ హరి హరి | నా | నారాయణ నీ నామస్మరణం చింతలనెల్లను చెలగిహరించుకా || నా || కోరినవారల కోరిక లొనగును నమ్మినవారికి నీ నామం | నా | చాలదయచే శ్రీ వెలుదండ కాల సుబ్బరావు నెలెటినామం || నా ||

కృ-భార్యలు-వారదమునిండ్రా! నమోన్నమ! ఇదేవది వేలవందనంబులు. వార—దీర్ఘ సుమంగళి భవ.

కృ-భార్యలు—ఎచ్చటినుండి వచ్చితిరి?

వార—అమ్మా! యీమధ్య మద్రపురంబునకు పోయి అచ్చట లక్ష్మణ శ్రీ కృష్ణుల వివాహము కన్నులకానందముగా చూచి అచ్చటినుండి స్వర్గలోకమునకు పోయి తిరిగి బ్రహ్మానందమునకు జోవుచు మార్గమధ్యంబున నున్నందున యిచ్చటికివచ్చి మిమ్ములను ఆ కృష్ణవరమాత్ముని గాంచి పోవలయునని ఆశతోవచ్చితిని, మిమ్ముల గాంచితిని గాని ఆ వరమాత్ముడు కనుపడలేదు, మద్రపురంబు నుండి రానేలేదా ఏమి! వచ్చియుండి మరెచ్చటికె వాపోయవా!

కృ-భార్యలు—మహాత్మా! నిశ్చయమా?

వార—అమ్మా! ఆ పెండ్లిసంగతి మీకు తెలియనే తెలియదా?

కృష్ణభార్యలు—తెలియదుమహాత్మా ఎంతవనిచేసెనో చూచితిరా యింతవనిచేయునని అనుకున్నవారముకాదు మహాత్మా

వార—అమ్మామీరట్టి పిచ్చివారగునకనే ఆ మహాత్ముడట్లులాటలాడుచున్నాడు ఆరోజ ఆకృష్ణునివై భవంబును మర్యాదంబు సాధించునప్పటిపుడారము ఆ కాంతయందు ఆ మహాత్మునకుండు ప్రేమయు ఆ పెండ్లివై భవంబును లక్ష్మణా కాంతను శ్రీకృష్ణుడు ప్రేమించి ప్రేమయు మాకేకాదు చూచువారందరికి హృచ్చర్యంబైనది యీ మ

హాత్ముండింక న్నారకాపురంబువకుపోవునా అనియు యిడివహ్ను
పున్నభార్యలను ప్రమించునాయనియు మేనుండరమనుకున్న నంగ
తే నిశ్చయముగా అంతేఅయినను ఆలక్షణా క్షాంతను మీకుచూపిం
చి మిమ్ముల పరిహసించుటకై రావలసినదే మీకు తెల్పననుకున్నా
ను యేమిబా ఆ సాహసము వేయేల ఆకాంతకోరిన తనప్రాణం
బులయినాయెచ్చుటకు సిద్ధంబుగా శ్రీకృష్ణుండున్నవాడు ఇట్టిసంగ
తులు నాకేందుకు నేపోయివచ్చెద ఆ పరమాత్మునియడుట నాపే
రబద్ధిచేయవలదు తెలిసిననంగతి అడిగితిరిగాన చెప్పితి లేకున్నా
కేమి అని వెల్లిపోవును॥

రాధ దయపు ఆదితాళం.

స్వామీరాదాయే నేమిసేతునే ॥ ఇక స్వామీ॥ మన ప్రేమాతీతయము
నెచటబెట్టెనో తెలియదాయె ॥ స్వా॥ నమ్మరాదమ్మ వానినిమ్ముగ నమ్మ
న్యాయమ్మ లేదమ్మ కతినుండవ్వు ముమ్మాటిని మన ॥ స్వా॥ ఆ క్షాంతయం
తనుందా రాంగియొ యిపు మనలోకామేమియును మదివిలేకయున్నాడు
గాన ॥ స్వా॥ ఇలనూ కటకానిచల్లెఘాముడో యాయల శ్రీ వెలుదండ చిన్న
నుబ్బయ వినుతుండై నట్టి కృష్ణ ॥ స్వా॥

అమ్మా సత్యభామా ! చాలాదినంబులాయె గదా కృష్ణుండురాక కా
రణంబు వింటిరిగదా ! మన మేమిచేయుదము.

సత్యభామ వ॥ అమ్మా ! కృష్ణునకిడుగుదాటిన అరువదారు గుణంబులను
మాట తప్పవా ?

కం॥ ఎప్పుడువన్నిట్టలయెది నొప్పించుచునుండు కృష్ణుడొక్కొకతరిబల్.
మెప్పుగజూచుచు నూహం బుప్పొంగగముద్దులాడూ చుండునూ
రమ్మంచువేడూ చుండునూ అండజాక్షి నీయెండైన నన్నుండని
యవె నొకదండమునీకం చుండునూ॥

రక్తిని—అమ్మా సత్యభామా॥

కం॥ ఎన్నుండై ననుకృష్ణుడు యున్నాడనన్నువిడచి యువిదరోయివుడా
వెన్నుడుతన హృదయంబున నెన్నకయున్నాడు మనలానెందుకో

కుసమనను దెలిసేటందుకో కండనేల గోవిందుడు లక్షణహిందు వదలలే
డందుకొ మరయిం కెందుకో ||

మిత్రలింద దరపు అపితాళం.

ఎన్నండ కృష్ణుండువచ్చు నవును వానిజాతునే ఎన్నడునా తాపమా
రు నవును కాగలింతునే || ఎన్న || నన్నడు భాషింతువాని నన్నడు ముద్దా
డుడు | ఎన్నడు విడమిత్తు నారడన్నడు నన్నేలును | ఎన్న || ఊలే శ్రీ వెలు
డండ బాల | సుబ్బారావునేలిన వేణుగోపాలుండన్నడు నా విరహాగ్ని చ
ల్లార్చును || ఎన్న ||

సంధి! ఇచ్చట యిట్లుండ అచ్చట మద్రపురంబునా ||

కృ—నేటిరాత్రి నా కలలో మా రాధ వచ్చి విడమిచ్చి నాతోకాముకే
లి వినోదంబులు నల్పి ప్రాద్దుబుచ్చుచున్న నిద్రదెలిసి చూడగా ఏ
మియు లేకపోయె, రాధను చూడకున్న భరించగలనా !

ఉ! ఎన్నడు రాధికానతిని నింపుగ నా తొడజేర్చుకుందు నే నన్నడు
కాగలింతు చనులెన్నడు హత్తుడు ముద్దుసూచి నే నన్నడు గ్రోలుచుందు
రమియించెడి భాగ్యము గల్గుటెన్నచో | కన్నవయారముక గనులకర్వ
నుదీరగ గాంచుటెన్నచో ||

సంధి! అని మనంబున దలపోయుచు మా మగారిచే కలపు వుచ్చుకొని
లక్షణారమణితో గూడుకొని కృష్ణుండు నిజపురంబున కేతెంచెనటా యె
టువలెను |

కృష్ణుడు దరపు అపితాళం.

ద్వారకాపురమునకవుడు తరలివచ్చెను | సారసాక్షి యాలక్షణితో
బల్ కొరికలరసగ ధీరుడు కృష్ణుడు || ద్వా || చేరి భక్తజనులందరు మ్రొక్క
గ | తేరుపైన నెక్కి భూతిభేరినినదంబులు మ్రోవగ వారకామినులు ప్రా
ధతనాడగ | ద్వా | భావణి శ్రీ కటకానివల్లె పురధాముండైనట్టి | ధీరవరు
డు వెలుడండ పెద్ద సుబ్బారావున కాధారుడైనచరి | ద్వార |

కృ—వ || (లక్షణాదేవితో గూడి గ్రుహంబున కరుడెంచి) ఘనోహరీ! నీ
వు నీ చెలికత్తియలకగూడి యీ గ్రుహంబునందే యుండుము.

భక్త—మనోహరా! తమ యాజ్ఞానుసారంబే వర్తించెద.

కృ—(తనలో) గా భార్యలలో సత్యాదేవి చాలా ధూన్తురాలుగదా!
ఈ సూతనవివాహంబు సంగతి వినియుండును గదా! వినియుండదా!
వినకెట్లుండును? త్రిలోకంబుల కెరుకపడిన సంగతి, నా సమాచార
మే, విచారింపుచుండిన సత్యకెట్లు తెలియకుండును! తెలియనిమ్ము.

సత్య—చలియా మందారమాలా! ఇటురమ్ము.

మందా—అమ్మా! వచ్చితి, యేమాజ్ఞ!

సత్య—ఆ వీధిగుండా వచ్చువారెవ్వరు? గాంచితివా?

మందా—అమ్మా! మన శ్రీకృష్ణులవాడుగదా! గుర్తించకనే అడిగితివా?
అడుగవలయుననే అడిగితివా?

సత్య—మందారమాలా! నేను ఇంటిలోనికేగెను, యెవరైనవచ్చిన
లోపల తానివ్వకుము.

మందా—చిత్తము.

కృ—మందారమాలా! సత్యాదేవి యెక్కడ? ఇంటిలో యున్నదా?
మళ్ళెచ్చటికైనను బోయియున్నదా?

మందా—మహాత్మా! ఇంటిలోనే యున్నది.

కృ—లోపలికరుగ వచ్చునా?

మందా—(తనలో) మా రాణి లోపలికేగుచు మరెవ్వరిని తానివ్వవద్దనె
ను గదా! వీడికిప్పుడేమని చెప్పదును యితరులపట్ల నామెవు
త్తురువు ఆచరణేయమే గాని భర్తపట్ల అభ్యుచితుడగు గదా!
ప్ర.కాశ|| మహాత్మా! పోవచ్చును.

కృ—సత్యా, సత్య. మనోహరి, సుకుమారి, ఏమిది గ్రహంబునలేదా
యేమి? ఓహో! ఓహో! గ్రహంబునలేరి కవాటబంధనంబు గావించి
యున్నది, కారణంబేమో! మరేమున్నది? నూలినవివాహమే
కారణము.

సత్య కృష్ణుల సంవాదము.

కృ—తలుపుదీయవే సత్య తాలాజాలను నేను తామసించుట నీకు ధర్మమా?

సత్య—తలుపుదీయను యితగనివేళని సీవుతలచవో నకురేయితాళుమా॥

కృ—తాళజాలనేనేను భామినియొక తలుపుదీసియు నన్ను గావుమా వేళమించిపోయెవేడుక బలుకేల వేడెడనినుగూడి రాగదే॥తా॥

సత్య—తాళజాలక సీవు యుండితో వేగతగిల్కిలక్షణగూడనేగుమ వేళాకోళములాడ మేలాసికడిజూడ చాచూమాయలు చాలుపోమ్మి॥తా॥

కృ—మాయాలేమియు లేవురాకడ సత్యమన్నించి చూడూమోమాని నీ కాయజబారికి గాసివొందితి నేను బాయానేనినుమది భామిసి॥తలు॥

సత్య—భామినులెందావోయుండగ నన్ను బలవంతపెట్టుటభావ్యమే కాము భాదకుసీవు గాసిబొందగ మందగామి లక్షణబొందరాదాకో॥త॥

కృ—లేతమాటలునన్ను బల్కెదామిరి లేమగర్వము ద్రుంతుజూడుమా నీతిమాలినవాండ్ర నీటడంచునువీకు నీ మదియోచించిజూడుమా॥త॥

సత్య—తప్పులెన్నకనన్ను బ్రోవుమా కృష్ణ తలుపుదీసితి వేగగావుమా । జాలానుబృరావు నేలుచుండెడికృష్ణ యీలాగుబలుకూటనీమమా॥త॥

అట్లు సత్యవేదితో కొంతవక్కు సరసోక్తులచే ప్రొద్దుబుచ్చుచుండి యీ సత్యభామయిప్పటికి నాపూర్వపుణ్యపరిపాకంబుచే శాంతించినది ఇంక దుక్కినేనంగతి యెట్లున్నదో !

దుక్కినే—సఖమా కమలా నేటిదినంబున సూర్యాస్తమయూనంతరము నిద్ర సమయములో మనయింటికొక దొంగరాగలడు జాగ్రత్తగానుండుము

కమల—అమ్మా ఎవరాదొంగ రా కారణమేమి ?

దుక్కినే—కమలా నాకుమాత్రమెట్లుదెలియును.

కమల—దొంగవచ్చునంగతి తెలిసినప్పుడు వచ్చుదొంగయెవరైనది తెలియటాక దుష్కరమా?

దుక్కినే—తెలియదుగాని కమలా దొంగవచ్చినపుడు నీవేమైన కోడముతో రాళ్లురప్పలు వేసేవు సుమా?

కమల—అమ్మారము పేమకు పాత్యడగు దొంగయేనా వచ్చునది అట్లయిన పరియే

కృ—యవరచ్చట పండుకున్నవారు కమలా కమలా!

కమల—మహాత్మా సమస్కారంలు.

కృ—కమలా రుక్మిణి లోపలనున్నదా!

కమల—మా రాణిగారు చెప్పినదొంగ వీరేశాఖలును మహాప్రభోచిత్తము

కృ—మనోహరీ రుక్మిణి రుక్మిణి తలుపుదీయుము.

రుక్మిణి—ఎవరువారు కమలా పలుక వేమే!

రుక్మిణి కృష్ణుల సంవాదము.

జైలాగు || హాస్రియానినుబాసిలే ||

కృ—గుమ్మమునునడిదీయు రుక్మిణి నిమ్మలించగ లేను నే ఎమ్మలాడినో కమ్మవిల్లుని కన్నతండ్రి నే కామినీ || గుమ్మ

రుక్మి—చాలుపొమ్మిక గోలయేలర చాలు గుమ్మముతియ్యరా బేలపాకులు చాలబల్కెను చాలు తెలిసెను చోరుడా చాలు!

కృ—కోరినినునే వచ్చినందుకు చోరుడంచని బల్కెదా! చోరుడనునే నను కోమలిగారవించియు బ్రోవవే || గుమ్మ

రుక్మి—గారవించగ నంతదానను గాంతలక్షణగూడరా! నేరుపంతయనూ పితౌ భలి నేను నమ్మను గారడీ చాలు!

కృ—గారడీదనినన్ను బల్కెదుగాదు చేతిదిచక్రమే మేరమీరినవారి దృఢం చగ మేటియస్త్రమే కోమలీ || గుమ్మ

రుక్మి—కడలికాయన పురేడవంచును గానక్కిలబల్కితి పుడమిబ్రోచెడి వాడవని నే నొడలు తెలియక బల్కితి || చాలు

కృ—ధనణిలో కటకానివల్లె పురమనా నివసించిన కాలమగ్భారావు నెవుదు బ్రోచుచుండెడి చక్రినే || గుమ్మ

రుక్మి—తలుపుదీసితి నన్ను కృపచే ధన్యురాలినిజేయునూ లోపములుమది సంచకను ననుదాపుజేప్పుము మొక్కదా!

సంధి|| ఇట్లు వకనగా రుక్మిణి, సత్యభామల సమాధానపర్చి రాధగ్రహంబునకరుగగా||

కృ—తనలో ఇట్లు రుక్మిణీదేవిలో కొంతవక్కు వినోదకరంబగు మాటలచే ప్రొద్దుబుచ్చుకొని ఆహా రుక్మిణీ మనసుయిప్పటికి నమాధాన పడినదిగాని యింకరాధాదేవి యట్లున్నదో?

రాధ—చెలియా మణిమాలా ఆ కృష్ణుండు యింతదుర్మార్గుండని తెలిసిన నేను మొట్టమొదటనే జాగ్రత్తగలిగియుండుగదా!

మణి—అమ్మా వారేమి జేసిరి.

రాధ—యేమి జేసిరి యేమి జేసినది నీకు తెలియదా! మద్రపురంబున కేగి అచ్చట లక్ష్మణుని రాచకన్యను వివాహమాడి నేడుగదా మనపురి జేరినది.

మణి—అమ్మా ఆయత్తుకు యిదివరకు వివాహంబైనదా! లేదా?

రాధ—ఓసీ యిదివరకు వివాహంబైయున్న తిరుగా వివాహంబగునా! ఒళ్లు తెలిసియే మాటలాడుచుంటివా.

మణి—అమ్మా ఒకతూరి పెండ్లి అయిన చెండవతూరి కాకూడదా! నాకు తెలియక మాట్లాడితిని మన్నించుము.

రాధ—మణిమాలా! ఆ కృష్ణుండు మనయింటికివచ్చిన లోపలరానివ్వకుము నేనువిచారగృహంబున కేగి అందుశయనించెయిండ్డ.

మణి—చిత్తము.

కృ—ఎవరచ్చట! శయనించినది మణిమాలా మణిమాలా!

మణి—చిత్తము స్వారిగా?

కృ—నూరాధామణి యెచ్చట పవ్వలించియున్నది? లోపలనా! నేను లోపలి కేగవచ్చునా?

రాధ—వీరిని పోవచ్చునందునా అమ్మగారివల్ల తప్పక ముప్పరాగలను ఆటంకపరుతునా, యీ మహానీయుండు సామాన్యుండుగాడు, నా కేదికర్తవ్యము? మధ్య యీ చావు నాకు వచ్చినది, అయినను చూచెదగాక, అమ్మగారి కోపమును అయ్యగారు సమర్థించగలరు, అమ్మగారు అయ్యగారి కోపమును సమర్థించగలదా! నానవీరికి ఆగ్రహము రాకూడదు.

ప్రకాశము! మహాత్మా! పోవచ్చును.

కృ—(లోపలి కేగి) రాధా! రాధా! మనోహరి! ప్రాణనాయకీ! పలుకనేటి

కాంతామణి! ఇట్లే పలుకకున్న ఈ విరహాసలంబున భస్మంబై పోవు
వాడగాన, నీ కటాక్ష వీక్షణంబుల నన్నుగాంచి, మన్నించి, పలుకు
లనడి అమృతాంబువులను వర్షించి, ఈ విరహాసలంబు జ్వలాత్పము
ప్రియనభి.

రాధ—కృష్ణా! ఏటికిట్లు మాటలాడెదవు? నేను జీవించియుంటినని మా
టలాడవచ్చితివా? నేను చూచినను, మాటలాడినను అమృతో
హమానముగానుండు కాలముపోయి విషప్రాయముగానుండు కాల
మువచ్చినది గదా కృష్ణా!

రాధా క్రుష్ణ సంవాదం.

క్ర—తరుణిరాధా తమిళరింప తరముగాదిక నరగుననాతోడ నీవు సరస
మాడకా తరు.

రాధ—నరసిజాత మీరరాని జాలియేలరా కోరినకోరిక దీర్చవారలుం
డగా నరసి.

క్ర—ఇందువదన సుందరాంగీ చందమేలనే ఎందరున్నగానీ నీ చందముం
దురా తరు.

రాధ—ఎంతద్రోహుడ నెంతపాపివి ఎంతక్రాడపూ పంథమేల యిట్టుల
నద్దిన యింతలామీద నరసి.

క్ర—ఇందువదన విసగ దేనా చందమెల్లనూ వందలు వేలునూ జేయవం
దనంబులూ తరు.

రాధ—బుద్ధిగాదు దూరముపోర వద్దరాకురా వద్దరాకుమరుచుజెప్పిన బు
ద్ధిలేదురా నరసి.

క్ర—కాంతయింత గర్వమేల యింతివినగదే పంథమేల నేనురాను చింత
మానవే కాంతి.

వచ|| అని క్రుష్ణుండు వెల్లిపోవుచు ||

వచ|| అంతట రాధామణి క్రుష్ణుండుపోవుట నహించజాలక ||

రాధ దరవు కల్యాణి ఆటతాళము.

రమ్మానిపిలువాగదే నాసామీని రమ్మా! రమ్మానిపిలువావే రమ్మి
ముద్దులగుమ్మ నమ్మానిమీరాగ నరసునిననుజేర రమ్మా! వలపులిరువవక

మా నమ్మించదాని వంచించుటలు న్యాయమా యెలనాగ లలదానివలలో
దగిలిముద్దు గులుకుమోమిటు జూపదలచాకయున్నాడు ||రమ్మా|| విరిలోని
యేమందునే మరుడుపూల శరమువేయగబూననే విరహవేదనచేత వెన
నాత్మగుండగా తరుచుమాటలేలా తరుణితాళగజాల ||రమ్మా|| ధరణిలోవె
లసినట్టి కటకానిపల్లె పురమాన నివసించిరా చాలాగవెలుదండ బాలను
బృహ్యను పాలించుచుండిన లీలావతారూని ||రమ్మా||

క|| రారాపరమానంద విహారాకనకాఢి ధీరప్రతిభనమం ధారావై
రివిదారణ నారాయణ వాసుదేవా నారాదాపరదా నీరయమీరా నను
బోచుటయదా సారెసాతెకునువే సారాకమనమున కోరిభజించెద నేరము
తెన్నక నారాదానరదా |

కృ—రాధపరితపించుచున్నది యింతతడిసిన ప్రమాదము-అని

క్ర—కాంతామణి రాధా నన్నేలనిరాకరించి మాట్లాడితివి.

రాధ—మహాత్మా మీరలక్షణభామను పెండ్లాడినందుకు మాట్లాడితివా.

కు—మరెందులకట్లుంటివి.

రాధ దరువు సీలాంబరి రాగము రూపకం.

గొల్లచెలులజేరవలదురా గోపాలసామి ||గొ|| చల్లలమ్ముచున్నదాని
చల్లబానడల్లవై చి ప్రల్లభమున కొంగుబట్టి పరిహసింప ధర్మమటర ||గొ||
విరిశరములుదెచ్చియొక్క వెలదికొప్పనందు దురిమి గురుకుచములమీద
నీదు గోరులుంచ న్యాయమటర ||గొ|| వనితయొకరి పెరుగుచిలికి వంగి వె
న్నదీయనపుడు వెనకపచ్చి మగతనంబువేడ్క నలుపయోగ్యమటర||గొ||
వాసీగకటకానిపల్లె వానస్త్రీలు జలకమాడ సరగవలువలు దొంగిలించి న
రనమటర చిన్నిక్రువ్వు ||గొ||

ఇట్లు రాధామణితో కొంతప్రాద్దు వినోదంబుగానుండి సీలాదేవి గ్రు
హంబుచేకేగగా. (వాకిలివేసుకొని సీలాదేవి లోపలయుండగా)

క్రు—మనోహరీ సీలా! సీలా! బాలా! పల్కవేల కోపమా!

సీలా మా ధ వ న న వా ద ము .

జైలాగు || అరే నయ్యా ||

క్రు—ఓసీల నీయూరి సుగుణబాల వాకిలిసిదియ్యవే ఓ||

నీలా—ఓ గార మగువాలెలువనార మారుబల్కకపోరప్రభ!

క్ర—నడులేనినుగూడ వేజాగవచ్చినాడ జూడుమునాడుజాడ విన్నచే
జే నీవాడ గనుమీడ కొనుమాడ ॥౬॥

నీలా—ఓరాపలుకాక మరలిపోర పలుబలుకులాడితీర పదుగురువివిహార
చరువడిరా వురుగిడరా పనివిడిరా పలుకకుకా ॥౭॥

క్ర—గాలం యికమీడజాలమేల యెక నక్కమాడమేలా సీకిడిఘనమూ
లలా చలమేలా గుణిలలా యిదిమేలా వినుకాలా ॥౮॥

నీలా—ఓరా చోరూడ సీపూపోరా తిలుపురాను దీయనార లలనాతోని
కుపోరా చాలునురా వలపులుం తెలిసినరా తొలగుమురా ॥౯॥

క్ర—రాహం తిలుపురానుదీసికాపు లలనాతో నన్నుబోనం బోలానుగ్నా
రాపు బ్రోచీనవాడననం ననుగనపూ నాననం నోడననం ॥౧౦॥

నీలా—అంటి తప్పాలు బల్కితంటి పాదములు బట్టినంటి ననుబ్రోవా
వేనంటి రమ్మంటి బ్రోవమ టి నన్నంటి కావమ టి ॥౧౧॥

చవుతుల కొట్టాట.

రాధ—ఓసి సిగ్గులేనిదాన చెలకేగి నిపురాచెలుపునిచూడ సేవవది వే సీపుర
లముగోత్రములేనిదానచే యంతఃపుంగుగిన్నూరి నాచవితివే!

లక్ష్మ—అక్క కులముగోత్రములేక చెలుపునివిడిచి సేవలెనల్లునిదగులుకుల
టిన బంధుగలచేత సవాల్లుడింటిన సాటిచెలులగ్గోతలవంచుకుంటేన॥

గర్జి—ఓసి పరువుగబ్రతికిన పనికివివైతె పరినాథులను గోరుతుందూ
క సీపునరుదెంచినది నిచటికెందూక మాటరెరేడవిక రోషమెం
దూక॥

లక్ష్మ—అక్క నరివారుజూడగ నగముపెండ్లి అనునతరువార సవలెవచ్చి
తిన సోదరునినెత్తి గొరిగించీతిన తండ్రిపరువుకు బోనిగావించీతిన.

సత్య—ఓసి గమ్యాళి మాతోటికయ్యమాడవేమె కలిగివున్నది యండ
జూచుక మమ్ముబలుకూలనాడుచు నున్నావువిక నికులుగూను ద
బ్బాలుతప్పక॥

లక్ష్మ—అక్క గమ్యాళివంచు లోకంబంతనిన్న నగనయ్యయ్యో వన్నేటి
కడదూనే నిపుకయ్యయ్యం టిధూకూచుందూవే నల్లనయ్యోకే భయ
పడకుందూవే॥

రాధ—ఓసి ఒకమాటకును తెండువడ్డిరచెడుదాదేను. యిశ్వమృత్యునిలువలకు నియంత్రవా సేవకుకూమునాగించగలచేత కృష్ణమహాసేవసేవపాపము కన్నావా॥

లక్ష్మ—అక్క చిన్ననాటినుండి జనితేనునివడలి వెన్నునిదగులాక నుంటివే అత్తనన్నట్టి ప్రభాకరిగంటివే హరికినన్నట్లుమెప్పుడుకున్నావే॥

రుక్మి—ఓసి రావగురమువలె యేవుమిరియు చేయివాని జగదఘాతంతో బూసితివే తేవతేవాకు బహుమాటలాడెదవే మా కాపురంబులు ది య్యవచ్చితివే॥

లక్ష్మ—అక్క యేవుమిరియుగాన ఎల్లవారలుజూడ గోపాలునిపెంటవచ్చి నది మగనివాపోయెత్తూలతేసినది ఇంతకోపంబుచే పోరుతేసేది॥

సత్య—ఓసి మాటలెడగనంటివేటికె మెల్లగ నాటించుచుంటివే సరజాగా సేనోటికివారబెట్టింతున సిగ్గుపాటగొట్టితివట చెబుదాన॥

లక్ష్మ—అక్క చెబుదాన్నిగనుకనే శ్రీకృష్ణమూర్తితో నిడిబడినేపోరుతేసే ది శిగ్గువిడచియునపుడు దూషించేది ఈ పుడమిజెనులకెల్లదలియాడె॥

రాధ—ఓసి వరగ శ్రీకటకానివల్లె గోపాలుని మరగేనుకుంటేవె లక్షణ, మమ్ము మరిసిందియుంటివే లక్షణ. ఎంత ఘాయలాడివె సేపు లక్షణ.

ఇట్లు కొట్లాడుచున్న సతులకాగాది గోవిందుండిట్లనియే ॥

గీ॥ జగదమాడెన రేటికో మగువలార
మిమ్మునందర నేలుదు సమ్మోక్షమున
హితవుగానుండినను మీకు నతిసుఖము
లలకచుండును వైరంబు వలమ విసరే॥

క॥ అనిచెప్పి యష్టభార్యలకును హితవుగ మెలగుతుండె గోవిందుడు
భూమిని లక్షణావరిణయౌటను యీ నాటకము జనువనమరును
యశముక ॥

మంగళహారతి ఆదిత్యాశం.

మంగళంబురా శ్రీరంగపురవాస రంగధామనీకుఁ యుగళః అంగనమ
లులు జలంసూదు గుమిసూడి రంగై నపాటాలు పొంగూచు పాడేదరయ్య
మంగళ॥ ఎంతోవేదినగాని పంథమో నూమిద యింతూలమనియెన చిం

తదీచ్ఛరాగ్ || మంగ || చాలాగమలకండ బాలనుబ్బయ్యాను మేలెంగి యె
ల్లవును పాలించుచుండాలేద || మంగ ||

తోహర—నజ్జనులెల్లనుగొనియాడగ నీనచ్చరితము నాటకముగను పరగ
చించితి శ్రీ బెజవాడ బ్రహ్మయాఖ్యుడనునేను యీ కథ చదివిన వినిన
వ్రాసినను యింపుతోడ శ్రీహరియు నకలనంపదలు గలుగజేయుదును శం
తోపించునుండుకో

గంగ || ఇది కర్నూలుజిల్లా మార్కాపురం తాలూకా రామనముగ్రము గ్రామం
కాపురస్తులు నిశ్చలబ్రాహ్మణ వంశవయః పారావారనుభాకర బెజ
వాడ నుబ్బయాచార్య ప్రథమపుత్ర బ్రహ్మయ నామ
ధేను ప్రసేదించిన లక్ష్మీనాపరిణయంబను
నాటకము నర్పించును సమాప్తము.

—ప్రసాద—

వ ర న పాటలు.

1. నీ కేల యీ గడునుదనము నీ పాండుకులెల్లాను చాలాచాలా యిక
ను వదిలె నీకేల! కుప్పిగంతులుపైన యొప్పున నీకిది తప్పరిమదియెంచ
రాదా నీ యప్పులచాలా యిదికాదా నే జెప్పిన యికవినరాదా త్రిప్పలా
డినో నీకు యిదివాదా ద్రిమ్మరిమతిలేద సమ్మదివినరాద నీకేల! రైలు
మాన్యునాడు కేలూబట్టినిన్ను పూలగుత్తులియ్యలేదా చాలాగనవిగొన
లేదా మేలైనచీరలియ్యలేద బాలారొకంటె గొనలేదా చాలాను నర
సాము పూర్ణైదెలసేను నీకేల! ధరణీశ్రీ వేదండ్ల ధామూనిగొల్పేటి నర
సాము కోటిశ్వరాపు నీ గొనమూల నన్నాగప్రాపు ఆకర్ణించ నీ మదిలాపు
నీ గొనమూలు చేడ్దావివాపు వయ్యారివది నేరొ కుర్యాకెయికజాలు! నీకేల!

2. || అన్యమాడ వేమే || వదిలె చాలాపోవె వైఖరిలసేను నై
ఖారీలసేను వయ్యారమికిజాలు || వది || చక్కదనముగల చుక్కనంచు
నీపు నిక్కినిక్కిపల్కెన్ ముక్కుమురెడార || వది || దొడ్డికాళ్లుజూడె నడ్డి
పూర్ణైదుండె యెడ్డెరినముజాల మడ్డిమేలుజూడె || వది || కాకికాంతిమేను
కోరిపూముజూడె చీకోటిశ్వరూడె చీకాకుపడె చూచి || వది ||

3. || పెద్దికూతుల నకుయింత || వదిలె నీ కథయంత దిలపెను వదరు

తేలనుమానుమా మదినియేమని యెంచియున్నా మాకు కీర్తి కలగ
మా |వ| మచ్చుమందులు నేర్చినానని మెచ్చుగా మదిబొంగెదా తుచ్చ
మంచనియంచకే మదిమైచ్చులక వదిసూచితే ||వ| కన్నునైగలచేత ప
లులమన్ననకు లోనైతివే నన్నచిన్నెలుపూది వారినిదీన్నగా వలపించితే
|వ| అతివకోటిశ్వరుని పలుకులు యతిముదంబున వినిగదే వది నో యిది
కూడదింకను యరిపాటునుచూసవే |వది|

4. || శ్రీ రామచంద్రకును త్రిలోకచూడకు || పోక్షే నరూపకును
చోడ్యోవుత్రాపులంట పోక్షీలన భువి హిల్ పోల్ పోల్ కాకేమీనూనరూ
పము |జు| వంకారచేతులు వాటంపుమాటలు వంగినగూడలు వహ్య వ
హ్య | తాకిచూడకోవము |మే| కండ్లకజోడగూ కాల్లకుబూటులు పగ
డ్లకకప్పలూ ఆహాహా ఇండ్లచూడ గుడి లు |జు| సారాయియంగడి
బేరాము యెవ్వడూ తీరాకలిడగూడూ ి ి కి యమది కోటిశ్వరునిగో |

(5) | పూలూగోతామురా లే || చాలూపరసానూచాలూ చందాన
మలదీన చెలియానిబల్కేపు |చా| వంకారమూతీని వంకాకుత్రిప్పము పె
కేతనమువీడు పాంతాముమీరబూతు |చా| : చూతీవిగించుట భ్రాతీయభి
కిది సీతీయగాడువినుము నిందాబొందుదువింక |చా| అంగానలందారు ఛ
గాటనుండగ వంగతి తెలియలేవు పొంగూచునవ్వెనరు |చా| భారూణి చేబం
డ్లదీచూడు శ్రీపాతిగూడూరు కలమణిని కోటిశ్వరునిబ్రోచే |చాలూ|

(6) నిన్నుకోరియున్నది అనుమెప్పు | మరిదిచాలామంచివాడే మాట
లకు నెరవాడుడే |మరి| పరువుయెరుగక నరనమాడును పారుబోతు ధరు :
|మరి| ఇంగ్లాండువెల్లి యిలడుఇంగ్లీషుచదివెనే ఎంగ్లితిండ్లుతినునె యిలడు
యిండ్లునిలువునదీయునే |మరి| కులముబేధములేడటంచు కూలితనముబూ
పుచు లలనలెచ్చుగలిచ్చుచుండును కేలుచాలాయెత్తుచు |మరి| యన్ యి
స్సాయనుచునెప్పుడు యేకటిగబల్కునే యన్స్ పిమ్మట భ్రాంతియను
చును యేమువింతగబల్కునే |మరి| ధరని జి కోటిశ్వరావుని దయతో
బ్రోచెడి కొరినిమరువకను మదిడలచుచుండిన మంచినడతగలుగునే |మరి|

7. | సాగనుగంటిరే సాగనుకాయుడే వికటమైనచాలా |సాగ||
దిగులూబొందాడేయు చూపుకగలేజూడ |సాగ| తలుకలీను కల్లబెళుకు

కాంతిమేను చెలువుమీరముక్కు తెలయూదూలమనా ||సాగ|| నిరకాసా
రగ్రోలి భరితముగనుండు పరమనీతిపరుడు తడునికమ్ముచాలా ||సాగ|| క.
ల్లునీల్లాకారకు యిల్లుకొల్లగొనెను చల్లానయ్య యితనియల్లామేమి చప్పుమ
||సాగ|| ధరణి శ్రీ వేంకటాచార్యులతో నినిగొల్పు పరజీ కోటిశ్వరు పరదూడ
యికసాక్షి ||సాగ||

8. ||వెండ్లికూతుర నీకుయింత|| మెట్టు! మరదలా నీ కేలయింతిమ
దము నాతోడెల్లవే నిరుసుతనమును వీడకనువడి బింకమేలనుచాపెదా
||మర|| కంటకాసులరూపుచడి నీ వంటమెడలోవేయగా వంటనంచనిమా
రుబల్కెడు త్రాటిరసములద్రావియక ||మర|| అందమైనవిటలతో మీ
అక్కలందరుజేరి చండమంతయుదెలిసె చాలునె సఖయల్లెరునవ్విరి
||మర|| అతివకోటిశ్వరుడు నినుగని అమ్మతముగనుండెనే మరివిహీనపువ
నులుజేయక మాతోసరిగానుండవే ||మర||

(9) మదనానాపైయింతచలమా మెట్టు! రమణానాపైకృపగనుమా
ఇళిగునమా కృపగనుమా మనవినుమా ఇళిజనుమా ||రమ|| పూలబంతులై
న అలసాటజెందియు గలకాజెందెను మేనుబులుకాలెత్తియుజాలా ||రమ||
విరిబంతిచేకొని వారీజవడనూడ మరి మరిపైచేసు నైరాముబెంచీయు
||రమ|| యేమిజేసియుంటి నామిదగ్గలై న తామానమేలాను కామాని
జనకూడ ||రమ|| రాకానిమదహార నీకుమొక్కదనిక లోకమోహనకృష్ణ
కొటిశ్వరనుత ||రమ||

(10) అరేనయూ మెట్టు జైలాగ్ || ఓరామా శృంగారమగుణభా
మా బంతులనాడవేమే ||ఓరామ|| చాలునరనమూ చాలా చాలుభోరమా
ర సుందరాకార ||చాలు|| ఇంతి సుగుణాలమేటిదొంతి కుసుమంపునీటుబంతి
నడకాలమత దంతి వినుమింతి విరిబంతి గనుకాంతి గొనుబంతి ||ఓరా|| ఓ
రా పడలితోనాడనార పలుమారువేయకూర పరువూకుభంగమార ఉడుప
తిరా పడలితికా వెరచితిరా పనివిడరా||చా|| చిలుకామారునిచే పూములు
కా పలుకూలమధానిలుకా వేలా నేనాపై పలుకా మరుచిలుకా ఇదియలుకా
తగడికా పనితిలకా||ఓరా|| కావూ కాగీటుజేర్చిబోవు కడకాలవాలరావు నే
గకోటిశ్వరకావూ నుతిగొనవు ననుగనవు యిదివిసవు కృతిచెడవూ||చాలు||

(11) బోకనాటి మెట్టు- మల్లేబంతూ లామామునభయా! పల్లవి-
మల్లేబంతూమంతి మరునంపుజాబులు కొల్లలుగానుండ మెల్లాగవైచేద
||మల్లేబచ్చెయినదవనంపు హెచ్చుబంతిదిగొ ముచ్చాటగవైతు మెచ్చా
మునన్నలికి||మల్లే బాలరోరుక్మిణి బాలకృష్ణుడనే బాలమేలనుయింటి త
య్యానరావే||మల్లే||

(12) హాస్రియా సనుబాసిలే! మెట్టు|- బంతులాడగను భామబిలు
కగ పంతుమేలనుక్రీధరా యింతబింకమా కంతుడనకుడా చెంతజేయునాడ
వా||బం! పోతుగను విరజాజబంతులు జోకతోడతనాడుమా ఏకజాకగని
కెనమయముగాక యేటికిమాధవా||బం|| నందనందన బాలమేలర అందము
గనికనాడరా సుందరాంగిరుక్మిణియిసి యందమునుగని వలచెరా||బంతు||
పొన్నపువ్వులు నన్నమల్లెలు నిన్నరేయినగుర్చిరి వన్నమీరగదానిగైకొ
ని నన్నుతాంగితోనాడుమా||బంతు|| నమ్మి కి కోటిశ్వరుడునిగ నమ్మకొగ
ప్రార్థించెనూ కొమ్మగుడియునాటలాడుము నిమ్మశిముగ రమావర||బం||

13. ||బాలరావే||మెట్టు|| బంతులాడవె భామినీమణి బాలకృష్ణుని
గూడియా వంతులేలను బంతివిడువుము సంతసముచే నింతిరో||బం||దంతి
వరమడవంతిమూసకు పొంతజేరినబ్రోచునే మండగమనరా సర్వజగముల
పొందుమీరగగాచునే||బం|| కడలిపుట్టుపుధరుడె కోమలి కడలికూతురు
కాంతికి కడలివెన్నకు ముద్దుమరదుడె కామినీమణియీతడే||బం|| వర
ములిచ్చెడివాడె ధీరుడు వాడిబాకీరో కృష్ణుడే పరమపూజ్యుడె భాగ్యశీలు
డె పుకషసింహుడె పూజ్యుడే||బం|| విరివిగనువేజండ్లపురినీ హారుడే గో
పాలుడే ఆరయుచును కోటిశ్వరావును సురచిరంబుగబ్రోచునే||బంతు||

14 ||రాజరజగజానన||మెట్టు|| బంతులాడుమురహర యింతికోడ
మల్లెపువ్వుల||బం! బంతీనుమబంతి యిదిచెంతవేసెనెక వింతాగనాడూ
ము సంతానంబుననాలో||బం|| భూరిపాపకయ్యచేడ భూరయాపదాన
నాంతక సారా సువిచారా సురవీరపూజితా మరునంపూ బంతూలు సర
హారీ విమవార||బం|| నారదమునివంశితా ధీర వేజండ్లపురిని నానా రమ
యీతాగుక్రూరా వివాళ వారాడివార దేవ కోటిశ్వరసురహాస||బం||

15. ||నీవారకూకాగ్రమున నిల్చినావే|| బంతులాడరకృష్ణ బాలక

క్రిసినో పంతమేలరయింత యిందివిలువగాను |బం|| మంచితుల్యై యెట్లు ము
కువంపుగుంట్లు ముఘసూధవరార మాటలికేల |బం|| మంతారగిరిధర ఇం
దీరవర యిందివరాక్షికి సందివ్వవేర |బం|| సంపంగివిరులాను నన్నజాజలా
ను నభయాలెల్లగుగూర్చి నయ్యాయచుండె |బం|| ధర జికోటిశ్వరుని దయ
జాపుశోరి తడవేలజేసేపు దరిజేర జేగ |బంతు||

16. |సందేహించనల మంచిసరినులై నవారలె| పూజోనితోజాల
కృష్ణుడు పూలబంతులాడనే పూలబంతులాడియాడి పూజోడితోగల్పనే
||పూ|| మల్లెలుమొల్లలు జాజి మంచిసంపంగి విజయతోజల్లగనాడి నభయ
నోడజేసినే |పూ|| అత్తరు పన్నిరలందు అందముగాముంచిరి మెత్తనిరో
జాలగుత్తులానుగొట్టిరి ||పూ|| పునుగు ఆగవవత్తులాను అనవుగవెలిగింది
రి మానినాచిత్తులాను మంగరగిరిధారుడే ||పూ||

(17) రాకేందువడవనీ|| మెట్టు- మంగళమిదిగో మదనా జనకా
||మంగ|| గంగాధరసీ నఖుడాగొనుమా |మం|| కరిరాజవరదూడ కాం
చానవేలూడ సరకానుమనిహరియించినశోరి ||మంగ|| మునిచంద్రా
చంద్రూడ మురపై రిశృష్ణుడా అవనిక కనిసక మనముకకనలుక |మం|| గూ
డూరు కోటిశ్వర కృపతోడబ్రోవగ వడినీయకుగుల్ విడకక గొలుతుక
||మంగ||

(18) శ్రీ కాం కా రీ|| మెట్టు-

శ్రీ రా మే కా శ్రీరమేశ భవమతమగళం చిన్మమాత్మకానీకుమం
గళం ||శ్రీ|| నీ లా నా ధా నీలరాధ నిత్యమంగళం నీరజాననా నీకమంగ
ళం ||శ్రీ|| రా తూ సాం తా రాతూసాంత రిఘుకులేంద్ర నీ రాజసంబురా
రావణాంతకా ||శ్రీ|| గూ డూ రూ కో గూడూరుకోటిశ్వరాపునిక ఘా
ర్మిరారబ్రోవరా కూర్మహవకా ||శ్రీ||

19. ||హాప్రియా|| మెట్టు|| చందవమును బూతురారా నందనంద
నవేగమే సుందరాంగ మందహాస అందముగ నీ మేనుకు ||చం|| కడలిశ
యనా గరుడవాహన కరుణసాంద్రరావెరా హరునిహితుడా దురితహరు
డా మరునిజనకారావెరా ||చంద|| రాధగోలా వాదమేల పోడప్రాడ్డిటు
జాడరా సుదతులెల్లకు జూచుచుండిరి సురచిరాంగుడరావెరా ||చం|| వా
సిగను వేజండపురిసి వానశోరీరావెరా అశచే కోటిశ్వరుడవే దోనీలొగ్గ

మహామహా! చండ॥

(20) యోమానో వని ముద్దులాశి॥ మెట్టు- చేదేనికును మితడు జో
మాకాడనియనక నేడ జేసిరా రే చెల్లెళ్లనియా పూవాడే మెజాడ వల్లపుక
న్నులెజాడగా వల్లెల్లవుండే మె. వంకాకాలేమె రామా చూడూ వేమా
॥చేడే॥ త్రాగుబోతుల గూడియుండియూ యితడుచాగుచుండె న బాగామె
చ్చుగా త్యాగినంచనిచాలా చాతుర్యమును పొపు రామా చూడు వేమా
॥చేడే॥ బోటియింతటిమాయకాడేమెవీచు పాల్పాడి గొంతూలుకోయునే
మేటివేజుడ్లాలో కోటిశ్వరుడెసాశి రామాచూడువేమా॥చేడే॥

21. ॥ అంగనాళో తమిలబ్రహ్మ॥ మెట్టు॥ మంగళము: గంగవినుతధీ
రా సంగారధీరరారవేగా॥మం॥ బంగారుపల్లెరమందూ అంగనలు సీరాజ
నముడెచ్చే॥మం॥ వారిజాననాదివినుత దేవ మారజనకరార బాలమేల
॥మం॥ ధరణిశ్రీవేంకట వాసా దయజూపు కోటిశ్వరుని యీశా॥మం॥

22. ॥ మంగళవారతి॥ వేమాకతో మిత కోరియున్నదిరా జయమంగళో
మీదే జలబాహురారా జయరాధాలోలా జయశ్రీకృష్ణా॥జయ॥ జయరా
క్షసాంతాకా జయదేవవీరా జయయాదుకులచంద్ర జయమానిచంద్ర
॥జయ॥ జయధీరమందార జయక్రూపాలా జయభక్త జనపాల జాగేలశీలా
॥జయ॥ జయపాండవపక్ష జయకౌరవశీతా జయహరనలువాది వినుతాజ
గమన్నత॥జయ॥ సరసీజనాభా సామ్రాజ్యధీరా నిరుపామగుణశీల నిర్మల
లహృదయా॥జయ॥ మురహర హరణా వరచక్రధాం కరుణించు కో
టిశ్వరవినుతా సుకుమారా॥జయ॥

23. ॥ విన్నకోరియున్నది॥ మెట్టు॥ యవ్వమును వడిమెనవంకా పువ్వు
బోడును తెచ్చిరి నవ్వులేలను యింకమీదట కవ్వశివ్రియరావెరా॥బు॥ బం
గరరటియాకులందున రంగుదీరినభక్ష్యముల పొంగుచును వడ్డించిరిప్పుడు
అంగనలుగుడుభక్తిచే॥బు॥ ఘృతములాద్యమునెల్ల నొడ్డిరి హితముగా భ
క్షింపం లదిముదంబుల పాయసంబులు జపుపాలనుడెచ్చిరి॥బు॥ బాలమే
లను లేదిరారా చారుబృందముండరా చాలవేళామించెనివ్వుడు జనులువేచి
యుండిరి॥బు॥ ధరణి జి కోటిశ్వరావుకు దయతో వరములొసెగెడి హరు
డవీవెయైన పుడమిని పరుగులిడుచురావెరా॥బు॥

24. నా ముద్దుకర నా మోహనాంగ మెట్టు || గంధముబూతు
మందరధర సందడేలరా సందడియేల శ్రీధరరార పొందుమీరగా ||౧౦||
అత్తరుకన్నీట అతిపలుదీసిన అగడగంధము చిత్త జవనక చిత్త మునిండుగ
చిత్త గించరా ||౧౧|| పునుగుజవ్వాని పుప్పొడి పూయ నంచరీ పునుకడలు
పుసఖుడరార పూజజేతుమూ ||౧౨|| ధరణివేజండ్లధాను శౌరిదయతో
క కోటిశ్యామనిబ్రోచెడి పరమపురుష శ్రీరామావరా ||౧౩||

(25) వియ్యాలవారిపాట బువ్వముబంతిపాట || అయ్యయ్యోనగుబా
టు వియ్యాలవారింట విందుల్లుగజేసీరీ చెయ్యితడిగాకుండా నయ్యివ
డ్డించీరి సిగ్గులేదానోవీరీ || అయ్యయ్యో || పూణ్ణలువండిరి పుక్కిటికి చాలా
పుపులిసినవరిపిండిచే నిర్ణయించిరి కూరలోనీటియాకులుదెచ్చి నీతిమాలిన
వాళలూ || అయ్యయ్యో || అప్పడాలు వడియంటు అనలేలేనందున అందరి
కెవెగటాయనూ పప్పుమునుచేలేదూ పరమాన్నమది సున్నకకపాకనగిరి
జ్జారు || అయ్యయ్యో || అకులుపోకకులేపూ బోరా యేమనిచెపుడు అంతాపె
ద్దలెపెండ్లీ లాకుయేత్వామిచ్చి దళింపుచిడిచూపి పెద్దాలవలెమీరు
బుద్ధిగలిగుండాకా || అయ్యయ్యో || సరసామెరుగనిపెండ్లీ చాలాగజేసీరీ తలవంపు
నూకాయనూ పరుపు తెలియనివారు పలహారముల్లేవు పలుకూటేమల్లాభ
మూ || అయ్యయ్యో || ధరణీశ్రీవేజండ్ల దామూడాశ్రీచారి కరుణలేకనుకు
నకూ అరుదైపోయెనుతిండి || అయ్యయ్యో || నగుబాటూ వియ్యాలవారింట
విందుల్లుగజేసీరీ ||

(26) అమ్మయిక మఱిలోన దిగుబానుబొందకే || మంగళంబు నుం
దిరాంగ మాకజనకగైకొను మారజనకగైకొను మన్నించినట్లనూ || మ ||
కన్నురపుహారతిని ఘనముగనిచ్చెదక ఘనమూగనిచ్చెదక మనమూను
పొంగదక || మం || పాండావపక్షపాతి ఫాలనేత్రమిత్రనూ పాలనేత్రమిత్ర
నూ పాలించిగావుమా || మం || దనుజహరణ కరుణగను ధారుణినిన్నిక
ధారుణినిన్నిక వేమాగలాడకక || మం || ధరణి నీ కోటిశ్యామనిగయచేత
బ్రోవుమా వయచేతబ్రోవుమా ధన్యానిజేయుమా || మం ||

(27) పూలూగో కామూరారే || మెట్టు - బువ్వముబంతిగన పూణ్ణే
దుముఖులార పాదామువేగారే తొమ్మిది కాయగురలో తరునులారా

జూడ కమ్మగిగారేలు ఘనమైనయరిశేలు ||బువ్వము|| బుడ్డసలు హోరి
గలు యింపైనపూరీలు పణతులారామంచి పులిహోరతోనున్న ||బువ్వ||
చక్కరాదిపొంగుల చక్కానిపుష్పాలు చందానగంధీర చాలాగదోసేలు
||బువ్వ|| కమ్మనికాఫీ టీలూ కాంతాచూడుమిక గమ్మనితెమ్మేర
గల్గినవీడెమూలు ||బువ్వముబంతిగన|| బాలాగవింతలరే బాలాగోహోతి
శ్వరుని పాలించుచుండిన పారిజాతాపుహతి ||బువ్వము||

మంగళహారతి

మనకు మంగళము పాడరే పరసబృందావనమునందు చాలరు
సేదే తరణులాది సతులగూడి పరసమాడుచుండునట్టి ||మా||
న్నగాంపల్లెవాడల వెన్న పాలు నెయ్యి పెరుగు లన్నిద్రావి దుడుకుతన
మితముగనుసేయునట్టి ||మా|| పున్నపువెన్నేలబైట పొన్నగున్నల
గోప కన్నియలతో మరునికేళిగలసి మెలగుచుండునట్టి ||మా|| ధ
నలయు శేషశైలపురనివాసుడై నదా కరుణమీర సర్వలోకమాలు
చుండునట్టి ||మా|| సిరముగా పరదేసివాసుడు శ్రీహరేశ్వరస్థాయ
మ శరణువేడగ మెచ్చి యతని సరగునపాలించునట్టి ||మాధ||

కా యీ వుస్త కములు కోరువారు క్రింది విలాసముపై వ్రాసి
తెప్పించు కొనవచ్చును

వెలుదండ బాలసుబ్బారావు

కటకానిపల్లె గ్రామం
హర్నాపురం తాలూకా.

14592